

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 1.
Aigner Lajos könyvkeres-
kedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre ..... 2 frt.
Félévre ..... 4 frt.
Egész évre ..... 8 frt.
Egyes szám 20 kr.
Hirdetések díja: két hasábos
petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, VIII. Nagykörút-
utca 13.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmentetlen leveleket nem
fogadunk el.

A «BALATON-EGYLET», A «BUDAPESTI KERÉKPÁR-EGYLET», A «BUDAPESTI TORNA-EGYLET», A «BUDAPESTI VASPARIPA-EGYLET
ELŐRE», A «GYŐRI CSÓNAKÁZÓ-EGYESÜLET», A «HUNNIA CSÓNAKÁZÓ-EGYESÜLET», A «MAGYAR ATHLETIKAI CLUB», AZ «Ó-BUDAI
TORNA-EGYLET», A «PANNONIA CSÓNAK-EGYLET», A «SZABADKAI TORNA-EGYLET» ÉS A «SZEGEDI TORNA-EGYLET»

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Testgyakorló körök alakítása.

Ha a közművelődésnek bármily szerény hajléka épül, a közmű-
velődés nagy ügye [kiszámíthatlan mértékben gyarapszik. Legyen
bármily kicsiny az elhítt mag, kedvező körülmények közt
életerős növénynek fejlődik, mely később újabb, egymásután
számtalan szervezetnek leszen szülő okává, úgy, hogy végső elem-
zésben a kicsiny magocskából számtalan szervezet áll elő.

A testgyakorlat ügye a fővárosban már túl van a gyermekkor
első ingadozó léptein; az érdeklődés szélesebb körbe kezd áthatni.
Nemcsak a tanköteles ifjúság tornáz kényszerből, de a felnőttek
is szép számmal edzik testüket kedvvel és lelkesedéssel. Sokan
nem tornáznak ugyan, de valahányszor a testgyakorlatokra kerül
a beszéd sorja, halk sohajjal elismerik jótékony befolyását, de
nem haragnak belé vágyódásuk almájába, mert vagy messzire
lagnak a testgyakorló intézettől, vagy átalnak olyanhoz fogni,
amit oly nehéz dolognak tartanak, de a mi lényegében oly egy-
szerű és mulatságos, vagy restelik újra elővenni azt, amit évek
előtt űztek ugyan, de a mitől már elszoktak. Mély sajnálkozással
veszik észre, hogy megszokták a testi kényelmet és nincsen elég
akaraterőjük napirendjük megkövült egymásutánjába rést ütni.

Az ügynek ily erélytelen, lanyha barátai sokkal nagyobb szám-

ban léteznek, mint rendes üzöi, lelkes pártolói. Pedig közülök is
sokat meglehetne nyerni az ügynek, — ha megkönnyítenők részükre
a tornázás módját, ha közelükbe hoznánk a torna-intézetet, de jól
közel, hogy szinte beléje betoljanak. Tehát elv, a hol meg van
lehetősége, torna-intézetet vitani, a közművelődés ezen
ágának új bármily szerény hajlékot!

Ezeket nem az «elméleti ösztön» sugalja nekem és nem azért
írom le, mert tetsző frázisoknak tartom. Általában a gyakorlati
szükség érzete, különösen pedig egy alkalomszerű körülmény
diktálta tollamba.

Főbb terézvárosi ismételt hangoztatta előttem, hogy szívesen
járának tornázni, ha a torna-egyletek nem volnának oly mesz-
szire tőlük. Az esti órákban, úgy mondják különösen télviz idején
alkalmatlan haza járni. — Némileg igazuk van, habár áll, hogy
különös kedv és szilárd elhatározás legyőzné a távolság okozta
alkalmatlanságokat. No de az emberek nincsenek egyforma agyag-
ból gyúrva. Ezt számba kell venni.

Hallottam az eszmét emlegetni, hogy a fővárosi nagyobb torna-
egyleteknek, különösen a nemzeti torna-egylet hivatása lenne a
külvárosokban fióktézeteket létesíteni és mindenüvé torna-tani-
tákat kirendelni. A ki tudja mily anyagi nehézségekkel kell az
egyletnek megküzdeni, hogy magukat fentarthassák és áldásos

A «HERKULES» TÁRCZÁJA.

Chappon Lajos vívási rendszere.

Előbbi számaink egyikében bemutattuk a szabályokat, melyeket
Chappon Lajos minden vívó-iskolában kötelezőknek mond. Most
Chappon vívási rendszerével magával akarjuk az olvasókat meg-
ismertetni.

«Elméleti és gyakorlati bevezetés a vívás művészetébe» című
munkáját Chappon előszóval látta el, mely álláspontjára és felfo-
gására élénk világot vet. Szükségesnek tartjuk mindenekelőtt ez
előszót közölni.

«A régi viadaloknál többnyire egyesülve volt a döfés a vágás-
sal; az éles kardot a szerint használták, a mint a helyzet kívánta,
majd csapásra, majd döfésre. Az idők folyamában azonban e két
vívási nem külön lett választva egymástól, külön lett tanítva és
gyakorolva és mindegyik önálló művészetté fejlesztve.

Manap általában a döfést tekintik a vívás alapjául, bár sok
körülmény szól a mellett, hogy a vágást vegyük alapul, mint
őseink tettek, kik a vívás művészetében még is oly tökélyt értek
el, milyenről nekünk alig van fogalmunk. Nem tagadható azon-
ban, hogy a vívás korunkban is szép virágzásnak örvend s a
táncz mellett tán az egyetlen gymnaszikai művészet, melyet nap-
jainkban kiválóan művelnek. Úgy látszik, hogy még napról napra
előre is haladnak, minthogy már katonai körökben is kezdik be-
látni, hogy a vívás mily előnyöket szolgáltat a hadi kezeibe.

A vívás döfésre szép, kellemes és a testnek minden tagját
igénybe vevő művészet; az olaszok s a francziák fejlesztették ki
s művelték tudományosan is. Később a németek, valamint a többi
nemzetek is kezdték gyakorolni s ma már általános elterjedtség-
nek örvend.

A vívás általában oly művészet, mely fegyverrel való szabály-
szerű védelemre és támadásra tanít bennünket. A vívás döfésre
e szerint a döfő-karddal való bánásmódra oktató.

Döfésnél inkább van a test minden tagja foglalkoztatva, mint
a vágásnál, a döfés művésziesb és finomabb is, mint a vágás s
biztosabb tekintetet kíván.

A vívási művészet megérdemelné, hogy minden katona által
különösen figyelembe vétsék. Minden katonának, de kivált tiszt-
nek a vívást hadi ismereteinek lényeges és szükséges kiegészítő
részeül kellene tekintenie. Hisz a fegyver az ő mestersége.

S mégis mit tapasztalunk? Sok fiatal tiszt oly járatlan és ügyet-
len a vívás művészetében, hogy valóban különös jelenség. Mikor
kilép a katona-iskolából, nemhogy vívási ügyességét tökélyesbi-
tené, de még a tanulat is elhanyagolja, elfelejti. Minden tiszt kö-
telessége volna, hogy tovább is gyakorolja, művelje képességét,
mert hisz a gyakorlat minden tudás alapja. «Übung macht den
Meister» mondja a német és helyesen. A mi tisztjeinknek is fel-
adatjuk lenne előre haladni s nem mezeállni, mert minden meg-
állapodás egyenértelmű a hátramaradással.

Nem kevésbé ajánlandó a vívás minden polgár ember figyel-
mébe, ki a hazának akarja erejét szentelni.

A háború csatamezején mindenki által elérhető a hirnév; bátor-
ság és lelki jelenlét párosulva a fegyverek ügyes használatával,
mindenkit képesít arra, hogy babérokat szerezzen. S mely ifjú
szív nem akarna a hon szolgálatában babérokat aratni!

Ki jól forgatja a kardot, ki a fegyvereket ügyesen tudja hasz-
nálani, annak öntudata és bátorsága emelkedik s önfeláldozó vál-
lalkozásokra, tettekre könnyebben tudja magát elhatározni. Az
öntudat emeli a bátorságot. Az öntudatot pedig az erő, az ügyes-
ség, a fegyvernemek ismerete emeli.

Kívánatos tehát, hogy a vívás minden katona közbirtoka legyen.
Gyalogság, lovasság, tüzérség egyaránt legyen jártas a vívás mű-
vészetében. Miért nem lehet tudni, hol, mikor veheti a katona a
vívásnak hasznát. A küzdők soraiban mindig azok tehetik a ha-
zának a legtöbb szolgálatot, kik értik a vívó-művészetet.

Igaz, hogy korunkban inkább a löfegyverek döntenek a csaták-
ban. De hány eset van, mikor a harczos a vívásnak is veheti
hasznát. Csetepaték, ellenséggel való véletlen találkozások alkal-

működésüket kifejthessék: az velem együtt örülni fog azon, hogy fennállanak és belterjesen fejlődnek, de nem fogja kívánni, hogy külsőleg terjeszkedjenek és magukra tetemes áldozatokat háritva létezőket is kockára tegyék. De ennek dacára (egyelőre a terézvárosi példánál maradva) a terézvárosiak könnyen segíthetnének magukon, ha a dolog helyes végét fognák meg. Ime az egyik terézvárosi társas-kör három emeletes palotát épít magának, melyben előreláthatólag meg lesz minden, a mit egy társas kör fogalmához kötni szokás. Lesznek olvasó, tekéző, kártyázó és társalgó szobái. Nagy terme is lesz, melyben előadásokat, hangversenyeket és bálakat rendezhetnek, sőt azt esetről-esetre ilyen czélokra bérbe adni is szándékozzák. A palotában valószínűleg bérbe adandó lakások is lesznek, melyek bérét háziúri szokás szerint időközönként hihetőleg «feljebb rugtatják». Bizonyára lesznek benne bolti helyiségek is, a sétáló közönség bámulatára és a körbeli pénztáros örömére. Szóval, a palota nemesak legmagasabb igényű társas czéljának fog megfelelni, de jelentékeny hasznót is fog hajtani. Ezt természetesen találja mindenki; mert az a leghasznosabb fa, mely nem csak árnyékkal véd az égető nap ellen, mely nemcsak lombozata zöld színével és virágos hajtásaival a szemet gyönyörködteti, de mely gyümölcsöt is ad az éhező gyomornak. Nem tartanám czélja tévesztett dolognak (sem a virág, sem a gyümölcs szempontjából), ha a palota valamely földszinti udvari helyiségben torna-termet rendeznének be, tornatermet, melyben a tagok külön órákban, mérsékelt-díj mellett tornázhatnának és melyben családbeliek, de mások is űzhetnék az edző mulatságot. A programot kívánatra kivált az idősbek érdekében, a vívásra is ki lehetne terjeszteni. Ily terem berendezése nem járna aránytalan pénzbeli áldozatokkal, sőt nyereséget hozna a körnek. A létesítéshez nem kellene egyéb, mint az, hogy befolyásos tag alkalmas helyen és időben megpenditse az eszmét.

A példától általánosabb eszméhez emelkedem. Félő vagyok ugyan, hogy sok olvasó száználmas mosolylyal fog megjutalmazni okoskodásomért, azt gondolván, hogy minden kaszinóbeli tagot meg akarok ugratni és bukfenczeztetni, legyen mohosság és kopaszság tekintetében bármily tisztos koponyájú, legyen bármily nehéz lábszárú, bármily terepélyes termetű. De kockáztatom a

mával mindig nélkülözhetlen a vívás ismerete. Ügyes vívó nem csak hogy saját életét oltalmazhatja meg kardjával, de bajtársainak életét is megmentheti. Van eset rá, hogy egy kitűnő vívó egész csatát döntött el s így a háború eredményére lényeges befolyást gyakorolt.

De nem csak a katonai pályán nélkülözhetlen a vívás. A közönséges élet számtalan eshetőségei alkalmával is pótolhatlan ismeret. Nem egyszer jön a férfi oly helyzetbe, hogy becsületét csak kardjával védheti meg. Az élet számtalan viszonyai, becsületbeli ügyei sokszor csak karddal intézhetők el.

A vívás ismerete egyéni felléptünkre is lényeges befolyást gyakorol. Az ügyes vívó öntudatosabban lép fel. Erzi erejét s nem retten vissza semmitől. Így tehát a vívási művészet a férfiaság fejlesztője is.

Vissza kell utasítanunk ama vádakát, hogy az ügyes vívók veszekedők és dühös párbajozók. Nem áll, hogy a vívás ismerete kihívó természetűvé teszi az embert. A kitűnő vívó, ki művészetében már bizonyos tökélyre vitte, becsülni tudja művészetét s nem él vissza vele.

Különben nevetséges e vád. E szerint minden gyógyszerész méregkeverő volna, hisz meg van az alkalmá. Minden késműves gyilkos volna, hisz meg van az eszköze.

Lehet valaki ügyetlen vívó és dühös párbajozó. Más kitűnő vívó pedig teljességgel irtózik a duellumtól. A párbajozási kedv az ember természetétől függ és nem vívási képességétől.

A ki nyugodt természetű, az bármily ügyes vívó, mindig meg fogja őrizni higgadságát. A szeleburdi vér pedig bármily viszonyok közt van, mindig ki fog törni.

E bevezetéssel nyitja meg Chappon Lajos könyvét. Nagyon jellemző és tanulságos ez utolsó állítása. Chappon teljesen elfogta a dolog lényegét; belátta, hogy a párbajozási mánia ép úgy a vívó, mint a nem vívó tulajdona lehet. Gyökere az emberi jellem. Verekedő természetek mindig lesznek. A vívási művészetnek semmi köze hozzájuk.

gúny fulánkját és bátran kimondom, hogy sok társas-körre, különösen sok vidékre ráférne egy alkalmas torna-terem. Oly vidéki városokban, a hol a társas élet egyéb központtal nem bír, mint a kaszinó helyiségei, melyekben a hosszú estéket füstfellegek közt és rekkenő melegben szokták kihúzni, mindig több egyén akadna, a ki a testgyakorlást űzné, ha különös alkalmatlansággal nem jár és sok pénzbe nem kerül. Végre is nem bírom belátni, miért kelljen mindig csak meddő politizálással és szemfarsztó újságolvasással, görnyesztő kártyajátékkal vagy legfeljebb mérsékelt testmozgást igénylő, nyárspolgárius tekézéssel tölteni az időt és miért nem lehetne hetenként egy-két órácskát sokoldalú testmozgásnak is szánni. Nem kell mindenkinek hajmeresztő gyakorlatokra vetemedni, de a test arányos foglalkoztatása mindenkinek a maga módja és képességei szerint fölülte kívánatos. A mely helyiségekben az érdeklődők számra és anyagi helyzetre nézve gyengék külön torna csarnok építéséhez, ott a társas szórakozás fogalmát üdvös lenne a társas testgyakorlás fogalmával bővíteni. A bővített fogalom létre hívása leküzdhetlen nehézségekbe nem ütközik, csak a hivatottak belátásán fordul meg, mert a mely társas körökben már több helyiség van, ott testgyakorló teremnek a legszükségesebb tornaszerekkel és vívóeszközökkel való ellátása nem sok költséget és beruházást igényel. Haszna lenne legalább is akkora, mint a táncsteremé.

Dr. JOÓB LAJOS.

A csónak-egyletek életéből.

A «Herkules» október 14-iki 29. számában egyik budapesti evezős-egylet csendéletéből közölt annak igazgatója (az elnök, mint rendőrfőkapitány most egyébbel van elfoglalva) néhány részletet. A közlemény utolsó passusához kívánunk szólani.

E felelettel azonban nem ismerjük el azt, miúta ama megjegyzésnek (mely «néhány ur» kilépésére és új egylet alakítására vonatkozott) valami fontosságot tulajdonítanak, de mint új egylet tagjai kapunk az alkalmon, hogy magunkat a sport közönség előtt — *előnyösen* — introducálhassuk.

Mert mindaz, a mit ama közlemény a «néhány ur» ellen felhoz, a Nemzeti Hajós-egylet hátrányára és a kilépők javára szól; hacsak a Nemzeti Hajós-egylet nem akar többé sport-egylet maradni, azaz, ha annak örül, hogy jövőre versenycsapatot már nem képes kiállítani.

Milyen sport-egylet lehet ugyan az, mely «örül», ha egyszerre 18, azaz *valamennyi* oly tagja (ez t. i. a «néhány tag») kilép, ki ott *egyedül* művelte buzgón s *kizárólag* a sportot és ki továbbra is evezni akar — csak hogy a maga kedve szerint, önkényes és czelelles ukázok nélkül.

A «kilépésnek» és «trainer» lehozatalának története pedig a következő:

Már évek óta a Nemzeti Hajós-egylet kebelében elégtelenség uralkodott a vezetőkkel szemben azért, mert ez urak a *sport* céljaival keveset törődtek. Így történt persze az idej versenyen is, hogy a Nemzeti Hajós-egylet csapata minden számban sokkal rosszabb csónakkal evezett, mint az ellenfél.

Ezen és hasonló bajok orvoslása azonban nem sikerülhetett, mert az alapszabályok különös rendelkezése folytán a közgyűléseken «meghatalmazások» által sok oly tag helyett gyakoroltak szavazatot, a kik — s ez nem tréfa — éveken át még csónakban sem ültek és kiket az újabb generációk nem is ismertek. — Természetes tehát, hogy a választmányban is alig volt képviselve az «újítók» oppoziója — a zúgolódókkal szemben pedig az volt a refrain: «ha nem tetszik, lépj ki».

(Az új hajó vásárlásánakér desében pl. egy «öreg» választmányi tag azt az érvét hozta fel: minek nekünk ily keskeny életveszélyes hajó, hiszen sokkal jobb az olyan, melyben kényelmesen fel lehet állani és — a vidéket nézegetni.)

Az egyedüli újítás, mely végre megtörtént, nem az egylet *czéljainak* reformálásából indult ki, hanem csak csillapítani akarta a kedélyeket — de éppen ennek ellenkezőjét érte el.

Ugyanis az idej évad elején «fiók» csónakda állított fel a kis Margitszigeten, hogy a finomabb hajók a «fő»-csónakda és a sziget közt való folytonos ide-oda evezése által ne szenvedjenek. S ime — azonnal *tényleg* két részre oszlott az egylet. — A sportkedvelő tagok majdnem naponkint a kis csónakdabeli *sport*-szerű hajókban eveztek, a többi «működők» pedig legfőlebb széles hajókon (moudhatni bárkákban) a nagy szigetre jártak *dress*-ben

vacsorálni, sőt még gyakrabban a «fő»-csónakdából el sem indulva, ott «fürödtek» és — «verkliztek».

A «fiók»-csónakdába járó tagok azonban csakhamar belátták, hogy az ily viszony állandó nem lehet. Kezdődtek is a surlódások; a legfelsőbb «ukáz» pl. azt parancsolta, hogy azon hajók, melyek a «fiók»-csónakdában vannak elhelyezve, csak a «fő»-csónakdában jegyezhetők elő (habár a fő-csónakdába járó tagok azon csónakokat soha sem használták) stb.

Felmerült tehát — mint hasonló esetekben mindig — *Julius végén* a kilépés és új egyesület alakításának kérdése is. De ez persze sok ideig — az anyagi eszközök hiánya miatt — csak hiú zajnak látszott. — Néhány tag váratlan áldozatkészsége azonban lassanként a tervet érlelésig vitte, míg végre f. évi szeptember végén a Nemzeti Hajós-egyletől 18 tag kilépett és számos csatlakozóval együtt új egyesület alakított.

De ettől teljesen független a trainer kérdése. — Közvetlenül az idei *Juniusi* regatta után — melyben a Nemzeti Hajós-egylet valamennyi csapatja ellenfelei által legyőzött — a *választmány* illetve az intézők elhatározták, hogy Bécsből a «Pirat»-ok angol trainerjét lehozzák és egyszersmind ívet köröztettek az egyesületben az iránt, vajjon *ki szándékozik a tanulásban résztvenni*. Ezen ívet 27 tag — köztük *három választmányi tag is* — aláírta. — De ime, mi történt, mikor a trainer lejött? A 27 tag közül csak 5 tag vette komolyan a dolgot és három héten át megtanult evezni, 9 más tag vagy tizszer jött el azon idő alatt, de nem igen fárasztotta magát — a többi 13 pedig (köztük a 3 választmányi tag) a tanulást nem is említve, alig hogy látta a trainert, sőt egy nem is látta. Ebből magyarázható az «osztatlan öröm» is, mert a kilépők közt volt épen amaz 5 tag, a ki a trainer-től valóban tanult.

Azon közlemény sorai között tehát nem örömet, hanem más lehet olvasni.

Olvasható a kellemetlen felábrándulás ama hitből, hogy majd ama «fiók»-csónakdabeli tagok a trainer lehozatala által lekenyerezve, *tanulni, trainirozni, versenyezni s az egyesületre dicsőséget hozni fognak* — de beleszólásuk semmibe sem lesz.

Nagyon természetes végre, hogy szeptember előtt a kilépés és az új egyesület terve titokban tartatott. — Egyrészt, mert nem volt fait accompli, azaz még füstbe mehetett volna — másrészt, mert a kilépni szándékozók az évad végéig evezni akartak és *jogosítva voltak*, de ez nem igen lett volna kellemes, ha a többi tagok már tudják a kilépési tervet. Persze akkor nem is engedték volna meg a kilépőknek a trainer használatát, pedig legalább ezt a hasznos és kedves emléket el akartuk vinni az egyesületből. Nem is volt a titoktartás ok nélküli elővigyázat, mert ime: négy tag szeptember utolsó vasárnapján még versenyt akart egymás ellen evezni, azonban az igazgató ur (ama közlemény szerzője), mivel már akkor neszét vette ezen 4 tag kilépési szándékának, nehogy a verseny megtörténhessék, előtte való este az egyik csónakot a «fiók»-csónakdából a «fő»-csónakdába egymaga leremorkirozván, «hivatalos zár alá» vette. Tette pedig ezt daczára annak, hogy ama 4 tag pénze szeptember hó végéig lefizetve volt a tagsági díj által és még nem jelentette volt be kilépését, tehát teljesen jogosítva volt az egyesület csónakjaiban evezni.

Mindezekből kitűnik, hogy mennyire alapos az *osztatlan (?)* öröm és mennyire indokolt a megütközés.

A trainer lehozatalát ugyanis a választmány *önszántából* tervezte, a tanulási-ívet aláírók közül csak 5 lépett ki az egyesületből szeptember végével, 5 pedig még 6 hónapig vagyis 1885. április 1-ig fizeti a tagdíjat a Nemzeti Hajós-egyletnek, de persze e 10 között van amaz 5, ki a trainer-től valóban tanult is valmit. Az «osztatlan» (?) öröm genezise különben (több Nemzeti Hajós-egyleti oly tag privát előadása szerint, ki a kérdéses közgyűlésen résztvett) az, hogy az elnöklő igazgató a kilépők iránt megkérdezte, néhány nevet mondott, minden név után egyes, de nem egyhangú éljen hallatszott. (Megéljeneztek már holtakat is!) Ez az egész! Much ado about nothing. «NÉHÁNY UR».

A «Budapesti korecsolyázó-egylet» közgyűlése.

(1884. október 31-én.)

A fővárosi egyesületek egyik legvirágzóbb és legnépesebbje tartotta ma évi rendes közgyűlését a «Vigadó» egyik emeleti terében. 40–50 tag gyűlt egybe főleg az idősebb, régi gárdából. A gyűlést kevesse 6 óra után dr. Busbach Péter elnök megnyitván, jegyzőül az egyesület tükárát dr. Nagy Jenőt kéri fel, ki a választmányi következő évi jelentését olvassa fel:

Tisztelt közgyűlés! A budapesti korecsolyázó-egylet alapítása óta 14 év telt el és e szerint ma az egyesület 15-ik közgyűlése elé lépünk évi jelentésünkkel. Áttekintettük ez alkalommal az elmúlt

évek jelentéseit és az annak kapcsán a közgyűlések elé terjesztett számadási kimutatásokat és azon örvendetes meggyőződést merítettük azokból, hogy egyesületünk évről-évre fokozatosan emelkedett és hogy az ma alapjaiban többé meg nem rendíthető alkotásnak mondható. E fokozatos emelkedés a 14-ik egyesületi évben is mutatkozott, mit egy pillantás a tagok névjegyzékére igazol. 2224 rendes tag iratkozott be a múlt évben, kikhez hozzászámítva az 579 részvénytulajdonost, a tagok összes száma 2803-ra rug; oly tekintélyes száma ez, tisztelt közgyűlés, melyet még egy év sem mutatott fel s bizvást mondhatjuk, hogy a fővárosban nem létezik társas egyesület, mely tagjai számára nézve egyesületünk csak meg is közelítené.

A közönség ezen nagy érdeklődésével szemben érezte a választmány azon kötelességet, miszerint gondoskodni kell arról, hogy a tagoknak ily feltűnő szaporodása folytán az egyesek eddig megszokott kényelmükben csorbát ne szenvedjenek s hogy egyesületünk képes legyen összes tagjainak egyaránt azon előnyöket nyújtani, mihez jogosan tarthatnak igényt.

Ide czélt az választmány azon törekvése, hogy az egyesületi csarnok megnagyobbításék és mint már a múlt évi közgyűlés elé terjesztett jelentésben olvasható, már tavaly megtették az irányban az előzetes lépések, úgy hogy az év tavaszán már bizony hittük, hogy az 1884-ik évadot a tervbe vett megnagyobbított csarnok ünnepélyes felavatásával fogjuk megkezdhetni.

Ebbeli reményeink azonban nem teljesedtek, mert váratlanul a főváros oly akadályokat gördített az építkezések elé, hogy egyesületünk jól felfogott érdekében a főváros által tett feltételeket el nem fogadhattuk s addig, míg ez iránybani alkudozásaink kielégítő eredményre vezetni nem fognak, — az építkezésbe nem bocsátkozhatunk.

Messze vezetne a részletek felsorolása, melyekkel az építkezés kérdése körül foglalkoznunk kellett; számtalan ülés és tanácskozás tárgyát képezték azok és csak fájlalni tudjuk, hogy annyi fáradság és törekvés egyelőre czélra nem vezetett; sajnáljuk annál inkább, mert mint a csarnokban kiállított tervekből bárki meggyőződhetik, Lechner Ödön műépítész úr a csarnok stylszerű megnagyobbításával járó nehézségeket oly szerencsésen oldotta meg, hogy nézetünk szerint az nemcsak a fokozott kényelmi igényeknek felelt meg, de külsőre nézve is mindenki tetszését megnyerte volna.

Szerencsésebbek voltunk egy másik tervvel, mely a jégpálya szabályozását czélozta és e tekintetben jelenthetjük, hogy a főváros gazdasági bizottsága beleegyezését adta ahhoz, hogy a jégpályát csarnokunktól jobbra kibővíthessük, mi által az eddiginél sokkal megfelelőbb terület áll rendelkezésünkre.

Jelentjük, hogy a múlt évi közgyűlés által megejtett választás alkalmából megválasztottak a kilépett 7 tag helyébe rendes választmányi tagokul Jankovits István, Jezovits Kornél, Hoffmann Győző, Szarvas Sándor, Hegedüs Kálmán, Luczenbacher Miklós és dr. Hegedüs Gyula urak és hogy az időközben a választmány kebeléből kilépett Geiszt Gyula úr helyébe dr. Vámosy Károly úr, mint legtöbb szavazatot nyert póttag hivatott be. Az ezen urakkal kiegészített választmány pedig az egyesület tisztviselőiül megválasztotta u. m.: igazgatónak Krajesovics Lajos urat, helyettes igazgatónak Püspöky Emil urat, pénztárnoknak Benke Gyula urat, szertárnoknak Jankovich István urat, ellenőrnek Németh Titus urat, titkárnak dr. Nagy Jenő urat.

Az alapszabályok 23. §-a értelmében kilép a választmány kebeléből ezúttal a következő 7 tag, u. m.: Horváth Jenő, Krajesovics Lajos, dr. Kresz Géza, dr. Nagy Jenő, Püspöky Emil, Thaisz Elek és dr. Vámosy Károly urak, kik azonban az alapszabályok említett pontjai értelmében újból megválaszthatók.

A korecsolyázó idény igen rövid volt, a jégpályát csak 1883. december 31-én nyithattuk meg és összesen csak 15 egész és 6 fél nap bocsájthattuk azt a t. tagok rendelkezésére és azért anyagilag bármennyire is előnyösen zártuk be az évet, mindazonáltal szomorkodva gondolunk arra vissza, hogy kedvelt sportunkat mily kis mérvben üzhettük és azon reményben fejezzük be jelentésünket, hogy a következő tél nagy és tartós hideggel fogja egyesületünk tagjait megörvendeztetni. A budapesti korecsolyázó-egylet választmánya.

A pénztári-kimutatást és vagyón-mérleget a közgyűlés jóváhagyólag felolvasottnak tekinti. (Az évi jelentéstétel a tagok kezeiben van.)

A választmányhoz dr. Piday Béla által a közgyűlés előtt idejében beadott indítvány tárgyalása volt a következő tárgy. Piday indítványának lényege az, hogy az egyesületi tagok a pályát ne csak 6 ig, de esti 10 óráig használhassák. Írásbeli és szóbeli indokolásában hivatkozott a középosztályú hivatalnokok délutáni elfoglaltságára és a bécsi egyesület hasonló szokására. Busbach elnök azon megjegyzésére, hogy ez időben már épen nem szokott lenni közönség a jégen, megjegyzi az indítványozó, hogy az azért tör-

ténik, mert a kik ekkor rá érnének, már ki sem jönnek, tudva, hogy kiérkezésükre már a pálya zárva lesz. — Busbach elnök indítványára a tárgy a választmány elé terjesztetik, mibe indítványozó is belenyugszik.

A szavazások beszédese végett mielőtt az elnök az ülést bezárná, Fülepp Kálmán emelt szót. Meleg szavakban emlékezik meg a választmány és különösen az elnök érdemeiről, kéri a közgyűlést, hogy elismerésének jegyzőkönyvileg köszönetet szavazva adjon kifejezést. Az indítvány lelkes éljenzéssel fogadtatik el.

A szavazás befejezte után Dedinszky Kálmán, a szavazatszedő bizottság elnöke, kihirdeti az eredményt, mely szerint a most lelépett elnök és 7 választmányi tag újból megválasztattak. Választmányi pótagok: Fülepp Kálmán, Porzsolt Gyula, Szénássy László, Kailinger Mihály, Huszoczy Mátyás, Heinrich Gyula és dr. Vetsey István. Számvizsgálók: Mitterdorfer Gusztáv, Róna Márk, dr. Vetsey István.

A választások eredményének kihirdetése után az elnök éltetéssel oszlott fel a közgyűlés.

Német tornaiünnepély.

(Képpel.)

Nagy mozgalom van X. városban, sürgés-forgás az utcákon és házakban, reggel óta halálos vész pusztít a baromfiak között, rettenetes csőrömpölés a konyhában és a konyhai mozsarak csengései közé belevegyül untalan egy-egy mozsárlövés dörrenése, melyre megrezdül minden ablak és minden leány szív. Hogy is ne! Mindannyiszor vonat érkezik, tele víg és daliás legény-vendégekkel. «Vajjon hozzánk milyent szállásolnak, szőkét-e, barnát-e, lesz-e bajusza, feleséges lesz-e, jaj csak a papa ne lenne olyan örökösön zsörtölődő, most én is ott szeretnék lenni az állomásnál, majd tudnám én, melyik jőjön mihozzánk, Julis te, verd tel még ezt a habot, én beszaladok kicsit igazítani a ruhámon, sietnünk kell, egybe itt lesznek». . . . Oh, azok a lányok! Hónapok, sőt évek óta ott forgolódnak körülöttük a helybeli legderekből ifjak és a leghévteljesebb udvarlás sem hozza oly remegésbe és sóvárgó indulatokba őket, mint egy oly nap, mely egy sereg idegen ifjút vezet közülükbe. És azon idegen ifjak is, mintha mindannyit egy láthatlan delej vonzaná, legtöbb is azt kérdi, lányos házhoz szállásolják-e be. Fől is a feje az elszállásoló bizottságnak, 500—1000 vendégnek két-három napra szállást nézni ki, midőn az egy-két fogadón kívül a családok is egyremásra ajánlgatják magokat vendéglátásra.

Mindez érthető, ha hozzátesszük, hogy X.-ben ma egy nagy tornakerületi dísz- és verseny-torna-ünnepély tartatik. Németországban ez annyit jelent, mint jelent Magyarországon például az, ha azt mondjuk, hogy itt vagy amott országos ünnepély tartatik. Még ha nem szólunk épen a berlini torna-ünnepélyekről, ha csak a legtávolabb eső torna kerületi ünnepélyről (turngaufest) szólunk is, mégis ezrekről kell említést tennünk, akik nem csupán nézői az ünnepélynek, hanem tényleges résztvevői annak. Erről tesz tanúbizonyságot a tömérdek fellobogózt és feldiszitett ház, az itt is, ott is folyton harsogó zene, a tömeges csoportosulások a tornázási téren, táncztermekben, gyűlésezési és közös étkezési helyeken. Ezen általános ünnepélyezési láznak — hogy úgy mondjuk, — az a természetes következménye, hogy minden tekintetben itt is, ott is rendkívüli eszközökhöz kell fordulniok az ünnepélyt rendezőknek, csakhogy annyi igényeket kielégíthessenek.

Több olyan torna-ünnepély fordult már elő, a hol csupán a díszmenetben közel 2000 egyén lépkedett a sorokban és 1000

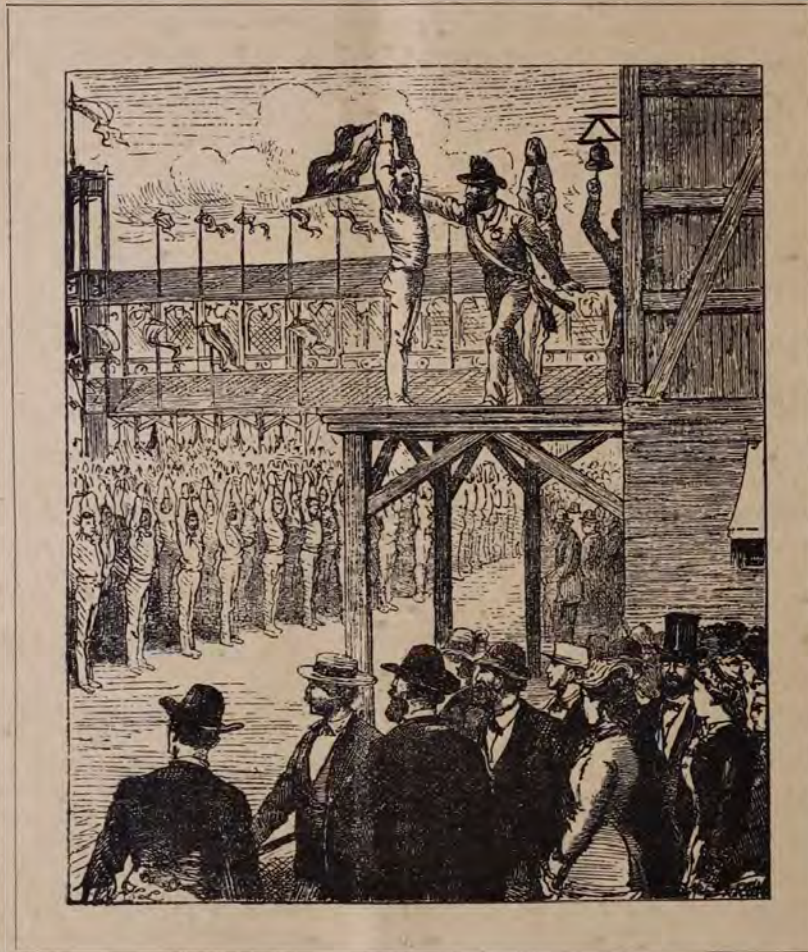
tényleges tornázó egyén óhajtott működni. Ily körülmények között lehetetlen egy zene ütemeire egy lobogó alatt rövid útú díszmenetet és egy egyének szóbeli vezénylésével össztornázást rendezni. Valóban úgy is rendeztetik minden ily impozáns torna-ünnepély, hogy a működési helytől távoli pontban gyülekezve, az oda vonulás kerülőkkel és a város főbb utcáinak végig járásával több zene, több zászló, több vezető és rendező közbe vonásával történik.

Minket leginkább az érdekel, hogy miként megy végbe egy ilyen nagyszámú résztvevővel az össztornázás. Díszmenetek, banquettek, bálók rendezésére nálunk már az első éves egyetemhallgató is képesítve érzi magát; de még tán keveseknek van elegendő gyakorlottságuk abban, miként működtessen k. b. 1000 egyént úgy, hogy azok mindegyike egybevágóan, ütemszerűen mozogjon.

Ej mit! Hát felállok egy emelvényre, harsány, éles hangon bele kiabálok a tömegbe, kézzel, lábbal jól megmutatom mit és hogy cselekedjenek és minden úgy fog menni, mint a karika-csapás, gondolják sokan. Vajjon? . . . Tessék csak megkérdezni — hogy tovább ne menjünk — a fővárosi nemzeti torna-egyletünk művezetőjét Bockelberg Ernőt, hány tojás sárgáját ette meg, hogy hangnál legyen azon pár év előtti nagy torna-ünnepélyt megelőzőleg, melynél az Örczy-kertben felnöttek és növendékek szintén közel ezren tornáztak, — tessék csak megkérdezni az azon ünnepélyben részt vevőket, kellemes volt-e fülöknek közvetlen közelből hallani a felfel csattanó kemény vezényszavakat, és viszont megértették-e minden tiszta és csengő kiejtés mellett is a szavakat a legtávolabban álló csoportok is? Ezen sorok írója véletlenül a tömeg legfelső bal osztályának az élén működött, k. b. 1000 lépésre a vezérlőtől és véletlenül épen a szél is balról fújt, ezen aránylag még csekély távolságban is (az osztályok oszlop felállításban féltávolságban voltak) azt kellett tapasztalni, hogy ha nincs a vezérlő kezében jelző zászlócska és az osztályvezetők nem tudták volna már előre a gyakorlatok sorrendjét, bizonyára sok tornászati gixert mutatnak volna be a távolálló osztályok.

Avagy nézzük a katonai vezérlést. Miért van behozva ott az, hogy például csak egy ezrednek zárt sorokban, tömegben való vezérlésénél is az ezredes vezérlő szavát ismétlik a zászlóaljparancsnokok és ismétlik a századosok is; bizonyára a többek között azért is, hogy az egyes hangok elvesztése miatt a mozdulatok helytelenül ne történjenek, — no meg hogy a vezérlő egyének már egy alkalommal is be ne rekedjenek a kiabálásba.

Mit csinálnak tehát ily esetekben a tornázók? Megadja erre eléggé érthetően a feleletet az itt látható kép. Az egész tornázótér szelvényében hosszában működő tornászokkal van ellepve, a néző közönség köröskörül emelvényekre helyezkedett. Éppen javában foly az összgyakorlat, mintegy 10—15 torna-egylet tagjai vannak együtt majdnem egészen zárt felállításban, velök szemben a vezérlési emelvény. Lehet képzelni, mily térséget fog el a működő tornászok tömege, midőn egy több méternyi magas emelvényről kell vezérelni és midőn a vezérlőnek pusztá hangja nem elegendő arra, hogy a leghátul állók is tisztán felfoghassák. Mindennek dacára ezen nagy tömeg époly tökéletesen egybevágó ütemben mozog, mintha csak 100—150 tornász működnék együtt. És képzelhető a néző közönség élvezete, midőn maga előtt lát egy folyton változó hullámzó ember tömeget, melynek minden mozgása rendszeres és összhangzó. Szinte meglepő minden legegyszerűbb gyakorlat is. Alig hogy ryönyörködhetett a néző a szép sorok alakulásában, már is bomlik a sor és átalakul szabályos csoport-

NÉMET TORNA-ÜNNEPÉLY.

tozatokká. A csoportok szintén bontakoznak, más és más alakot öltenek, végre egy bizonyos felállítási helyzetbe jutva, kezdetét veszik a tagszabadgyakorlatok, melyek magukban véve oly egyszerűek, oly közönséges kar- és törzs-mozgások, lábgyakorlatok és mégis így nagytömegben olyanféle érzetet ébresztenek a nézőkben, mint a tűz játék röppentyűinek nézése. Mint lövésre a madár sereg, röppen a fejek fölé 2000 kar, hogy a másik pillanatban ismét gyorsan letűnjék; mint viharban a búzavetés, hajlong, hullámzik a tornász tömeg, hol a földig hajol, hol felmagaslik, hol előre tör, hol vissza szökken. Pillanatokra meg-megáll, mintha gondolkodnék és hirtelen mintegy láthatlan lökésre újból egy irányfelé gyors mozdulatban tör ki . . . . és mindezt onnét, arról az egy emelvényről intézik. Pedig ott nem sok zaj, nem sok kiabálás történik. Azt hinné az ember, hogy az az 1000 tornász a most bemutatott gyakorlatokat már otthon heteken át a mostani sorrendben folyton tanulta és most csak mintegy lezékéjét mondja vele el. De ez nem úgy van. Tudta ugyan mindenki már otthon, hogy például törzshajlítások fognak elővéteni karlökésekkel, vagy karlendítések guggolásokkal, vagy egyéb mozgások, de az, hogy ezen mozgások egymással minő összetételben és minő ütemben fognak majd vezéreltetni, azt a vidéki egyletek csak a helyszínén tudhatták meg. Mindennek dacára minden gyakorlat hibátlanul végeztek mindenki által, mert azokban egészen újat egyáltalán nem talált és mért ha esetleg nem hallja valaki jól a vezérlő egyénnek röviden magyarázó vezérlő szavait, okvetlen láthatja magát az egész gyakorlatot tökéletes kivitelben azon egy vagy két előtornázon, a ki fent az emelvényen végzi ugyanazt, mit neki is kell végeznie.

Ezenkívül a vezérlő kezében egy zászlócskát is tart, melylyel mindig különösen mutatja a mozgások irányát és gyorsaságát. A mi pedig az ütemet illeti, az emelvényen van egy jelző harang is, melyet egy tornász kongat a szerint, a mint a vezérlő jelzi a gyakorlatot zászlójával.

Az egész vezérlés tehát így történik: a vezérlő egyén mindezek előtt röviden egy-két szóval kikiáltja a végzendő gyakorlat nevét pl. rohamlépés! (zászlóval mutatja, hogy előre) hajlítás lökessel! (zászlóval mutat lefelé) vissza! (zászlóval mutat előbb alólról föl, aztán fejfölről) Ezen megnevezés után a két előtornázo számára lassan vezérli az ütemet, akik azt egyszer megcsinálva gyakorlatilag is bemutatják a tömegnek. Most a vezérlő int a harangnál álló tornásznak és zászlóját a magasból gyorsan levágva, a harang megütetik, jeléül a gyakorlat megkezdésének, mely után a haranggal minden egyes ütem folyton egy ütessel jeleztetik, a gyakorlat beszüntetésekor pedig a harang két gyors ütessel ütetik. A vezérlő a zászlójának gyors felrántásával szintén jelzi a gyakorlat végét. Az oly gyakorlat, mely egy ütemben be is végeztek (pl. keréket lökőshöz mellre) a haranggal két gyors ütessel jeleztetik és a vezérlő zászlóját egyenesen fellöki. Az ily gyakorlatot csak egy szóval kiáltja ki a vezérlő és ő maga is mutatja ugyanakkor pl. mellre v. vállakra, v. csipőre stb.

A csapat-tornázás kezdetekor, a szervátoztatásokkor, a befejezéskor, valamint a szónoklatokhoz figyelem ébresztésül szintén használtatik a kis harang, rendszeren más módú ütésekkel.

Reméljük, hogy az országos kiállításakor fővárosunkban is gyönyörködhetünk ily látványos dísz-tornázásban.

Vívás az ó-korban.

(Képpel.)

Ha valaki nagyobb nyomatékot akar adni állításainak, rendszeren a mult idők nagyjainak állításait említi vagy megtörtént dolgokból vonja le a következtetést. És ez így rendén is van, mert egyik nap a másikat tanítja, a mester mindig a mult. Vagy talán a mult tanulhatna tőlünk? Vajjon párhuzamba hozható-e a régiek tudása a mieinkkel? Vajjon ez az ezer éveken át folytonos tanulás és tapasztalás melyik végső határhoz vitte az emberi elméket közelebb: az isteni bölcsességhez, vagy az emberi megtévelyedéshez-e? Ezekre feleljenek a bölcsélet emberei. A gyakorlat emberei csak azt mérlegelik a mult és jelen között: miből és miként fejlődött az emberi agynak termelő képessége arra, a mi.

Az emberi míveltségnek története legerősebben bizonyítja azt, hogy multban és jelenben egyaránt véges az emberi elme. Eget is ostromolhat képzeletben, de csakhamar megkötözi a repülni vágyó szellemet az anyag uralma. Magának az emberi testnek anyaga az, mihez a legerősebben van lánczolva a szellem. Vajjon oly nagy mértékben finomult volna idők multán ezen anyag, hogy a rég multról csak mint egy durva és egyszerű termelőről szóljunk? Kár lenne felette elbizakodottnak lennünk, mert minden önhietségünk mellett is kénytelenek vagyunk elismerni, hogy majd minden dolgainkban az útjelző fonalat a régmultból nyerjük.

Sőt ha tisztán beláthatnánk a régmult idők fátyola alá minden részleteiben, alkalmasint igazat kellene adnunk azon bölcséletnek, mely azt tartja, hogy semmi sem új dolog a világon, hogy körben járunk, ma feledjük, mit tegnap tudtunk és holnap újra felfedezzük azt és mint egészen új dolog feltalálásának ropantul örvendünk. Bármiként álljon is a dolog a nagyobbyszerű u. n. ta'almányokra nézve, annyi bizonyos, hogy testi erősségünk és épségünk fentartása tekintetében a régiek eljárási módszerét úgyszólván mindenben utánozzuk. Lehet, hogy ez már az emberi természetben van, hogy testünk érzéki tulajdonságainál fogva is tesszük ezt, ha példa sosem is lenne előttünk, mégis konstatálni kell, hogy majd minden testedzési módjaink azonosak a régi népekével.

A «Herkules»-ben már több ízben a legkülönbélebb régi testedzési módok lettek bemutatva rajzban is, ezt teszi jelenleg is, melyből levonható azon következtetés, hogy tiszteljük és utánozzuk a régiket mindazokban, a mikben az ő életrevalóságuk, helyes észjárásuk tükröződik vissza.

Az itt bemutatott rajzhoz szólva, mely két ó-kori nőt vívási helyzetben ábrázol, felhívjuk a sorok olvasójának figyelmét a «Herkules»-ben megjelent azon cikksorozatra, mely a botvívást gyakorlatilag ismertette.

A ki figyelemmel összehasonlítja a napjainkban szokásos botvívási módot a kardvívási móddal, annak fel fog tűnni az, hogy míg a kardvívásnál a legtöbb vágás először a kard élével fogatik fel és azután a kard markolatának keresztvasával; addig a bot-

vívásnál minden vágás a bot közepével vagy a szabad vége felé eső részével fogatik fel. Ezen kívül szembetűnő az is, hogy míg a kardvívásnál a legtöbb esetben a védekező a kardját csak eléje tartja a vágásnak, addig a botvívásnál a védekező eléje vág a támadó vágásának. Mindezen sajátosságokból kitűnik az, hogy védekezésül külön paizst vagy egyéb védő eszközt használni fölösleges, a mint hogy paizssal vívni csak igen ritkán mintegy kuriosum képen szoknak manapság.

De ez nem volt mindig így minálunk sem, mert még Mátyás király idejében is a paizs kiegészítő részét képezi a kardnak nemesak harc idején, hanem az ünnepies bajvívásokon is. Paizs használata még a legrégebb időkbelől ered, alakjukra és súlyokra nézve a legkülönbélebbek voltak. Egészen sajátosságosak voltak azon paizsok, miket vívási gyakorlatoknál és a kesharcoknál használtak a görögök, ezek r. i. csak oly terjedelműek voltak, hogy alkarjukat a közepén lévő szíjakra fűzve, inkább gyors testhajlongással és gyors paizsmozgatással védhették magukat.

Az ezen fajta paizsokat azonban Egyiptomban is használták. Képünk szintén ezt tanúsítja. Vannak régiség-búvárok, a kik hajlandók a képünkön látható paizst csak egyszerű kardvédő deszka lapnak tekinteni, de a legtöbben abban egy oválkerek rendes kicsiny paizst látnak, mivel általán tudva van, hogy az akkori gyarló rajzolásnál a lapokat is vonalakkal tüntették fel. Ez utóbbi feltevés annyival valószínűbb, mert nők kezeiben van és mert két különösen legyerve történi a vívás, a mennyiben az egyik bottal támad, míg a másik rövidebb karddal. Elképzelhető, mily kétes a győzelem mindkét részről, mert a míg itt a bot hosszabb volta előny, amott meg előny a kardmarkolat, melyel szintén védekezhethet és előny a kard sulya, melyet a csukló vágásoknál jól fel lehet használni. Érdekes mindenesetre, hogy az egyptomi nők otthoni magányukban inkább ilyen vívási mulatóságokban szórakoztak, mint a harisnya-kötésben, regény-olvasásban és tűzésben. Bizonyára nem is fogott könnyen rajtok sem tudó, sem szembaj, sem az ábrándos búskomorság.

A növendékek testi fejlődésének megfigyelése.

A «Herkules»-ben nem rég felemlített, hogy miként történik egyesek testi erejének és ügyességének a megfigyelése, ugyanott röviden érintett az is, hogy az iskolai növendékek tornáztatásánál is történnek ily megfigyelések. Kívánatos lenne, ha különösen ez utóbbiról tétetnék bővebb ismertetés, mert nem annyira a felnőttek mint inkább az iskolai növendékek tornáztatásánál lényeges tudni azt, minő fejlődési folyamatban van időnként a tornázás által egyik is, másik is.

Az u. n. «testi erőfelvételeknek» nem csupán az a célja, hogy ez által könnyebben lehessen «csapatokba» osztani a tornázókat, hanem — különösen a növendékeknek — az is, hogy ez és a testmérések által mintegy számokban kifejezve lássuk évenként vagy fél évenként azt: kinél mit eredményezett a tornázás.

Elég nem jól van az nálunk, hogy ha a tényleges állapotot akarnók leírni az iskolai növendékek torna-statisztikájáról, csak igen kevéssel mondhatnánk többet annál, hogy ennyien meg ennyien tornáznak. Sajnos az, hogy a növendékek csapatba osztásánál is leginkább csak a testnagyság dönt és a tanítónak órák multán szerzett személyes tapasztalata arról, hogy ez vagy ama növendék inkább bevál ebbe az erősebbek, vagy abba a gyengébbek csapatjába. Igaz, fáradságos dolog 100—200 növendéket egyenként mérgetni és erejüket kipróbálni; sok apró nehézségeket fog az illető tanító találni abban is, hogy igen különböző természetűek és erejük egy csapatba nem egyesíthetők. Mindezek daczára a növendékeknek testi és erő szerinti megmérései ép oly fontosak, mint a felnőtteknél.

Hogy mennyi tanulságot lehet kiolvasni a pontos tornászati mérésekből, azt csak az tudja, ki magán vagy másokon legalább pár éven át alkalmazta azt és az évi külön eredményeket ok-szerűen megfigyelte és viszont ugyanekkor egy másik nem tornázó egyéneken is tette ugyanezt az összehasonlítás végett. Ekkor a számok minden szónál erősebben fogják bizonyítani a tornászati erőt és egészséget adó hatását.

Ha pedig gyermekek alkalmazzuk ezen méréseket, akkor ezekben mint tükörben tisztán láthatjuk a gyermeki test egész fejlődési folyamatát.

Ezen soroknak nem célja ismertetni az iskolai növendékek test- és erőméréseit, hanem csak egyszerűen rámutatni arra, minő tételeket állítanak fel épen ezen mérésekből következtetve a németek a gyermekeknek fejlődésére nézve a tornázás által.

A németeknél sem történik minden iskolában egyforma módon a «torna-felvétel». egyik helyen csupán a karok és lábak ereje vétetik fel, míg másutt a testi mérések is alkalmaztatnak. Egyike a legpontosabb felvételeknek az, a mely módon az apoldi reáliskola növendékei méretnek már évek óta folyton. Kiváló érdeme azon intézetnek az, hogy gondos méréseiket évenként egész terjedelmében nyilvánosságra is hozzák és a számokból kivonják a tanulságot.

Igy például a test növesére nézve megállapított, hogy télen egyáltalán erősebben nőnek a gyermekek, mint nyáron és hogy a 9 éves kortól a 14 éves korig az évi növes mindig nagyobbodik. Tényként tűnt fel továbbá, hogy a 10 éven felül már a lábak és karok jobban nőnek, mint a testtörzs és minden évvel jobban arányba jönnek a végtagok és a testtörzs nagysága egymással. A testtörzs a mint kevésbé nő hosszúságban, annál többet nő szélességben, úgy, hogy a 9-ik évtől kezdve évről-évre nagyobbodik a mell bősége. A 10 éven felül a testtörzs hosszúságára nézve évről-évre mindinkább kissebbedik az eltérés a növendékek között, illetőleg a fiatalabbak növese hosszúságban gyorsabb, az idősebbeké meg a szélességben nő gyorsabban. A karok egyenlő arányban nőnek mindig a lábakkal. Az eddig tapasztalt legerőteljesebb növesek a növendékeknek mellbővülés tekintetében egy év leforgása alatt 7 cm.

A mi a tüdő légzési képességét illeti, a mérés-eredmények határozottan megállapítják a tornászati általi sokkal nagyobb fejlődést, mint a mekkorát egyszerűen a növesi folyamatnak lehetne tulajdonítani. Ugyanis a 9—14 éves tornázó növendékek légzési képessége sokaknál megkétszereződik, általában véve pedig $1\frac{1}{2}$ -szeres fejlődés a leggyakoribb.

A kar-erő fejlődésében tapasztalt, hogy mindaddig, míg a test növese rohamos, (9—13 évben) addig a karok ereje nem igen gyarapodik. De már ez időben is és a későbbi években is rendszeren erősebben fejlődnek ki a karok hajlító, mint feszítő (támasz) izmai. A szélesebb mellűeknek kar-ereje gyorsabban fejlődik, mint a szűk mellűeké, de ezen különbség az évek multán kissebbedik.

A lábak erejének megfigyeléséből következtethetni lehet, hogy a 9—14 éves növendékek mindegyikénél folytonos erősödés mutatkozik még az első években is. Általában a lábak ereje a

távol- és magas-ugrásokban sokkal gyorsabban fejlődik, mint az egész test a növesében. A széles mellűeknek az ugróképesége mindig nagyobb, mint a szűkmellűeké, de ezen különbség a nagyobb években már csökken.

Mindezeket azért jó tudni torna tanítónak, nevelőnek és szülőnek, mert ezek tudása mellett könnyű kiokoskodni azt, mely években mely test részére lehet erősebben hatni torna-gyakorlatok által a nélkül, hogy több kárt tennék ezzel, mint hasznot a gyermekekre nézve.

Végül azon óhajtatást kell nyilvánítanom, vajha minél több helyen kiterjesztenék az illetők figyelmüket azon test- és erő-mérésekre is, mikből a fentibbe hasonló számtalan tanulságot vonhatnánk ki.

Határozatok.

(A «M. A. C.» választmányi és versenybírósi üléseiből.)

A Magyar Athletikai Club igazgató választmánya f. évi október hó 9-én tartott rendes ülésén — a club titkárának indokolt indítványára — határozatilag kimondotta, hogy a «M. A. C.» által jövőre rendezendő minden viadalon — a club igazgató választmánya által viadáról viadalra választandó versenybíró fog a felmerülő minden versenyügyben első fokúlag határozni, mely határozat ellen — ugyancsak a club igazgató választmánya által — viadáról viadalra választandó 7 vagy 9 tagú versenybíróshoz lehet a viadal napján élő szóval felelkezni. További felfolyamodának hely nem adatik. A versenybíró akadályoztatása esetében azonban, a versenybíró saját kebeléből, de a versenybíró ez iránybani indítványának lehető figyelembe vételével, az egyes versenynemekre, esetről esetre helyettes versenybíró is delegálhat.

A versenybíró, illetve a versenybíró jogosítva van minden a viadallal szoros összefüggésben álló ügyekben határozni s elvi jelentőségű határozataikat — külön jegyzőkönyvekbe foglalva — a választmánynyal utólagosan közölni.

A versenybíró elnökét, a viadal napján saját kebeléből maga választja. A versenybírósi üléseknek állandó jegyzője mindig a club titkára.

Az ez évi őszi viadalra megválasztott versenybíró október 20-án (a viadal napján) d. e. 11 órakor tartott ülésén már több elvi határozatot is hozott, így elhatározta:

1-szor, hogy a bajnoki távugrás védője, mindig mint utolsó ugorhassék, hogy tudja és láthassa, mit kell védenie;

2-szor, hogy a velocipéd-versenyeknél való elékerülések, csak oly módon vihetők keresztül s az egyes versenyzők, versenytársaiknak pályájába csak az esetben futtathatnak belé, ha a kerülő felek ellenfeleikkel parallel haladva, őket 3 velocipéd-hosszal már megelőzték; ha az elékerülés előbb eszközöltetnék, vagy a versenyzők egymást meglöknék, vagy pályájukból kiszorítanák, diszkvalifikációnak lesznek alávétve;

3-szor, gróf Nádasdy Ferencz versenybíró indokolt indítványára kimondott, hogy az esetben, ha kevesebb versenyző nevezne, az indítás festőiebbé tétele érdekében, velocipéd-versenyeknél a «repülő start» alkalmaztassék, az az: minden versenyző köteles a cél előtt 20 yardnyira saját erejéből s minden segítség nélkül felugrani s az indító vonalig egyvonalban lassú menetben felvonulni.

Az indító lövése csak a sikerült röpülő start után dörödhethet el. Több versenyző mellett azonban, a lassú felvezetés melletti indítás fogadtatott el.

4-szer, gróf Esterházy Mihály versenybíró indítványára a bajnoki egy órai távugrás versenyének helyettes bírájává gróf Nádasdy Ferencz versenybírósi tag választott meg.

A közlő országos kiállításra való tekintetből Porzolt Jenő v. t. indítványára elhatározta az atletikai választmány, hogy a kiállítás alkalmával az egylet a fővárosi és vidéki egyletekkel egyetértőleg nagyobb szabású, eshetőleg nemzetközi viadalokat fog rendezni; s miután az országos kiállítás megnyitása a club fennállásának 10-ik évével egybeesik, e versenyek egyszersmind jubileáris érdekűek is. E tekintetből az indítványozó igen helyesnek tartaná, ha akkorra az egylet 10 éves történeti és a boldogult alapító-elnök gróf Esterházy Miksa élete megiratnék. A választmány az indítványokat elfogadva, fogantatásukra nézve a következő intézkedéseket tette. A club 10 éves történetének megírására a «Herkules» szerkesztői és a club titkárja kéretnek fel. Nevezettek a megbízást elfogadták. — Az országos kiállítás alkalmával rendezendő versenyek tervezésére a következő bizottság küldetett ki: Asbó h Jenő (bajnok). Dáni Vilmos (bajnok). Horváth Emil, Igali Svetozár, Kinsky Nusi gróf, Kubik Béla (bajnok-jelölt), Koller Károly (bajnok), Kiticsán Zsigmond, Nagy Liviusz,

Mészáros Ferencz, Porzsolt Ernő (bajnok), Porzsolt Jenő és Kálmán («Herkules» szerkesztői), Zmertych Iván, Szokolay Kornél, Vermes Lajos és a club titkára. — Az elhunyt Esterházy Miksa életének megírására Szokolay Kornél kéri fel, ki a felhívásnak engedve, örömmel vállalja el a megbízatást.

Budapest, 1884. október 25-én.

BARATOSI PÖRZSOLT GYULA,
mint a «M. A. C.» titkára.

Az ó-kori s a modern athletika.*

Dr. Hueppe-től.
(Folytatás és vége.)

Az ó-kori athlétáknak ugrásairól még a legmesésebb adataink vannak. Két kiváló görög ugró emléke maradt fel korunkig: *Phaillos és Chionis* emléke. Mindkettőről a legnagyobb csodálattal beszéltek a régiek. *Phaillos* 55 görög lábnyira ugrott; míg *Chionis* csak 52 lábnyira. E számokhoz kétség sem férhet. Világos, hogy e két eredmény a legnagyobb, melyet görög athléta elért; a hellének is a bámulat bizonyos nemével emlegették s ha valami nagyot akartak mondogatni, közmondásossá volt *Phaillos* és *Chionis* ugrási eredményeire hivatkozni.

Ha a régóta fennálló és igaznak bizonyult szabályt, hogy jeles futó egyszersmint jeles ugró, szem előtt tartjuk; ha továbbá figyelembe vesszük, hogy a hellének a futás terén semmiesetre sem múltak bennünket felül: okvetlenül be kell látnunk, hogy a görögök ugrása *nem volt vízszintes távugrás*, mint a miénk. Mert ha vízszintes távugrás lett volna s 55 lábnyi eredményt értek volna el, a futásban valódi csodákat kellett volna művelniök. A ki oly emberi erőt felülmuló ugrásokat tud végezni, az okvetlenül a legkitünőbb futó is. Már pedig tény, hogy a hellének a futás terén nem csak hogy nem múltak felül bennünket, de még csak el sem értek.

Ily körülmények között a bámulatos eredmény lehetőségét a technikai berendezésekben kell keresnünk. Sok tudós tehát mély ugrásnak, hármass ugrásnak vagy súlyzóval** való ugrásnak próbálta *Phaillos* és *Chionis* gyakorlatait elnevezni. A mi nézetünk, hogy a hellének ugrása *mély távugrás* volt; mi, ha áll, be van bizonyítva, hogy a régiek még az ugrásban sem múltak bennünket felül. Állításunk igazolására álljanak a következők:

A hellének minden testgyakorlatának van bizonyos természetes magyarázata. Nincs oly gyakorlatuk, mely ne az emberi természetben gyökerezne. Helyes érzékükkel mindig eltalálták, hogy mikép, mi mód szerint legüdvösebb valamely testgyakorlat, milyennek kell a torna-nemnek lennie, hogy az ember testét harmonikus egészszé képezze. E helyes természeti ösztön vezette őket gyakorlataik megválasztásában.

A helyes érzék tanította meg a helléneket, hogy versenyeikre külön szerkesztű dárdát használjanak, még pedig olyat, mely ne csak az erőt, de az ügyességét is tüntesse ki. E dárda a férfi mind e két tulajdonát volt hivatva fejleszteni és helyesen.

Hasonlóképp kell az ugrásnál is lennie. Hogy a görögök tartókat használtak, azt nem szabad figyelmen kívül hagynunk, minthogy e ténnyől magára az ugrásra fognak következményeket vonhatni. Mert ismételen állítjuk, hogy a hellének helyes ép érzékük után indulva, semmi eszközt sem használtak célátalanul.

A nézet, hogy a görögök ugrása *mély ugrás* volt, ugy hisszük, nem szorul czáfolatra. Ki e neveléséges állítás védelmére kelne, ugy sem akadna ma már senki s e szerint felmentve érezzük magunkat a czáfolat alól.

Lange és Waszmannsdorf a görögök ugrását *hármass ugrásnak* nevezik; s ez állítás, mint *Bintz* és *Jaeger* is mondja, semmiesetre sem felel meg a valóságnak. E mellett bizonyít a régi ugró-helyek berendezése, bármily fogyatékos adataink vannak is felőlük. A tér ugyanis az ugró helytől a minimál-határig nem volt valami különösen kikészítve, tehát kemény volt; a minimál-határtól a maximál-határig azonban fel volt ásva, vagyis puhára készítve.

Ily egyenlőtlen tér-berendezésnél a három-ugrás technikai lehetetlenség, minthogy ehhez a talajnak a lehető legegyszerűsebben kell kikészítve lennie.

Jaeger tanár ez ugrást *vízszintes távugrásnak* tartja és lehetőségét a *tartókból* magyarázza meg. Mi, bármily nagy tisztelői vagyunk *Jaeger* tanár ur tudományos lelkesültségének, melylyel a görögök irányában viseltetik, ez állítást eltévesztettnek s a valóval nem egyezőnek tartjuk.

Görög írók határozottan állítják, hogy a súlyok az ugrás eredményét csak némelyeknél fokozzák, másoknál nem. Ez adatok világosan arra mutattak, hogy a súlyokat nem az ugrás eredményének fokozására, hanem más célra használhatták.

Waszmannsdorf újabb kutatásai ez állításunkat szintén igazolják. Próbákat tett a tartókkal és észrevette, hogy még a technikával legjártasabbaknak sem sikerült a tartók segítségével nagyobb ugrási eredményt elérni.

Ezzel ellentétben *Jaeger* tanár ur berlini kísérleteire hivatkozik, mikor ugyanis egy tartókkal felfegyverzett tiszt egy gyengén rengő ugró-deszkáról 23 lábnyira ugrott.

Azt azonban tekinteten kívül hagyja *Jaeger* tanár ur, hogy ez eredmény nem a tartóknak, hanem annak köszönhető, hogy ez ugrás *mély távugrás* volt. Az a «gyengén rengő» ugró-deszka ugyanis, mint egy szemtanutól értesültünk, nem állt, mint a rendes ugró deszkák, 10 centiméter magasan, hanem jóval, de jóval magasabban s innen magyarázható *Jaeger* tanár ur «tévedése».

Mert bizonyos, hogy, ha az ugró-deszka magasan áll, az ugrás eredménye fokozódik. Ez egy természettani szabály, melynek fejtegetése, bizonyítgatása fölösleges dolog.

A legnagyobb távugrási eredmény, melyet eddig német mester elért, tudtommal 6.40 méter (*Schmarr* 1882.). *Schmarr* ez ugrást ugró-deszka segítségével végezte s így vízszintes távugrásnak lehet nevezni.

Hasonló ugrási eredmény Angolországban több van feljegyezve. 6.50 méter, 7.20 méter, sőt 9 méternyi eredmények hire is hatolt el hozzánk. Ez ugrás mind vízszintes távugrás és mind tartó nélkül történt. Ama bizonyos tiszt pedig tartókkal 7.20 méternyi eredményt ért el.

Nem áll tehát semmiesetre, hogy a görögök ugrása vízszintes távugrás volt. Valószínű, sőt bizonyos, hogy mély-távugrás volt. Állításunk mellett a következő körülmények szólnak:

Az egyszerű vízszintes távugrás nyújt egyedül mértéket az ugrási képességről. Ez ugrás-súlyzókat, tartók segítségével gymnastikailag értékesebb lesz ugyan, de nagyobb nem. Ha az ugrás nagyságát fokozni akarjuk, nem tartókkal kell magunkat ellátunk, de az ugró deszkát emelnünk kell, mi által a vízszintes távugrásból mély-távugrás lesz. Ha még az emelkedett ugró-deszkához tartókat is használunk, ugrásunk gymnastikailag leg-tökéletesebb lesz.

A görögök már tapasztalatból tudták, mily magasság mellett legzélszerűbb az ugrás, mig mi még nem tudjuk eldönteni. A görögök itt is eltalálták a kellő mértéket. Ugrásuk mély-távugrás volt.

Ha elfogadjuk e tényt, megmagyarázhatjuk a görög tornaszerek berendezését, a tartók használatát, egy szóval a görög ugrás kérdése meg van fejtve.

Említettük már, hogy a görög tornaterén az ugrás minimumától maximumáig érő hely fel volt ásva s kényelmessé kikészítve. E tény, ha elfogadjuk, hogy a görögök ugrása mély távugrás volt, egyszerűen kimagyarázható. Mély távugráskor ugyanis a test erőset és nagyot esik s annak kellett a talajt puhává készíteni, hogy nagyon meg ne üsse magát.

Ismeretes továbbá, hogy mély távugrásoknál nehéz a test egyensúlyát megtartani. Tartókat tehát annak használtak a görögök, hogy ugrásuk biztosabb legyen, nem pedig, hogy az ugrás eredményét fokozzák.

Ha ezeket szem előtt tartjuk, lehetetlen el nem fogadni a tényt, hogy a hellének mély-távugrást üztek. Már pedig, ha ez áll, semmiesetre sem múltak bennünket felül. Angol ugrók vízszintes távugrásban oly hallatlan eredményeket értek el, hogy a görögök mély-távugrása velük nem versenyezhet.

Howard 9 méternyi *vízszintes távugrása* semmiesetre sem áll hátrább, mint *Phaillos* 55 lábnyi *mély-távugrása*.

A görögök tehát az ugrás terén sem múltak bennünket felül. Mit mond erre *Jaeger* tanár ur, ki oly fenszóval híreszteli a görögök dicsőségét?

Athletikánk minden ága kiállhatja a versenyt a hellénnel; másképp áll persze az össz-műveltséggel, a harmónikus testképesséssel.

E terén nem versenyezhetünk a görögökkel, kik a teljes tökélyt megközelítették.

Különfélék.

Országos testgyakorlati szövetség. A már évek óta kimondott eszme valahára valósuláshoz közelít. A fővárosi és vidéki testgyakorló-egyletek nagyjából szerkesztőségünk kezdeményezésére, késznek nyilatkozott az egybehívandó értekezletre megbízot-

* A «Deutsche Turn-Zeitung» f. évi októberi számából.

** A súlyzó vagy tartó készítség volt a görögöknél; 5-8 kilogrammot nyomott s ólomból vagy kőből készült. Alakja többnyire félkör volt.

tat küldeni. — A szövetkezet megalakítása körül lapunk első számától kezdve állandó irodalmi és tényleges mozgalmat folytat s az eredmény, mely várakozásunkat is felülmúlja, méltán minden sport-barát örömeire fog szolgálni. Az országos egyesületek egyesületének a közelgő kiállítás is, mint már többször kitéjeztük, sok munkát, de sok érdemteljes dicsőséget is fog nyújtani.

A Magyar Athletikai Club szokásos zártkörű «házi viadalát» december hó első felében ez évben is meg fogván tartani, a club működő tagjai felkérésnek, hogy a rendes gyakorló órákon mentől számosabban jelenjenek meg. A tör- és a kard vívásból, id. Keresztesy József tanítványaival, ugyan ez alkalommal külön versenyek fognak rendeztetni. A «Házi-viadal» programja legközelebb már közzététetik s hivatva leend az athletika barátainak figyelmét újabban felkölteni. Örömmel regisztrálhatjuk még azt a kellemes hírt, hogy a „Budapesti (budai) torna-egylet”-nek több kitűnő tagja s derék művezetője Zsingor Mihály szíves közreműködésüket megígérték. A clubnak bizonyára legkedvesebb vendégeikül fognak tekintetni.

Ismét egy athletikai clubbal gazdagabbnak érezhetjük magunkat. Megalakult ugyanis Győrön is az athletikai club, még pedig egyszerre 30 taggal. Az egyleti művezetői tisztet Mihalkovich Tivadar, a pénztárnokot ifj. Ehler Antal teljesítik. Meglehetünk nyugodva az egylet jövőjét illetőleg ily kezekben tudva az egylet vezetését. A gyakorlatok hétfőn, szerdán és pénteken 1/2, 6–8-ig tartanak. Egyelőre a gyaloglás, súlyemelés, velocipédezés és tornázás gyakoroltatik, későbbben a tagok a vívásban is taníttatnak. — A legnagyobb örömmel üdvözölve az új egyletet, kedvet és kitartást kívánunk a szép kezdet méltó folytatásához.

A győri csónakázók a szép őszi napokon még állandóan huznak s alig van nap, hogy a Rábán vagy Dunán ne lehetne látni csónakokat. Igen előnyös körülmény a győriekre nézve, hogy csónakházuk a város kellő közepén a sétátér mellett van.

A csónakázók vívása. A «Hunnia» csónakázó egyesület tagjai nem akarva a hideg idővel sem a testedzést, sem egymás megszokott társaságát elhagyni, vívó-társasággá alakultak. A tagok legnagyobb része már képzett vívó lévén, az estéli összejövetelek igen sok érdekes mérkőzésre adnak alkalmat. — A vívásra a tagok Endrődy Lipót-útczai vívótermében hetenként háromszor, (a hétfői napokon) gyűlnek össze.

A kolozsvári «Athletika Club» ideiglenes választmánya által folyó hó 25-re kitűzött gyalog és velocipéd-verseny, a kedvezőtlen talajviszonyok miatt, bizonytalan időre elhalasztatott. Ennek következtében további jelentkezések még elfogadtatnak. A verseny jelentkezési zárnappal közbe fog tétetni. Ezzel egyidejűleg a tagok felkérésnek még a verseny megtartása előtt bejelenteni, hogy a megkezdendő athletikai gyakorlatok, melyik csoportjában szándékoznak részt venni. Az athletikai gyakorlatok vezetését a következő urak voltak szívesen elvállalni: 1. az ökölvívás és futás gyakorlatokat dr. Baintner Hugó, 2. kard és törvívás gyakorlatokat Páska Zoltán, 3. a gyaloglás vezetését Malonyai Ödön és a tornászai gyakorlatok vezetését Alber Károly tornatanár. A gyakorlatokra jelentkezni ez uraknál is lehet. A ki az egyesület tagjává akar belépni, a versenyre jelentkezés zárhatár idejéig dr. Baintner Hugó egyesület tanácsjegyzőjénél már nevezhet a megtartandó versenyre is. A verseny kedvező idő mellett a vásári napok elmúltá után, legközelebről meg fog tartatni.

A választmány.

Mr. Davenport Horace, a nagy nevű ex-amateur-úszó életéről következő adatokat olvassuk: Davenport 1850-ben született Londonban, testének nagysága 5 láb 10 hüvelyk. (1.794 méter) Tizenkét éves korában először vett részt nyilvános versenyben, melyen vereséget szenvedett. 1868-ban aratta első diadalát handicapben. Ezután nem sokára balszerencse érte a jégen. 1872-ig nem vehetett részt versenyeken, 1874-ben Angolország bajnoki címét nyerte el.

Baby M. Rousset M.-el tricyclin napi hajtásban a napokban mérkőzött meg és egy közbe jött malheur folytán Rousset M. maradt győző. Babynak ugyanis mikor már jelentékeny úttal volt előre, eltört a gépe s így Rousset érkezett be elsőnek. Az útak most rendkívül rosszak, úgy, hogy új versenyre alig lehet gondolni s így az idén Rousset marad győző.

A professionatusok velocipéd bajnoka Howell R. 1936-ban született Wolverhamptonban Angliában. Test-hossza 6 láb, (1.83 méter) súlya 79 1/2 kg. Howell 1880-ban lépett fel először versenyben s mindaddig 45 futásban vett részt, melyek közül 27-szer győző maradt, 8-szor másodiknak érkezett. Vereségeinek száma 10. Néhány győzelme a legjelentékenyebb eredmények közé tartozik, melyet professionatus valaha verseny-pályán elért. Howell nemcsak sok legjobbnak tartott eredményt mult felül, de a legjelentékenyebb angol, francia és amerikai cyclistákat is legyőzte. Legveszélyesebb ellenségének az angol professional Wood bizonyult, ki Howellt többször legyőzte. Civity és Prince mindössze csak egyszer-egyszer arattak Howellen diadalt.

A párizsi velocipéd bajnoki verseny mult hó 19-én vasárnapon tartott meg a 102 kilométernyi úton Párisból Melunig és vissza. Az epizodokban gazdag verseny Ch. Hommey és Médinger közti holt futásban végződött, mely 5 óra és 16 percig tartott. A harmadiknak beérkező Holley 10 percze-l tovább volt útközben. Mindössze 21 cyclistá versenyzett.

Tanulók kirándulása Berlinben. Az ide való tornászok, mint minden évben, úgy ez idén is torna-utazásokat rendeztek, melyeken a tanuló osztályok vettek részt. Célpontul Grünau volt kitűzve. Déli 1 órakor a tanárok 470 tanulóval álltak indulásra készen. Két órakor érkeztek el s a torna-térre érve a «Turnen auf zum Streite» dalt énekelték el. Ezután következtek a gyakorlatok, játékok, melyek a nagy tetszést vívtak ki. Az ily utazások rendkívül üdvösek, felélesztik az ifjúságban az egység, az összetartás szellemét. Nálunk igen ritkák az ily kirándulások, pedig idő és szép vidék volna rá

A kettős velocipéden (tandem) a két mértföldnyi távot Smith és Brown a Crystal Palace parkjában 6 p. 3 mp alatt tette meg. A két említett cyclistá nemcsak ez újabb két mértföldnyi távot, de három, négy s öt mértföldnyi pályákon is a legjobb eredményt érte el.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Dr. M. A. úrnak köszönjük az é/vezetes leírást, de mintán novemberben má-utirajzokat közöni nem időszerű, kérjük, hagyja nálunk a «Királyhagót» a jövő évadig, a mikor első sorban fogjuk kiadni. — M. T. Győr. Köszönjük a tudósítást, kérjük értesítsen további működéséről is. — J. S. Duna-Szekcső. Kérlek légy türelemmel, minden meglesz.

TARTALOM.

Testgyakorló körök alakítása (dr. Joób Lajostól). — A csónak-egyesület életéből («Néhány ur» tól). — A Budapesti korcsolyázó egyesület közgyűlése. — Német torna-ünnepély (képpel). — Vívás az ó-korban (képpel). — A nővérdékek testi fejlődésének megfigyelése. — Határozatok (Barátosi Porzsolt Gyulától). — Az ó-kori s a modern athletika. — Különfélék. — Tárca: Chappon Lajos vívási rendszere.

HIRDETÉSEK.

Schleinz Károly

Budapest, kerepesi-út 34. sz.

HILLMANN HERBERT és COOPER COENTRY vasparipa

(BICYCLE) és TRICYCKLE gyárosok magyarországi főügynöke

ajánlja dúsan felszerelt

vasparipa és tricycle raktárát.

Ezen gyár készítményei szilárd szerkezetük és csinos kiállításuk által a legnagyobb kelendőségnek örvendenek s az eddigi vasparipa találmányok közt legelső helyet foglalnak.

➔ Kívánatra árjegyzék bérmentve megküldetik. ➔

SPORT-KÖNYVEK.

Kaphatók:

Aigner L. könyvkereskedésében

Budapest (váci-utca I. sz. a.)

Brandeis Handbuch d. Schiess-sport geb.	3.—
Hergsell Die Fechtkunst brosch.	4.—
« « « geb.	5.50
Heydebrand Handbuch d. Reitsport geb.	3.—
« « d. Fahr-sport geb.	3.—
Meyer Handbuch d. Fischereisport geb.	3.—
Silberer Handbuch d. Rudersport geb.	3.—
Georgens Illustriertes Sport-Buch	4.80
Silberer u. Ernst Handbuch d. Bicycle-Sport geb.	3.—
Wilhelm Karl Quelle des Vergnügens	2.40

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 1.
Aigner Lajos könyvkeres-
kedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre ..... 2 frt.
Félévre ..... 4 frt.
Egész évre ..... 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábos
petit sorért 25 kr.

HERKULES

TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, VIII. Nagykörút-
utca 13.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmentetlen leveleket nem
fogadunk el.

A «BALATON-EGYLET», A «BUDAPESTI KERÉKPÁR-EGYLET», A «BUDAPESTI TORNA-EGYLET», A «BUDAPESTI VASPARIPA-EGYLET
ELŐRE», A «GYŐRI CSÓNAKÁZÓ-EGYESÜLET», A «HUNNIA CSÓNAKÁZÓ-EGYESÜLET», A «MAGYAR ATHLETIKAI CLUB», AZ «Ó-BUDAI
TORNA-EGYLET», A «PANNONIA CSÓNAK-EGYLET», A «SZABADKAI TORNA-EGYLET» ÉS A «SZEGEDI TORNA-EGYLET»

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A testi nevelés Magyarországon.

Mig a testgyakorlat a nyugati országokban, de kivált Angliában, Francia- és Németországban oly nagy lendületnek örvend, addig hazánkban nem épen virágzó állapotban van. Kulturánk még nagyon fiatal; alig van ága a tudományoknak, művészeteknek, iparoknak, melyben a nyugati nemzeteket elértük volna. Tán csak a költészet az egyetlen, hol a magyar nemzet önállóan tudott már produkálni olyant, mely a külföld hasonló műveivel versenyezhet.

De a kultúra nem is olyan, hogy egy leheletre föl lehetne építeni, évtizedek kellene, míg az megerősödik, megizmosodik, hogy mondhatni lehessen: eredeti kultúra.

A testgyakorlat valamennyi kulturágak közt mindeddig tán a legmostohább sorsban részesült hazánkban. A tanügyi férfiak egészen tekinteten kívül hagyják, az államférfiak nem igen törődnek vele, a közönség pedig nem műveli.

Sajnos, helyrehozhatlan hiba, hogy iskoláinkban oly kevés súlyt fektetnek a torna tanítására. Hisz a test ép oly lényeges része az embernek, mint a szellem. Tanügyi férfiaink pedig kizárólagosan a szellemet tartják nevelendőnek.

A gyermekek öt-hat órát ülnek naponként iskolában, görnyedve, rossz levegőben. De ez még nem elég. A sok feladat, házi dolgozat még az iskolai órákon kívüli járást-kelest is lehetetlenné teszi nekik. Népiskoláinkban több helyt még nem tornáznak, különösen vidéken.

A középiskolai ifjúság, ha tornáz is, az hetenkint legfőlegb egyszer-kétszer történik. Kérdezzük már most, ha ily nevelési rendszer mellett lehetséges-e erős, izmos és bátor nemzedéket nevelni.

S csakugyan tapasztaljuk, hogy napról-napra elkorcsosodunk; az intelligens osztály, mely iskolákat végez, elgyengül; a köz-nép, a gyári munkás pedig, de legkivált a városi, elpusztul.

Isten ments, hogy az ülőórákat az iskolákból ki akarnók kúszóbölni; ez oly kívánság volna, mely homlokegyenest ellenkezik a nevelés minden törvényeivel. Mi csak azt kívánjuk, hogy a testedzésre iskoláinkban több időt szenteljenek, mint a mennyit jelenleg szentelnek.

Az 1868-iki iskola-törvények a tornaszatot kötelezett tantárggyá tették s még sem tudott még minden rétegen keresztül hatolni, sőt az ország sok vidékein még hírét sem hallották.

Az országház minden évben új meg új reformokat léptet életbe, majd középiskolai törvényeket készít, majd közoktatás eme vagy ama hibáját javítja ki, csak a testi nevelés érintetlen.

Az egész országban még a főváros tornászata örvend a legjobb viszonyoknak. A fővárosi intézetekben némileg még művelik a testgyakorlat nemesítő művészetét. Mint minden téren, úgy a tornaszat terén is Budapest az úttörő.

Van atletikai clubunk és három torna-egyletünk. A nemzeti torna-egylet 580 tagot számlál, az atletikai club 401-et, a budapesti torna-egylet 359 tagot s az ó-budai torna-egylet 64 tagot. Ezen kívül 4 csónak-egylet s több más testgyakorló hely; szá-

A «HERKULES» TÁRCZÁJA.

A vívó-teremben.

(Párbaj. — Pisztoly. — Kard. — Vívás. — Vívók.)

— Ha valaha irni fog a vívásról — pedig e tárgyról érdemes volna irni, a mivel Angliában, hol a párbaj ritkaság, egész irodalma van annak s nálunk a dühös verekedések hazájában jóformán senki sem méltatja nyomdafestékre — akkor tegye ezt mottóul: «Mondd meg, hány párbajod volt: megmondom, ki vagy? Mondd meg, milyen párbajt vívtál: ismerlek.»

— Oly csalhatatlan a következtetés?

— Csalhatatlan. Volt idő, egy pár száz esztendővel ezelőtt, midőn, ha egy férfinak sok párviadala volt, azt következtették belőle, hogy az a férfi bátor, jellemes, becsületes, igazi férfi, bámulatra s tiszteletre méltó. Most megfordult és — mondhatom — talpraesett a közvélemény. Most nem hogy nimbuszt szőne a párbajozó homlokára a sok verekedés, hanem még tekintélyét csökkenti.

— De . . . .

— Ön azt akarja mondani, hogy most is vannak, kik előtt bizonyos pikáns érdekek bir a számtalan duellumokon keresztülment férfi. Igaza van. Vannak silány lovagregények olvasása közt felnőtt, ferde irányú, megromlott phantasiájú fiatal lányok, kik bámulják a 10—20 párbajban megkarczott hőst; vannak üres fejű éretlen piperkőczők, kik férfiaságukat hiszik bebizonyítani az oly nevetséges komédiák által s minden bőrhorzsolás után, mit adtak vagy kaptak, egy fokkal magasabban érzik magukat a dicsőség és tekintély lajtorjáján. De ezek nem teszik a közvéleményt. Józan belátású higgadt ember egy hirhedett párbajhős

dicsekív arczáról csak azt olvassa le, hogy egy henczegő, veszedő, saját bőrében meg nem férő, éretlen «krakeler» kiből hiányozván a józan ész, a higgadság, a férfiaság, mindenkit sérteget; vagy pedig egy gyámoltalan ember, kit — nem tudván tekintélyt tartani — mindenki sérteget; tehát semmiképen sem férfi és okos ember. Okos ember senkit se sért és kikerüli a megsértést. Igazi férfi bir annyi komolysággal s higgadt józan észszel, hogy nem is idéz elő oly jeleneteket, melyek a legnevetesegebb komédiával, karcz-párbajjal végződhetnek; és tud annyira imponálni egy társaságban, hogy modorával távol tartja magától az éretlen sértegetőt. A sok párbaj a valódi férfiaság nimbuszától fosztja meg az embert.

— De vannak esetek . . . .

— Igen, vannak esetek, midőn jöhet a férfi oly helyzetbe, hogy daczára mérsékletének s önértetének kénytelen a legrövidebb uton szerezni magának igazságot, illetőleg «elégtétel»-t (mert e két szó sokszor nem egy). De ez nem rendes dolog, hanem kivétel; előjöhethet egy ember életében egyszer-kétszer, de nem minden évben. Gyerekes, kicsinyes dolgokért nem vív párbajt az igazi férfi, de ha előfordul oly összeütközés, melyet sem az írott törvények, sem a józan ész törvényei szerint nem lehet kiegyenlíteni, ily pontos életbevágó ügyet aztán nem alacsonyít le annyira, hogy egy kis karczolásal fejezze be azt. Férfi nem keresi a párbajt, habár nem is kerüli; nem duellál, de ha már kiáll, komolyan vív. És lássa, én élet-halálra menő párbajnál is a kardot választanám. A pisztoly-párbaj ostoba . . . . azaz — ne hogy azt gondolja, hogy a kard párbajt okosnak tartom — csak pisztolylyal a párbaj még o s t o b á b b, mint karddal. A pisztoly-párbaj lutri-játék s egy okos férfinem illik az a gyáva lemonadás, melylyel vakon oda áll a golyó elé s hagyja azt testébe

muk, ha tekintetbe vesszük, hogy mily kevés idő óta űzik nálunk a testgyakorlatot, megjárják; de semmiesetre sem felelnek meg a főváros népességi viszonyainak.

Budapest egy félmillió lakost számlál s torna-egyleteinek mindössze 997 tagja van, kiknek nem egész fele tényleges tornászó. Szomorú, valóban szomorú!

Ez eltűnő csekély szám illusztrálja tornászati viszonyainkat. Már pedig, ha a fővárosban így áll a tornászat, képzelhetjük, a vidéken mily virágzásnak örvend.

Az egész országban, Budapestet kivéve, körülbelül 18 torna-egylet van s így minden millió emberre egy torna-egylet esik. Mind e torna-egyletek összevéve pedig alig 500 tagot számlálnak.

Vajjon nem oly jelenség-e ez, mely minden mélyen érző hazafi lelkét mélyen megszoríthatja?

Egyetemi fiatalságunk szintén konokul mellőzi a testgyakorlatot. Alig van egynehány egyetemi hallgató, ki űzné a nemes szórakozást. Kávéházakban, kaszinókban, mindenfelé találkozhatunk mulató, szórakozó fiatalsággal, csak a torna téren nem.

Általában a magyar faj jellemében fekszik, hogy a könnyebb, felületesebb szórakozásokat, mint az ivás, a kártyajáték, kedveli és űzi s a valóban testet-lelket üdítő, erősítő élvezeteket lenézi.

Reméljük azonban, hogy a magyar közönség be fogja látni tévedését és fel fogja karolni a testgyakorlatokat is.

A nemzetek közti verseny manap folyik a leghevesebben. Egyik ország fölül szándékozik múlni a másikat. Nyílt a verseny s az a nemzet maradhat csak fenn, mely a legmagasabb kulturát erővel és kitartással tudja párosítani.

Erő és kitartás! igen, e két tulajdonságra van a magyar nemzetnek szüksége. Nélkülük semmi ország sem képes fennállani.

A testgyakorlat az, mely e tulajdonokat kiválóan fejleszti. A nemzet érdekében fekszik, hogy a testedzés minél szélesebb körökben terjedjen s az egész magyar nemzetnek közkinésé legyen.

PALÁGYI LAJOS.

A csónak-egyletek életéből.

Mult számunkban hasonló címmel közölt cikkre vonatkozólag Fülepp Kálmán nemzeti hajósegyleti igazgatótól a következő sorokat vettük:

A Nemzeti Hajósegylet f. évi szeptember hó 26-iki közgyűlé-

suródni, a nélkül, hogy védhetné magát ellene. Mig karddal kezében tettleg kimutatja bátorságát, lélekjelenetét, férfiaságát, erejét és ügyességét és ha győz, az nem véletlenség, hanem az ő érdeme. Ezért kell vívni tanulni, hogy ne legyen kénytelen az ember oly dologért is, miért nem érdemes vagy nem szükséges az életét kockáztatni, «pisztolyra menni». S különösen kellene vívni tanulniok a hírlapíróknak, kik naponkint habár nagy részt jöhízeműleg s akaratlanul sértegetik testületek, pártok s egyesek becsületét, jó híret moeskolják okkal és ok nélkül magánosok jellemét és naponkint ki vannak téve annak, hogy a nyilvános sértéséért elégtételt követelnek tőlük. Ekkor aztán a mit tollal írtak, nem tudván karddal védeni, kénytelenek oly pisztolyos komédiát jelenetezni, hogy a levegőbe lőnek, vagy rosszul töltetik meg segédekkel a fegyvereket, hogy vér nélkül végződjenek a párbaj. Íróknak, művészeknek sohasem szabad pisztoly-párbajra menni, mert ha katasztrófa nélkül derülten foly le az, úgy ő maga veszt általa, mert nevétsége színben tűnik fel; ha pedig komoly a párbaj s az író vagy művész meghal, az ország veszt általa. S nézzen körül, hány zsurnalistát lát itt a vívóteremben? Egyet sem.

— Vigyázzon kérem, ön ellenkezésbe jó magával; kárhoztatja a párbaj-mániát és buzdítja a férfiakat, hogy tanuljanak vívni.

— E kettő megfér egymás mellett. Mert a mi a költészetre s művészetre áll, hogy a kinek az már a lelkében van, azon kiűt, mint a razály, bármit csináljon; az nem áll a vívásra nézve; a ki tud vívni, még nem következik, hogy a párbajokat vadássza. Sőt talán épen ellenkezőleg van a dolog. Abban a dühösen párbajozó dandy-hadban alig van egy két jó vívó; a nagy szájú embereknek rendesen gyenge karjuk van. Komoly férfi nem azért tanul karddal banni, hogy párbajt vívhas-on, hanem azért, hogy ne kelljen vívnia. Mert ha nem ért az ember a víváshoz, kénytelen elfo-

séről e lapok 29 ik számában »egjelent tudósításomra a 32. szám-ban «néhány ur» válaszol.

Azt mondják, nem azért, mintha a közleménynek fontosságát tulajdonítanának, hanem azért, hogy magukat a sportközönség előtt *előnyösen* *introducálhassák.*» (sic!)

A mi az introductiót illeti, sajnálom kell a sportközönséget, mert a néhány ur meg nem nevezvén magát, a sportközönség a legnagyobb zavarban lehet a felett, hogy kik lát «*az előnyösen* *introducált urak*» s így természetesen meg van fosztva attól, hogy őket kellőleg élvezhesse. Így hát kárba veszett az egész fáradság, az egész szép stylgyakorlat.

De én azt hiszem, hogy nem annyira introductió volt célja a felszólalásnak, mint inkább az, hogy zokon vette az a néhány ur, hogy a nemzeti hajósegylet szeptember 26-iki közgyűlése alkalmával osztatlan örömet fejezte ki hangos éljenek által a felett, hogy némely urak az egyletből kiléptek s igazolni iparkodnak ezen némely urak az új egylet alakítás és a trainernek a nemzeti hajósegylet költségén történt kihasználása körül elkövetett eljárásukat.

Nem akarok hosszan kiterjeszkedni viselt dolgaik felett, mert elfoglaltságom nem engedi; hanem csak pár megjegyzést kívánok tenni.

Az az osztatlan öröm, mely a nemzeti hajósegylet közgyűlésén nyilvánult, nem valamennyi kilépő tagra (kik különben eddig csak 12—13-an s nem 18-an vannak) vonatkozott, először, mert akkor még nem is valamennyi 12—13 ur jelentette volt be kilépését, hanem csak egy részük, másodsor, mert ezek sem esnek mind egyenlő tekintet alá.

Tudományos szempontból két osztályba oszthatók: az egyik a látítók osztálya, kik minden módon izgattak, minden eszközt megragadtak oly célból, hogy maguknak párthivőket szerezzenek; a másik a párthivők, a jó nép osztálya, kiket fogott az izgatás.

Az utóbbiakra — elismerem — nem szólt az a bizonyos örömiradás, legalább a mi engem illet, én sajnálattal láttam többeknek távozását.

De igenis szólt az előbbiekre, kiknek egész működése egy idő óta az egyletben arra irányult, hogy a tagok közt egyenetlenséget szítsanak; kik az egylet intézőinek minden intézkedését gáncsolták, az alap és rendszabályokat lépten-nyomon megszegték és mi rosszabb, az újabb tagokat is erre ösztönözték; s vakondok-politikát követve, odáig vitték a dolgokat, hogy az egyletben egy olyan Staresevics-féle kis horváltartomány gyűlés keletkezett, mely a társas életet valóban tőrhetetlenné tette.

És mindezt miért? nem ám azért, a mivel eljárásukat most szép színben feltüntetni akarják, hogy t. i. az egylet vezetői a sportszerű evezést akadályozták volna, mert hiszen a ki ismeri a viszonyokat, tudja, hogy a nemzeti hajósegylet az utolsó három évben mily óriási erőfeszítéseket tett, hogy a sportszerű evezést

gadni minden csekélységért a kihívást, vagy ő maga kihívni mást, különben azt mondják rá, hogy «fél»; ha ellenben tud jól banni a fegyverrel, bátran vissza útasíthatja a párbajt, ha ennek oka valami haszontalanság, nem sütheti homlokára senki sem a gyávaság bélyegét, ki 15 lépésről lelövi a kártya sarkáról a makkot s kard-vívásban tizet ad, mig egyet kap: attól senki sem veszi rossz néven, hogy provokáltatván sem vív, sőt még becsülk mérsékletét, melylyel ellenfelét megkíméli a biztos sebtől. Tiszteljétek a jó vívókat, de ne a párbajozókat! Van egyéb haszna is a vívásnak, mint embertársaink nyomorékká tétele.

— Hát lehet a vívás tudományának másutt is hasznát venni, mint a párbajnál?

— Ha nem lehetne, akkor miért tanítanak a vívást a színészeknek? Talán, hogy párbajban védhessék magukat? Párbajozó színész a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Vagy talán azért, hogy a színpadon viaskodni tudjanak? Színpadi víváshoz nem kell semmi tanulás. — Azért tanítják őket, hogy szép egyenes testtartáshoz szokjanak; a vívással idomítják a színész testét, mert az lecsiszolja a mozdulatok szögletességét, a járásnak, állásnak s taglejtésnek formát, kerekdedséget, könnyedséget s elegantiát ad. Salonokban és színpadon hány ügyetlen gavallért látunk, kiknek minden mozdulata esetlen s ha nem mozognak, feszes tartásuk még esetlenebb; czérnán rángatózó fabábok, kiknek minden végtagja úgy látszik, mintha csak úgy volna kontárolt oda ragasztva a törzshöz s nem is oda tartoznék; nem tudnak s m ülni, sem állni, sem járni, sem gesztikulálni. Ezeknek sohasem volt a kezökben kard. Mert a vívás nem csak a karokat veszi igénybe s csak azok izmait fejleszti, hanem a tüdőt, nyakat, derekat, lábakat, szóval az egész testet; az összes tagoknak nagyobb hajlékonyságot s ruganyosságot kölcsönöz, nézze csak ott a sarok-

fejleszse, versenyeket rendezett; az utolsó két évben legalább 4000 forint fordított verseny- és traininghajókra és a margitszigeti csónakda építésére, mi által alkalmas training helyet biztosított a tagoknak, szóval mindent elkövetett, a mit lehetett, hogy e sportot a kor színvonalára emelje.

Nem itt van tehát az oka az elégtelenségnek, hanem némely urak személyes hiúságában, kik minden áron szerepelni kívántak s szörnyű rossz néven vették, hogy daczára annak, miszerint kortesnyalóglásaikkal nem egy, de tiz bajnoki czímet is méltán kiérdemelték, még sem tudták meggyőzni az egylet többségét, hogy ők vannak hivatva az egylet vezetésére. Hinc illae lacrimae! Ezért a fájdalmas feljajdulás is az alapszabályok azon intézkedése ellen, mely a képviselőlet útján való szavazást is megengedi.

Hát hiszen nagyon szép dolog az a versenyzés; szó sincs róla, hogy minden egyletnek iparkodnia kell e téren is emelkedni, de ez nem lehet olyképen célja egy egyletnek, hogy a miatt a társas élet, a tagok barátságos viszonya egymás között megbontassék. Hiszen akkor az nem mulatság, hanem mesterség lenne, a mihez nem is kell sport-egylet; versenyezni minden matróz jobban tudna, mint az úri osztály legnagyobb része. Ha csak ezt akarná az ember, hogy versenyeken nyerjen, fogadna egy csomó matrózt s egész esztendőben evezetne velük versenyeken.

A kinek ez a fogalma van egy sportegyletről, a ki magát és másokat csak a szerint ítél meg, hogy ki tud gyorsabb és erősebb strokeot húzni, annak nézetében én nem osztozkodhatom; az legjobban, ha mely és alkot magának oly kört, a milyen neki e részben megfelel.

Ez az oka annak, hogy néhány tag kilépése nem bánatot, hanem örömet okozott, mert habár sportszerűségben vesztett az egylet, de nyert az egyleti társasélet tekintetében. És én — nem tehetek róla — ezt sokkal többre becsülöm.

Még néhány szót ahhoz, hogy miként léptek ki az illető urak! Hát én azt helyesnek s logikusnak tartom, hogy ha valakinek nem tetszik az egylet vezetése vagy egyáltalán nem találja magát jól benne, akkor kilép az egyletből.

De hogy — mint az illető urak önmaguk előadják — már a nyár közepén elhatározták a kilépést s mégis bent maradtak az egyletben és mint kitűnt, titkon rábeszélvén a többi tagokat a kilépésre, aláírásokat gyűjtvén, szóval mindenképen fondorkodván azon irányban, hogy az egyletet bomlaszssák, ezt én «fair» eljárásnak el nem ismerhetem és azt hiszem, hogy a sportközönség az «introducio» ezen oldalát szintén nem fogja valami nagyon «előnyösnek» taálni.

A mi pedig a trainer-kérdést illeti, rájuk illik a közmondás: qui s'excuse s'accuse.

Mert igaz ugyan, hogy a választmány aláírási ívet bocsátott ki a jelentkezésre nézve s igaz az is, hogy ezt többen — nem ugyan 27-en, hanem kevesebben, a mint emlékszem (az iv épen nincs kezemnél) körülbelül 18—20-an — irták alá, de másrészt

igaz az is — s ezt az illető urak igen jól tudják — hogy a trainer lehozatala csak azon néhány tag kedvéért történt, kik különös versenykedvet és képességet tanúsítottak s kik folyton hangoztatva, hogy trainer nélkül jövő évben nem versenyezhetnek, szorgalmazták a trainer lehozatalát s ennek kieszközölésére engem több ízben megkértek.

Nos hát ezek az urak azok, kik a kilépést szervezték; ők azok, a kik már akkor, midőn a trainernek még az idei saison alatt leendő lehozatalát sürgették, tisztában voltak magukkal, hogy kilépnek majd az egyletből; kik már a trainerrel, még mint nemzeti hajóegyleti tagok írásbeli szerződést kötöttek az általuk alakítandó új egylet csónakjaira nézve. Ők azok, kik csodálatra méltó naiv őszinteséggel kijelentik most, hogy még «ezt a hasznot» elakarják vinni az egyletből.

«Haszon» szempontjából kétségkívül sikerült operáció volt s ezért lehet nekik gratulálni is. De kérdés, hogy mindenki egészen «reectnek» fogja-e tekinteni, hogy sport-egylet tagja ilyenképen «haszonra» dolgozik? Nekem legalább e részben meglehetősen erős kételyeim vannak.

Öröm látni, hogy jelen felszólalásukban, milyen gyönyörűen vágják maguk alatt a fát.

Elmondják szépen, hogy hiszen, miután ők kiléptek, nem maradt a nemzeti hajó-egyletnek versenycsapatja. Elmondják, hogy kilépésük a: egyletre kellemetlen felábrándulás ama hitből, hogy a trainer lehozatala által lekenyerezve, tanulni, trainirozni, versenyezni s az egyletre dicsőséget hozni fognak.

Ez mind igaz. De mi következik belőle? Nem más, mint az, hogy önmaguk elismerik, miszerint a trainer lehozatala az ő kedvükért történt, hogy az egylet ezt azon reményben tette, miszerint ők, mint az egylet tagjai fognak versenyezni s az egyletre dicsőséget hozni, következésképp ők, midőn az egylet e hiedelmét felhasználva, a trainer lehozatalát előidéztek és kihasználták, azon szándékkal, hogy e rendkívüli előnyt majd nem a nemzeti hajó-egylet tagjaiként, hanem egy új egylet javára, sőt talán majd épen a nemzeti hajó-egylet ellen, mely a trainer tetemes költségét fizette, értékesítsék, — nem valami épületes dolgot cselekedtek.

Azon érvelés, hogy az esetben, ha kilépésük szándékát előre elárulják, nem engedték volna meg nekik a trainer használatát, nem így áll, hanem úgy, hogy akkor a trainer nem is hozattuk volna. És éppen ebben fekszik az ügy «imfair» volta az ő részükről.

Egyébiránt, hogy az előre kijelentett kilépési szándék miatt tagsági jogának gyakorlásában senkit sem háborgattunk, kitűnik aoból, hogy egyike a kilépett uraknak már júliusban bejelentette férfias nyíltsággal, hogy szeptember végén ki fog lépni az egyletből s e miatt a trainer ívét sem irta alá, de azért bátran evezhetett, sőt a trainingben is akadálytalanul résztvett, mert hiszen már ott volt a trainer.

Hogy a szeptember utolsó napjára néhány ur által tervezett

ban, mit csinálnak? Leguggolnak s ismét felemelkednek; ily módon erősítik lábizmaikat s e mellett tüdejüket is.

— Hát az ett mit markolászik a levegőben?

— Azt kérdi, aki ott előre nyújtott karokkal tenyerét ütemre kinyitja és összefogja, míg a mellette álló számlálja, hogy hány markolást csinál? Az a kézfej, az újjak izmait fejleszti a mozgatóssal, hogy fogása erősebb, biztosabb legyen s könnyen ki ne üthessék kezéből a kardot. Oh a vívásnak sokféle trainingje van. Az a fiatal ember ott, aki egyenesen előre tartott karokkal, össze szorított ökleit fel s le mozgatja, kemény csuklóját gyakorolja, hogy könnyebben mozogjon, mert a legerősebb vágásnál is csak a csuklója működik a jó vívónak s nem az egész karja. Lássá, mily csuful verekszik ez itt, egész karjával hadonáz, valóssággal «kaszál», mérsáros módra csak azon igyekszik, hogy minél nagyobbat üssön s mire nagy körben vezetett kardja oda érne az ellentél testéhez, ő már két «tust» is kapott; meglátszik rajta a kezdő, erővel dolgozik s a gyors ügyesség kifog rajta.

— Hát ez miféle szélmalom?

— «Szélmalom?» És ez épen nem olyan rossz magyar kifejezése a mulinének. Ez is a kar-erősítésnek egyik neve; a vívó mereven tartott karjával kört ír le a levegőben kardjával s így forgatja ezt egész a kimerülésig. A mellette álló számlálja, hány mulinét csinál; kezdetben csak negyven-ötvenet, később százakat s némelyek több ezret is. Eleinte már az első száznál érzi a kar fáradtságát az izmok megdagadnak s gátolják a könnyű mozgást, a forgókban a surlódásnál fogva égő és szuró fájdalom áll be, a kard nehezebb lesz s lehúzza a kart; a ki azonban kiállja e fájdalmakat s bír elég energiával és lelkierevével (mert nem testi erő kell ám a bravurokhoz), hogy le ne tegye ilyenkor a kardot, az aztán csinálhat még két-háromszáz mulinét is, mert a fájdalom

mak után jön egy olyan stádium, mikor az érzékek s idegek mintegy elszibbadván, az ember nem érez semmit s az illető test-rész, mint egy öntudatlan gép folytatja tovább a megkezdett mozgást (és ez nemcsak a vívásnál, hanem a futásnál és gyaloglásnál is így van.)

De természetesen a muliné nem teszi a vívót, csinálhat valaki két ezer kardforgatást is s mégis leveri egy közepszerű gyenge vívó; a muliné mennyisége csak a gyakorlattól függ s a vívónak csak erejét s nem ügyességét növelik, már pedig a vívásnál a fürgeség, gyorsaság, ügyesség többet ér a lomha nyers erőnél. Nézze csak mily szép az olyan higgadt vívó, mint aki most állt ki a mesterrel. Egész magatartása férfias; nyugodtan, hideg vérrrel bevárja a támadást, nem vág elébe, hogy csuf «ambo» legyen, hanem biztosan vág s gyorsan riposztja (visszavágás) talál. Az a másik meg hogy kapkodja vissza a karját, nem csinál előlépést s minden vágása rövid; meglátszik, hogy örökké csak manesetozott s most viv először «egész testre.»

— De hát önök mindig csak ily kevesen vannak?

— Csodálkozik ugye bár? És lehet is rajta csodálkozni, hogy az ifjuság ily kevéssé látogatja ezt a helyet, hol a legférfiasabb élvezet közt tölthetné idejét, míg a kocsmákat, kávéházakat s megnevezhetetlen, egészség romtó helyeket zsúfolásig megtölti. Hja! a mai fiatalság! Mostanában minden kis gyerek megköveteli, hogy «férfi»-nak tekintsék s hogy ezt elérhesse, erősen fújja ki a füstöt, issza a lőret, járogat a kocsmákba s teszt az utcán, de a viláért se látná s használná fel azt az eszközt, mely a fellépésnek oly méltóságot, bizonyos határozottságot, tekintélyt, a bizottság színezetét adja, hogy arról rögtön felismerni a «férfit». — Oh a vívás fogalma tul fogja élni a háború és párbaj fogalmát.

PORZSOLT KÁLMÁN.

*

versenyt meggátoltam, az tény, de tettem ezt azért, mert az illető urak közül *kettő már irásban bejelentette volt kilépését*, s én nem tartottam az egylet érdekében állónak azt, hogy ily körülmények közt az egylet hajójában, mely versenyénél természetesen törésnek vagy romlásnak legkönnyebben van kitéve, versenyezzenek.

Annak a két úrnak szeptember 25. és 27-én vett kilépési nyilatkozatai kezem közt vannak s így csak a cikkíró tévedésének tulajdonítom azt tapasztatást, mintha még akkor kilépésük bejelentve nem lett volna, mert nem akarom feltenni róluk, hogy szándékosan másítanak meg a valót.

Igaz, hogy e két tag tagdíját szeptember végeig előre lefizette s így talán szoros jogi szempontból joguk lett volna még szeptember utolsó napjáig evezni, de mégis talán van különbség egy-leti tagság s például hónapos szoba bérléte közt?

Egyáltalán az tapasztalom, hogy a cikkíró néhány ur felfogását nagyon dominálják az előny, haszon, pénz és több efféle materiális fogalmak, melyekért nem irigylem őket.

Jó ízű furcsaság az ő cikkük vége. Elmondják, hogy a n. h. e. közgyűlésén, midőn éljenek hangoztak kilépésük bejelentésekor, az «much ado about nothing» volt, no én nem bánom, ha ők úgy veszik kilépésüket az egyletből, hogy az «nothing» vagyis semmit sem jelentett. Deák Ferencz azt mondta: «aki nem tud arabusul, az ne beszéljen arabusul!»

Budapest, 1884. nov. 8.

FÜLEPP KÁLMAN.

A torna-versenyek eredményeinek mérése.

Bizonyára többeknek feltűnt már az, hogy a «Herkules»-ben is többször közölt német torna-versenyek eredményei majd mindig az u. n. «pontozatok» szerint számokban voltak feltüntetve. Többben az ily módú eljárásból csak annyit láthattak, hogy egy csoport versenyző közül ez vagy amaz produkált legtöbbet, de sem azt nem vehették ki, hogy mily fokú erőik nyilvánultak, sem azt, hogy térben, időben vagy egy bizonyos gyakorlatban minő mérések eszközöltettek. Valóban tényleg úgy is van, hogy a német torna-erőpontokkal oly bonyolult számítások tételnek, hogy a végzett munkáknak viszonylagos értékét csak az képes azokból kiérteni, a kinek kezei között van azon közép rajnai vagy egyéb tornakerületi szabályzat, a mely szerint történtek a mérlegelések.

Miért van ez így? Miért nem történik a német tornászok verseny-mérése is egyszerűen az időhöz, térhez és általában ismert mértékegységekhez alkalmazva? A feleletet erre megadják a német tornaversenyeknek sajátos volta és a mindenben okoskodni szerető német hajlam. Ez utóbbihoz nem szólunk, de szólunk kell az előbbenihez, a tornaversenyekhez, mert ilyenek nálunk is tartatnak és így meg kell állapodnunk abban, hogy feltétlenül teljes mértékben alkalmazzuk-e mi is tornaversenyeinknél a különleges német pontozat szerinti erőméréseket, vagy pedig a hol csak lehetséges, mellőzzük ezeket és alkalmazzuk inkább az angol vagy a francia verseny-mérlegeléseket, vagy alakítsunk-e magunk számára egy oly külön eljárási szabályzatot, a mely szerint megállapítsuk minden egyes versenygyakorlat nemrészre már előre a módozatát annak, hogy miként vegyük fel a mérkőző erőik nyilvánulásait.

Mindenekelőtt el kell ismernünk azt, hogy az általános és egyenletes testképzés elvének a versenyekben is érvényt kell szerezni, vagyis buzdítani kell minden versenyzőt arra, hogy ne csak egy gyakorló nemben lépjen ki a küzdőterre, hogy ne csak lábainak, hanem karjainak, egész teste minden részének működésére is gondot fordítson. Ezen elv alapján és a verseny-gés belbecsénél fogva a tornagyakorlatok minden neméből kell egy csomó gyakorlatot versenyanyagul alkalmazni. Csakhogy éppen itt van a legnagyobb nehézség, mert az u. n. tornaszergyakorlatoknak a legtöbb fajtája nem igen alkalmas arra, hogy versenyeket rendezve velők, könnyű lehesen a versenyzők tehetségét azokban párhuzamba hozni és ép oly nehéz azokban az általán ismert mértékek vagy idő és térség szerint tenni erő és ügyességi méréseket.

Nehézségekkel jár a *nyújtón, korláton, lovon* végzendő gyakorlatoknak mérlegelése, mert semmi mértékegység itt nem alkalmazható; nem lehet pontos a relativ mérlegelés sem, mert igen bajos párhuzamba hozni egy csapat versenyzőnek munkáit egymással, a midőn például a gyakorlatokat mindegyik megcsinálja és csak a kivétel mikéntjében térnek el egymástól. Már pedig a tornászoknak ezen 3 legbecsesebb működési ágát a versenyanyagok közé fel nem venni, egyértelmű magának a tornászoknak szoros iskolai keretbe szorításával és a tulajdonképen athletikai versenyek táplálásával (t. i. a járás, futás, ugrás, súlyok emelése és dobálása és több efféle könnyen mérlegelhető gyakorlatokkal való versenyzést üzni.)

Tehát vannak gyakorlatok, melyeket versenyre is kell alkalmazni, de a melyekre nézve egészen sajátos módon kell verseny-bírálatot készíteni. Tehát a németeknek pontozatok szerinti versenyeredmény felvételük nagyon is helyén van az oly gyakorlatoknál, a hol az időhöz, térhez vagy ismert mértékegységekhez való viszonyítás lehetetlen.

Ámde Németországban pontozatok szerint számítanak a futási, ugrási és egyéb másként is könnyen mérhető versenyekben is. Ennek oka az, hogy csak igen ritkán történik náluk oly verseny-feltétel, melyben csupán egy gyakorló nem magában képezne egy versenyt.

Nincs egyetlen nemzet sem, a mely oly szigorúan ragaszkodik az egyenletes testedzés elvéhez, mint a német. Sehol sem irtóznak úgy a ferde növésű testalkatoktól, mint ő náluk. Senki sem törődik teste épségével annyit, mint ők. Legalább erre hagy következtetést vonni azon pedánságig vitt eljárásuk is, mely szerint lehetőleg mindig úgy tornáznak, nehogy egyik testtagjuk munkaképessége sokkal föltulmulja valamely más tagjukét; és hogy némelyeknek még kedvök se kerekedhessék kiválólag csak egy gyakorlónemben fejleszteni önmagukat, ez okból még versenyeket is mindig többfajú gyakorlatokból állítják össze (péld. ugrás a súlydobással, korlát a nyújtóval, mászás az ugrással vagy több szereken, vagy valamennyin működtetve egy verseny-díjért). Ily körülmények között természetesen van értelme annak, hogy a másként is mérhető gyakorlateredményeket is pontozatokkal számítják.

Gyakorlati nehézségekbe ütközne ugyanis az eredmény mérlegelése például, ha egy versenynemet alkotván a gyors futásból, távolugrásból, pár nyújtó és korlátgyakorlatból, úgy számítanánk, hogy a futást másodpercekkel, a távolugrást centiméterrel a nyújtó- és korlátgyakorlatokat pedig scala szerint megállapított pontszámokkal mérnénk. Az ily módon kijött számoknak egymással oly arányba hozatala, a minő arányban állanak a külön gyakorlatokban kifejtett erők egymáshoz, lehetetlen. Tehát ily esetekben is, a mily arányszámokkal mérjük az egyik gyakorlatot, ugyanazokkal kell mérni valamennyit is, illetőleg pontozatokkal valamennyit.

Miért nem rendeztetnek hát a torna-versenyek úgy, hogy megállapítván előre, miszerint például a fentjelzett négyféle gyakorlónem képez egy versenyt, győztesnek az fog tekintetni, a ki abszolút véve legrövidebb idő alatt futotta be a távot, legmesszebb ugrott és a legtökéletesebben végezte a kijelölt gyakorlatokat a nyújtón és korlátot? Ilyen versenyfeltétel nem állítható fel már azért se, mert ilyen abszolút minden nemben első tehetség nem akad mindenkor; már pedig csak egy-két gyakorlatban is más valaki legyen az első, azonnal mérlegelni és összevetni kell a különféle gyakorlatokat és tüzetesen alig lehet megállapítani, hogy az-e a győztes, a ki például ebben a két nemben győzött, vagy az-e, a ki ama másik két gyakorló nemben lett legkiválóbb.

Helytelen lenne az oly feltétel is, hogy bárki bárminő gyakorlatban versenyre léphet, ha egy nemben győz, hát kap egy kisebb díjat, például bronzérmét vagy elismerő okmányt; ha azután győz még egy második nemben is, kapja a koszorút vagy ezüst érmét; ha harmadszor is győz, kapja az aranyérmét vagy bajnoki címet vagy díjszalagot és koszorút; ha pedig a negyedik gyakorló nemben is ő lenne a győztes, nyerné a díszserleget vagy egyéb értékes tiszteletdíjat vagy mesteri címet. Helytelen lenne az ilyen eljárás, mert először is előfordulna az, hogy pihent erőikkel kellene utalnan mérkőznie annak, ki már előzőleg teljes szorítással küzdött másokkal más nemben; helytelen lenne másodszor azért, mert ezen négyes összetételű egy versenypontra egyszerre 4 egyenlő győztes vagy két bajnok is lehetne.

A fentiek szerint tehát vagy nem kell több fajú gyakorlatokból állítani össze egy versenypontozatot, vagy ha ezt tesszük, akkor úgy kell eljárunk az eredmény-méréseknél, mint a németek teszik, vagy csak oly gyakorló nemeket kell egyesíteni, a melyeket lehetséges egy és ugyanazon módon mérlegelni, például távol vagy magas ugrás összekötve a súlydobással távolra vagy magasra (zsinór fölött), vagy nyújtógyakorlatok összekötve korlátgyakorlatokkal.

(Folyt. köv.)

«Bursch»-párbajok.

(Képpel.)

Van egy nagy hatalmasság, melynek ellenében hasztalan küzd a bölcs langeszével, az istenfélő hitével, a szilárd jellem akarat erejével: ezen hatalmasság a «közvélemény.» A mit ez elítél vagy felel, azt az egyes ember szintén elejteni vagy felvenni

kénytelen, hacsak eltörpítve, kigúnyolva, megvetve, szóval a társadalmi közéletből kiűzve nem akar élni. Ha a közvélemény erényt csinál az öldöklésből, adván annak hit-védő — hon-védő — vagy becsület-védő címet, akkor fegyvert kell fogni vagy gyalázat bélyegét viselni. Ha ma a közvélemény a prüsszentésre «kedves egészséget» nem kíván mondatni s mégis teszed: «paraszt» vagy. Minden képpen minden dolgaidban először is arra kell figyelned, mit mondanak és gondolkodnak rólad a «társadalomban» és még csak kérdened sem szabad, okos vagy ostoba dolgot kívánnak e tőled, csak tedd.

De hát mi az a közvélemény? Az emberi szeszélyek áramlata, ma ez az iránya és alapja, holnap megint más, ma tapsol az erényvédő gyilkosnak, holnap meg felkötö; ma arczulóti az elbukott erényt, holnap meg feloldja a rá vetett gyalázat alól; ma becsutellenek hirdeti azt, mit holnap már jó szemmel néz. És mégis, hogy meghajlunk ezen csalfa nagyhatalmasság előtt mind-

annyian. Mindannyian? Oh nem! A gyermek természetesen fél a morgó kutyától és kerüli hol lehet, ép úgy kerüli minden félnék és elzárkóztott természetű egyén is, csak hogy békében és esendben járhasson, kelhessen; de nem kerülheti el senki, kinek útjában fekszik. — Szegény nagyhatalmasság! Gyarló közvélemény! Millió szemmel, füllel és szájjakkal uralkodol és mégis csörgős bolondsüveget nyom a fejedbe minden tizedik alattvalód. Megsüvegelnek, megsimogatnak, kaláccsal, cukorral kínálgatnak, csak ne morogjál; port fújnak a szemedbe, hogy ne láss; vígan kacagnak a füledbe, hogy a sóhajokat ne halljad; tejjel-mézszel hizlalnak, hogy fogalmad se legyen a körülötted lévő inségről.

Tehát nem igaz az, hogy a böles, a hívő, a jellemes egyén rabja a közvéleménynek. Még a bünös is szembe száll vele és ha egyébbel nem, hát ravaszságával diadalmaskodik fölötte.

A közvélemény elítéli azt, mit tettem vagy tenni szeretnék? Jó! Tehát adjuk meg tetteimnek a közvélemény szája ize szerinti *látogatást* és rendben leszünk. Vagyokra akarok szert tenni másoknak rovására, — úgy fogom feltüntetni ezt, mint viszont más egyéneken gyakorolt jótéteményt és még nagyra is fogok becsültetni. Elvezeteim útját egy szép virágos kerten akarom áthúzni? Oda mondom a kertésznek és a kert munkásoknak: «keblemre kell a virág», oh azután nem fognak elítélni, ha épen lábam alá is kerül egy-egy rózsácska. Másnak becsületét ha csorbát ejtek, megreszkirozok egy kis párbajt, minden jóvá lesz téve. Ennyit ér a közvélemény a társadalmi «tiszteletes» életmódban. Leszámol vele mindenki, de csak mégis a saját benső vágyai szerint cselekszik.

Ennek bizonyosságául ezúttal mutassunk reá közelebről csak a *párbajozásra*. Addig még csak volt valami társadalomjavító és bünostorozó értelme ennek is, míg csak a valódi vétkes jóvátevése vagy büntetése volt célja. De ma már csak bohós játék, vagy csak egyszerű testgyakorlás vagy előítéletből mások ösztökélésére bensőnk sugallata ellenére «első vérre» vagy «egy golyó váltásra» rossz fegyverrel való szembezállás. Igaz, vannak, lehetnek oly esetek, midőn egyik dámvadnak pusztulnia kell, vagy midőn az örvénybe sodort hajóból egy-két élő súlynak is ki kell dobátnia, ily esetekről azonban nem szólunk, hanem igenis szólunk azon párbajok ellen, melyek onnan erednek, hogy X. rá lép

Y. lábára, vagy rá szól az árnyékára. — Azonban jobb lesz komolyan nem is ostorozni a párbajozási mániát, hiszen szép lassan magától is oda érlelődik a dolog, hogy maholnap szó sem lehet párbajozásról, hanem csak vívási mérkőzésekről, testgyakorlatról. Mert a mily mérvben terjed a vívás gyakorlása, oly mérvben veszt a párbajozás vad szenvedélyességéből és lesz inkább nemes vetélkedés, mint kaszabolási düh.

Az u. n. közvélemény is e szerint, midőn párbajvívásra kész-tet, csak a testedzés ügyének tesz szolgálatot. Sebeket vet, de nem halált, hanem egészséget arat. Kardforgatásra tüzetetik az ifjúság, hiúsága folytán; kardot forgat sok meglett ember is komolyan egyik társa ellen, de ezen kardforgatás, ezen komolyság csak por a közvélemény szemébe. Valójában száz eset közül csak egy-két esetben sikerül a közvélemény-követelte elégtétel-adás. — Ez ez jól van így. Az ököljog ideje lejárt. Istenítélet nem rejtőzhetik az emberi testi küzdelmekben. Életet vágni ketté, eset-

leg egy elvont fogalmi vagy helyrehozható anyagi viszs-zásság folytán, nagy vétek. De viaskodni bárminő okból emberiesen nemes hévvel az életveszélyesség határain in-nen — ez nemes sport is lehet.

Ezen legutóbb kifejtett alapon óhajtandó, hogy hazai testgyakorló testületeink a vívást minél nagyobb mérvben megkedveltsék tagjaikkal. Nem mondjuk épen azt, hogy a német «Bursch»-féle testületek módjára különözöltözeti jelvényekkel, korcsmai összejövetelekkel és nagy lühóval indított testületi testvér viadalokkal terjeszszék a vívási kedvet; de annyit mégis üdvös lenne a vívásért tenni, meynyit például itt a fővárosban a Magyar Athletikai Club tesz, t. i. rendszeres gyakorlattá tenni az esetleges másnemű tertgyakorlatok mellett olyképen, hogy azért ne kelljen külön is fizetniök az illető testület tagjainak.

Különben mostanában már Németországban is mindinkább felhagynak azon duhajkodó viaskodási modorral, midőn egész iskolaosztályok és testületek nevében minden kis dologért egész csoportok vívtak párbajokat. Nem lehet tagadni, volt valami lovagias nemes vonás abban, midőn például két felsőbb iskola, vagy akadémia hallgatói, mint két tábor, szembe áll elégtételt követel egy-egy alantás sértésért, vagy tanárainak bántásáért vagy verseny a pusztas elsőségi dicsőségért a tudományos pályán és a küzdő porondon egyaránt. Meynyivel szebb és nemesebb

is az oly viaskodás, midőn az okot erre nem a megbántás adja, hanem azon jogos kívánat, hogy az erők egymással mérkőzhessenek a nyilvános elismerésért, a győzelmi babérért.

Hazánkban is volt idő, midőn a kardpárbajok általánosan kedvelt küzdő játékok voltak, hiszen mai napság is a magyar vívótermek számosak és igen látogatottak. Sőt nem egyszer hallottunk arról is, hogy kint a német egyetemeken ez vagy az a magyar ifjú állt ki küzdeni és győzni. Nem lesz tehát egészen érdektelen itt képpen is bemutatni egy olyan német párbajozási jelenetet, midőn a sértés parányi, az érzékenység és viaskodási szándék igen nagy, az összecsapás tehát elkerülhetlen. Vérnek folynia kell, ezt követeli az egyetem becsülete. Vagy talán nem is az egyetemért, hanem a hobburgi bájos Elzáért kell úgy vitézkedni? Ki tudná azt megmondani.

Az ifjúság nem szokott bölcselkedni, midőn feltűzeli egy képelem és kard van a kézben; a «közvélemény» nem szokott annyi

«BURSCH»-PÁRBAJOK.

képviselőt küldeni minden hasztalan apró csetepátéhoz, a lovakat sem kantarolták volna fel, ha nem lett volna komoly ok a távolba félrehúzásra. Itt történik valami, itt vér, meleg piros vér fog a szomjas földre . . . . csepegni. Folyni — patakként ömleni — ne félünk — nem fog. Nyugodtan magukra hagyhatjuk lelkes ifjainkat, a becsületet megmentik ők is, mint előttek és utánnak annyian tették már és ő bennök sem fog nagyobb baj esni egy kis . . . . hurutnál, mert dreszben vannak.

PORZSOLT LAJOS.

A «Kolozsvári Athletikai Club» versenygyaloglása.

(1884. november 5-én.)

Alighogy megalakult Kolozsvárott az atletika club, mindjárt egy sikerült verseny rendezésével ad magáról életjelt. A club ez első versenye a jövő tavasszal bizonyos méltó folytatást fog nyerni. A verseny rendezése, lefolyása, a nevezők szép száma s maga a jó eredmény mind egy szép jövő zálogául szolgálnak, melyben az erdélyi ifjuság testi erősödését reméljük.

A verseny részletes proposícióit 30-ik számunkban közölve, most magát a verseny lefolyását ismertetjük.

A Kolozsvárról Apahidára és vissza menő verseny-távolság az eredetileg kitűzött 30¹/₁₀ km. helyett helyi akadályok miatt meg-
rövidítettén, csak 28 km. tett.

A versenyre a következő nevezések történtek: Illing Sándor, Kovácsi Antal, Borbély György, Ürmösi Sándor, Simó János és Ujvárosi Pista, pályájuk eleje vagy 2—3 kilométernyire a város nem épen jó kövezetű utcáin vitt keresztül, a melyeken áthatolva, a jobbára sikságon keresztül vezető jó karban tartott ország-uton haladtak.

Az idő a gyalogversenynek kedvezett. 6 R. fok mellett az idő kissé borult, midamellett a versenyzőket csapadékkal nem ijeszti. Sőt inkább a világos szürke fellegek kedvezni látszottak versenyzőinknek, elvonva felettük a napsugarakat, melyek délfelé erősen kiizzaszthaták volna. A talaj eléggé szikkadt, mindamellett nem a keménységig száraz s így a gyaloglásra legalkalmasabb.

Ugy látszik, ez előnyököt a versenyzők nagyon tudták méltányolni, mennyiben a nevezők az indulásra valamennyien jelentkeztek. Az indulási- és cél-pont versenyre nézve a torna-vívóda volt. Az indulási idő a gyalogversenyzőkre nézve d. e. pontban 9 óra. Ez időben a torna-vívóda környékét meglehetősen számu, intelligens közönség vette körül. A homlokzat előtti téren a versenyzők és pályabírák foglaltak állást.

Kilencz előtt öt percczel pályabírák és versenyzők a torna-csarnokba vonultak, hol a verseny-feltételek felolvasása után azok pontos megtartását a versenyzők a választmány elnökének ünnepélyes kézzel megígérték.

Érre a versenyzők és pályabírák a vívóda előtti szabad térre kivonulván, a versenyzők sorba álltak s az «indulj» elhangzása után gyors menetben útnak eredtek Apahida felé. Apahidán Páska Zoltán egyleti-tag jelzi a forduló pontot.

Apahidára a következő sorrendben érkeztek meg: I. Simó János 10 óra 34 p. és 30 mp.-kor, II. Ürmösi Sándor 10 óra 35 p.-kor; egyszerre karonfogva érkezett a többi 4 versenyző 10 óra 35 p. és 30 mp.-kor.

Visszafelé előbb Ürmösi majd Simó és végre Kovácsi kidőltek, maradtak tehát hárman: Borbély J., Ujvárosi és Illing. Majdnem egymás mellett haladtak, folytonosan kevés távolsággal Szamosfalváiig.

Szamosfalván innen aztán Borbély József mind több-több tért nyert s ez előnyt meg is tartva elsőnek érkezett be 12 óra 25 perczkor meglehetősen kimerülve, másodikként kitűnő kondícióban Ujvárosi Pista 12 óra 28 perczkor és harmadikként hasonló kondícióban Illing 12 óra 30 perczkor.

A verseny-díjak a torna-csarnokban az esti gyakorlatok megkezdése előtt osztattak ki.

Illing Sándor a «Nemzeti Torna-Egylet»-nek volt tagja; finom testalkatú, közep termetű fiatal férfi. Meglátszik rajta a gyakorlott tornász és erejéhez képest elég szép eredményt mutatott föl. Neki is melegen ajánljuk a training-szabályokat. Borbély egy forgó pisztolyt, Ujvárosi pedig egy stíletes botot nyertek.

A győztes zömök közep-termetű kissé beteges kinézésű fiatal ember már nem ujoncz a verseny-pályán. Ez idén tavalyi balesetén okulva, a mikor kevéssel a cél előtt kidőlt, jobban trainirozott és inkább gazdálkozott erejével, melyet ha jobban ismer és inkább felhasznál vala alkalmasint nagyobb eredményt bír fölmutatni. Járási modora ideges, rángatózó és még sok idomítást igényel.

Ujvárosi Pista közep-nagyságnál magasabb, izmos fiatal athléta, kinek arcából csak úgy sugárzik az egészség, kissé nehézkes testalkata lelkiismeretes gyakorlatot és szigorú traininget igényelt volna.

A tervezett kerék-pár verseny miután az indulásra kitűzött fél 10 órára két jelentkező közül csak dr. Scharschmidt Gy. jelent meg, nem volt megtertható.

Dr. B. H.

Labdajátékok.

Labdajátékok hálóüttővel (vagy «labdaverő reczével»).

(Folyt.)

99-ik játék. „Puhító“ vagy „visszaütős.“ Egy játészorolás útján az ütő-métához felütőnek beállítatik, a többiek pedig vele szemben s tőle némi távolságban visszaverőknek állanak fel. Ha a künnlévők közül egyik játészorolás útján a labdát akár rüptében, akár kézből a felütőn illetőleg az ütő-métánál húzott 5—10 méternyi barázdán vagy megjelölt vonalon túl veri: akkor helyet cserél az ütővel, kinek különben jogában áll megállítani vagy félreverni, a labdának gurulva tett útja érvényes. Ha tehát a labda oldalt távolabb helyen haladja túl a méta vonalat, az nem számítatik; — az ütőnek a labda érintésétől tehát csak a méta vonalát kell őriznie. Ha valaki hatszor hozzá csap a labdához s azt el nem találja, kézből kell kidobnia; visszafelé is kézből dobhatik be a labda, ha az a földről vétetett fel. (Idősebbek nőikkel vegyesen játszzák.)

100-ik játék. „Almát szedni“ (vagy „lányos kapós.“) E játékot férfiak és nők vegyesen játszzák. — Sorsolás szerint egy játészor beállítatik, a többi pedig kint kapni. Aki a magasból repülő labdát egyszer, vagy a leesés után a földről felugrottat háromszor elkapja: az bemegy ütni. A labda elkapást szabad kézzel eszközölni nem szabad hanem a nőknek kötélynnyel s a férfiaknak kalappal, vagy pedig kosorakkal kell a repülő labdát kifogni. Ha a labda ezekből beleesése után rögtön kiugrik, elnem kapottnak vétetik.

Labdajátékok hosszú-fonalra kötött labdákkal.

101-ik játék. „Négy métás dobálósdi“ (u. n. „vadászok“.) A játék-helyen egyenes vonalban 30 lépés méretük ki s ezen vonal azon két végpontjára, hova az első és 30-ik lépés esik, egy-egy karó szúratik le, megjelölni a két adogató métát, az „apródok métáját“; — ezen két métán kívül még két más méta hely, az u. n. dobók métája („vadászok métája“) jelöltetik ki, még pedig a két szélső méta közé mindegyiktől külön hat lépéssel beljebb és három lépésnyire félre esőleg az adogatói méták közti egyenes uttól. Ezen játéknál három labda használtatik u. m. egy közep nagyságú, ökölnyi bőr-labda s két másik zsineggel bekötött bőr-labda, ez utóbbiak nagyobb súlylál birnak s erős zsineg kötetik rájuk azon célból, hogy az eldobáskor ne repülhessen messze s a fonalnál fogva újból könnyedén kézbe vétethessék.

A játészorok száma rendszeren csak négy (de lehet több is). Ha négyen játszanak, akkor sorsolás szerint — papír szeletekre írva a foglalkozók két nemét — egy-egy játészor kiáll a külső métára adogatónak s a másik kettő oldalt a dobó métákra. A két szélről álló a 3-ik fonal nélküli — labdát — u. n. „galambot“ egymásnak lassan kapóra s egyenes irányban kezdik át dobálgatni, a másik kettő pedig az 1-ső és 2-ik — fonal — labdával, igekezknek folytonos dobálásokkal az előttek ily módon feladogatott labdát, egyik-másik fordulóban eltalálni („megtalálni“), — illetőleg azt a pályából olyképp félre terelni, hogy a kapók (adogató) egyike se kaphassa el. Ha már most egyik-másik dobó („vadász“) a repülő labdát 5 rádobás közül egyszer sem találta volt el, vagy ha azt csak oly gyengén találta el, hogy egyik adogató mégis elkaphatta: akkor az illető külön s egymagában azonnal helyet és foglalkozást cserél, a hozzá közelebb álló adogatóval; ellenkező esetben pedig folytonosan helyen maradhat mindaddig és dobálhat a fonal labdával, míg egymásután 5 üres dobást nem tett. A fenti szabály szerint tehát az adogatók akkor lesznek dobókká, (vadászokká) ha a mellettük működő dobók egyike elbukik. Megjegyzendő azonban, hogy ha a dobók egyike valamelyik fordulóban, bármi okból nem dob rá a repülő labdára, az még nem tudható be neki a bukást maga után vonó 5 hibák egyikének, kivéve, ha egymásután három ilyen mulasztás után sem dob rá a feladott labdára. Végül rögtön elbukik azon dobó is, ki dobásával nem a labdát, hanem véletlenül a mellette lévő adogatót találja el. Ha többen játszanak, akkor fele a játészoroknak vadász és a másik fele apród. Az ellenpártok ellenpártokra oszlanak fel s a szerint minden 5 dobás után egy a dobók, mint az adogatók felcserélődnek; — a párok magok között megállapítják azt, hogy melyikük és mikor hol áll s melyik métánál, — tehát ez esetben is, egyszerre csak négyen játszanak.

102-ik játék. „Ugráló-kőr“ (vagy „Kör-játék hosszú fonalra kötött labdával“) E játéknál egy súlyosabb és nagyobb-féle (p. két ökölnyi) labdát rá kell kötni egy 4—10 méter hosszú jó erős zsinorra, melynél fogva azt, a játészorok közül sorsolás útján kiválasztott olyképpen fogja körben hajtani, hogy a labda irányát követve önmaga is körben forogjon; — közben a többi játészorok körülötte váll- vagy kézfogással — fél vagy egész távolra — oly nagyságú kört formálnak, mint a minő megkívántatik arra, hogy a körben forgatott labda minden körben állónak lábáig okvetlen elérjen; — ezután a váll- vagy kézfogással felhagyva, megkezdődik a labdának föld felett 20—50 cm. magasságban vízszintes kör-ívekkeli forgatása, — ugyanakkor a körben állottak egymásután azon rendben kezdenek magasra szökdelni, a mint egyik vagy másikhoz közelesik a labda. Ha valakinek a labda nem jól alkalmazott ugrása következtében a lábát megcsapja: az a körből

rögtön kiáll. A labda hajtás mindaddig tovább megy, míg az ugrólók száma a fenti módon végkép le nem fogy. A legutoljára fennmaradt aztán az iménti labda-forgatót felváltja, míg a többiek a játék ismétlésére újból körbe állanak.

Megjegyzendő, hogy minden újabb játszmánál valamivel meg kell nehezíteni az ugrólóknak működését, hogy a játék ez által érdekesebbé váljék. Így például ki lehet kötni, hogy a felugrások cipőre tett kezekkel, karkulcsolással, lábkeresztezéssel, levegőben bokázással, térdemeléssel vagy $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ fordulatokkal, oldal és hátsó állásból stb. stb. történjenek. Egy másik módja ezen játéknak az, midőn a kör kerületén lassú futással futnak köröskörül, a labda pedig úgy forgattatik körben, hogy az a futókkal szembe találkozzék. Ezen pillanatokban az illetők felugranak és utána ismét tovább futnak.

Labdajátékok rövid fonálra kötött labdával.

Ezen játékok már a régiéknél is előgyakorlatát képezték a parittyázásnak s nagyobb részt csak a magas és távol dobásokban mérkőzéseknél voltak szokásban. Ezen dobási módok tökéletes bevégeztségüket valóban csak a parittyázásnál érik el s ezen okból a parittyázásnak felemlítését el sem hagyhattuk, bár ez tulajdonképen nem is labda, hanem köhajtás eszközeül tekintetik.

A parittyázásnak a legnagyobb mérvű testi ügyesség és lélek éberség s a labdadobási teljes készség kívántatik meg.

103-ik játék: „Nagy dobások az üstökös labdával“ (rövid fonálra kötött labdával). A labda bőrből készült legyen s közönséges nagysággal bírjon és 1 méternyi hosszú zsinaggal látandó el; a zsinag végére egy csomó vagy kis fa darab van kötve, ezeknél fogva kell a labdát el röpteni. A dobás begyakorlása a következő: a zsinag végét a hüvelyk ujjal és a mutató új közép ízületével erősen tartva, a labdát előre és hátra himbázzuk; a magasra dobást az alatt előre való fellendítéssel, a távolra és magasra dobálást pedig alant hátra és hátulról fel és előre körívbeni lendítéssel kell végezni s csak ezeknek jó begyakorlása után vehetők elő, a haránt kör-forgatásból való dobások.

Ez üstökös labdával magasra és távolra ható dobásokat azonban leghatékonyabban a parittyászzerű körben forgatással lehet eszközölni. Szabály ennél az, hogy kezdetben a labda jobb (b.) kézzel a test jobb (b.) oldalán — a test szélességi tengelyével (a vállakkal) keresztbe alant előre emelkedéssel, függélyes körökben forgattatik, — azután a dobást megelőző pár kör egyenletesen át kezd térni a függélyes irányból a fej körüli vízszintes körig, midőn már a kar is jobban neki nyújtatik, az az nagyobb körök köpződnek, — míg végre a labda az utolsó kör végső $\frac{3}{4}$ fordulatában fent a jobb (b) váll mögött, hátul egyre inkább gyorsuló mozgással egyszerre átesap ismét a függélyes de az elsődleges körökkel ellenirányú fentelöre esapódó körívbe, melynek első mozzanatában fejt ki a kar teljes erejét és ügyességét; a labdának kellő pillanatban, irányban és erőben való kirepítését csak a kar vágásának ereje és a zsinor végének rögtönös kibocsátása szabályozza, t. i. minél magasabba szándékozik valaki dobni, annál mélyebbre kell a labdát a váll mögötti utolsó körben le bocsátani s annál korábban kell a fonál végét is elbocsátani. A távolra dobásnál meg ellenkezűleg, csak akkor bocsátatik el a fonál-vég, midőn a labda az utolsó körív tetőpontját már elérte.

Ez itt leirt dobási módokkal rendes játékokat it szoktak rendezni. minő például a „kapós játék“ (aki elkapja, az megy be dobni), — vagy a két pártra osztott játékok „dobálódása“ (kinek a labda keze ügyébe kerül, a szemben lévő párthoz dobja át,) — vagy a minők a parittyázásnál felemlítvék stb.

(Vége köv.)

Különfélék.

Érdekes mérkőzések folytak le az atletikai club porondján a mult szombati gyakorlatok alatt. A club lelkes elnöke, gróf Esterházy Mihály és br. Bánffy György fogadtak egymás ellen a távolugrásban. Esterházy két első ugrása nagyobb volt Bánffyénál, de a harmadik ugrással (15 bécsi láb) holt verseny lett. A döntő ugrásnál Esterházy győzött a Bánffy 14 l. 8 h.-es ugrásánál egy hüvelykkel nagyobbat ugorva. A magas ugrásban gr. Esterházy László az 1 m. 84 cm. kétszer ugrotta át. E magasságot most csak Bély Mihály ugrotta meg. Dány Vilmos, Zalka Zs. és Székely Adám az 1 m. 80 cm. magasságot ugrották meg. A távolugrási mérkőzésben Esterházy László 17 l. 7 h., Székely 17 l. 6 h. Zalka 17 láb és Dány 18 láb 3 hüvelyket ugrott. Mind ez eredmények a homokos rossz talajban igen szépek. A mágnsoknak ez élénk érdeklődése, és tényleges működése a gyakorlatokban nagy lelkesedéssel fogadtatott. Az elnök gróf győzelmét a tagok zajosan megélték.

A kassai korcsolyázó egyesület f. évi november hó 16-án d. e. 9 órakor a kereskedő ifjak társulatának helyiségében (Malom-utca) rendes évi közgyűlést tart, melyre az 1884—85-ki évre beirt rendes tagok tisztelettel meghívotnak. A közgyűlés tárgyai: a) az elmúlt évi választmány jelentésének tudomásul vétele; b) az elmúlt évi számadások megvizsgálása s a következő év tartására egy háromtagú számvizsgáló bizottság kiküldése; c) egy elnök s hét választmányi tag megválasztása; d) netáni nagyobyszerű kiadások meg-

szavazása; e) a titkárnál beadott indítványok tárgyalása. Együttal felhivatnak a korcsolyázni kívánók, hogy magukat még a közgyűlés előtt mint új rendes tagokat az egyesületi pénztárnoknál. Misztarka György urnál annál is inkább irassák be, mert az alapszabályok 14. §-a értelmében «a nyolcz nappal előbb hírlapilag és falragaszok által egybehívott közgyűlésen érvényes határozathozatalhoz a következő évre beirt rendes tagok egy harmadának jelenléte szükséges» és mert egy a választmány által meghatározható napon túl a tagsági díj 50 krral magasabb l-end. *A választmány.*

A kolozsvári atletikai club ideiglenes választmánya f. hó 7-én hozott határozata értelmében a gyakorlatokat a torna-vidoda által felajánlt helyiségben egyelőre a következő rendben fogja megtartani: hétfőn és csütörtökön: vivás és boxolás; kedden és pénteken: erőgyakorlatok, ugrás és szertornázás; szerdán és szombaton tetszés szerinti vegyes gyakorlatok (bunli) a melyenket különben a többi napokban is lehet űzni; a mennyiben a főgyakorlatot nem gátolják. A gyakorlatok esti 6—7 óra közt fognak megtartani és hétfőn nov. 10-én a boxolással veendő kezdetüket. A clubba belépni akaró urak esténként a gyakorlatnak ideje alatt iratkozhatnak alá a taggyűjtő iveken. Szabad ég alatti gyakorlatok, a mennyiben az időjáás megengedi, esetről esetre a nappali órákban, gyalogkirándulások pedig vasárnapokon fognak rendeztetni. Utóbbiak szervezését és vezetését Malonyai Dezső v. tag eszközi. Athletikai játékok rendezését ezelő java-lat kidolgozására Odescalchi Lőrincz herczeg kéretett fel. Dr. Baintner Hugó.

Svájci birkozás Amerikában. Schmidt Ágoston és Gennenwein Frigyes az első állítólag Németország, a másik Svájci-hajnoka mult hó 8-án Yew-Yorkban három menetben svájci mód szerint birkozási versenyt rendeztek, melyen Schmidt maradt győző s ő nyerte meg az 500 dollárnyi díjat. Gennenwein hat láb és négy hüvelyk (1.9304 m.) magas és testi súlya 270 font (122.58 kg.) Schmidt ellenben öt láb és kilencz hüvelyk (1.753 m.) magas 179 font (77.2 kg.) súlyú.

A berlini velocipédisták egylete két vasárnappal ezelőtt tartotta az új pályán próba versenyeit. Az első díj, egy serleg győzője Pundt úr volt. Tündorff úr érkezett be másikkal s egy albumot nyert. A harmadik Mauxion úr volt, ki díjül egy órát nyert.

100 yardos sikk-verseny. A new-yorki atletikai club két tagja Ford N. W. és Wilmer W. C. mult hó 12-én a nevezett club telkén 100 yard gyors futási matchot rendeztek s Ford elkeseredett küzdelem után 10 $\frac{3}{4}$ másodpercz alatt 6 hüvelyk előnyvel győztes maradt. Wilmer a fáradságtól kimerülve földre rogyott. E versenyfutás indoka Ford és Wilmer barátai közt felmerült vitatkozás volt, hogy a két athleta közül melyik első.

A londoni atletikai club mult hó 25-én a Stamfordbridge telken rendezett második őszi meetinget az idei évadot befejezte. E meeting fénypontjával Mr. Carter 24 ellenfél ellen kivívott 3 mértföldnyi handicap futása tekinthető, melyen a győztes Carter 14:58 $\frac{1}{2}$ időben érkezett be. — A londoni atletikai club ez évi versenyeire bizonyos megnyugvással tekinthet, mert nem csak az amateur-világ, de a nagyközönség is igen nagy számmal jelent meg versenyein.

Az «Orpheum» testgyakorlói. Manapság minden testgyakorlati nemben az emberi erőt és ügyességet a legfőbb fokot rendszeren a professzionátus tornászok és athlétáknál találhatjuk fel. Ezért is, és merthogy tölök minden műkedvelő sokat tanulhat, mindenkor érdekes az ugynevezett erőművészek gyakorlatainak megfigyelése. — A magyar közönség, különösen a fővárosi talán túlságosan is lelkesül a czirkusok erőművészei iránt. S hogy a télen aligha lesz nálunk czirkusz, egyedül az Orpheum testgyakorlói gyönyörködik a sportbarát ifjusága — A most alkalmazottak közt a nők és férfiak egyaránt figyelemre méltó erők. Miss Aida a vékony kifeszített sodronyon kellemmel jár végig s ordul meg bámulatos gyor-án. Adrienne Ancion kisasszony a lengő nyújtón (trappez) állva hintázza magát biztosan, előbb egy irányban, majd körben. Egyensúlyozása kelemes benyomást tesz, mert karlebegtetése nyugodt, s test és lábtartása erőteljes. Stuard Ellis kisasszony a lengőnyújtón nem csinál valami nehéz gyakorlatokat, hanem a legkönnyebbet is elegáns kifogástalan könnyedséggel és bájjal végezi. Mozdulatai simák, teste minden részre a legeszth tikusabban hajlik, lába-hegye és feje tartása a legkifogástalanabb. Arányos szép teste különösen hínázaskor tűnik ki. Leolla asszony és férje Leonce a velocipéd hajtásban aratnak sok tapost. A körülbelül tíz négyeszőg méternyi kis téren, alacsony kétkerékű gépekkel körben rohanó gyorsasággal velocipédeznek. Majd nyugodtan megállnak. Leonce női modra felülve, a nyeregben a gépet egy lábbal hajtja. A kormány fogása nélkül székeket hordva, kiveletoédezik, stb. — Hanem a legnagyobb érdekekkel az egy lábú Dare nyújtó tornázását nézi a közönség. Nagyon természetes is, mert majdnem töből hiányzó lába oly gyakorlatok végzését teszi nála lehetővé, melyet két lábú ember alig csinált meg valaha. Így a nyújtó alatt egy karon a mell-ő mérleget csinálja. A feltolódásnál karjait alig egy kicsit hajtja be. A feltolódás után közállásba nyomja fel magát, majd a mérlegbe ereszkedik le és megy innen újra fel a közállásba. A nyújtón kezei közt átugorva egy lábára a legbiztosabban ugrik. Az asztalon mérlegtartásban többször karhajtást és nyújtást csinált stb. Testvére ugyancsak kitűnő tornász, ereje és ügyessége bohoczkodása közt is kitűnik, úgy hogy az ember szinte szeretné látni komoly tornázását.

Mr. James Copland, a Surrey bicicle club egykori tagja tizenkét nap alatt tricycle-n Sydneyből Melbourneba utazott s így ez idő alatt 583 mértföldet tett meg. Mr. Copland augusztus 14-én hagyta el Sydneyt és augusztus 26-án számos kaland és közbe jött akadály után Melbourneba érkezett.

Páris bajnokságáért mult hó 26-án folytak a bicycle-versenyek. A Parisból Meruig való 124 $\frac{1}{4}$ kilométernyi ut volt a verseny-pálya. Nyolcz versenyző vett részt a vidoában. Girand M. daczára az erős széknek és helytel közel esőnek megnyerte a czímet. Idő: 6:31:46. Másodiknak Gras M. érkezett 6:45:35 alatt. A harmadik Pagis volt 7:01:50 alatt.

TARTALOM.

A testi nevelés Magyarországon (Palágyi Lajostól). — A csónak-egyletek életéből (Fülepp Kálmántól). — A torna-versenyek eredményeinek mérése. — «Burse» párbajok (képpel, Porzsolt Lajostól). — A «Kolozsvári Athletikai Club» verseny-gyaloglása (dr. B. H.-tól). — Labdajátékok. — Különfélék. — Tárca: A vívó teremben (Porzsolt Kálmántól).

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 1.
Aigner Lajos könyvkeres-
kedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre ..... 2 frt.
Félévre ..... 4 frt.
Egész évre ..... 8 frt.
Egyes szám 20 kr.
Hirdetések díja: két hasábos
petit sorért 25 kr.

HERKULES**TESTGYAKORLATI KÖZLÖNY**

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, VIII. Nagykörút-
utca 13.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Üres betűtlen leveleket nem
fogadunk el.

A «BALATON-EGYLET», A «BUDAPESTI KERÉKPÁR-EGYLET», A «BUDAPESTI TORNA-EGYLET», A «BUDAPESTI VASPARIPA-EGYLET
ELŐRE», A «GYŐRI CSÓNAKÁZÓ-EGYESÜLET», A «HUNNIA CSÓNAKÁZÓ-EGYESÜLET», A «MAGYAR ATHLETIKAI CLUB», AZ «Ó-BUDAI
TORNA-EGYLET», A «PANNONIA CSÓNAK-EGYLET», A «SZABADKAI TORNA-EGYLET» ÉS A «SZEGEDI TORNA-EGYLET»

HIVATALOS KÖZLÖNYE.**A tél sportja.**

Minden testgyakorlat felemlítésénél szokásban van előnyeit, elterjedését, vagy elmaradását kitüntetni. A korcsolyázásról szólva, könnyen túleshetünk a bevezető dicséresen, mert alig szorul már rá.

Hisz az úszás után a korcsolyázást kedvelik hölgyeink legjobban, tekinteten kívül hagyva a tánczot és így ez után a legnépszerűbb is a sport barátjai előtt. — A hol a nők elől mennek, ott biztos a siker. És a testgyakorlatok közt tényleg a táncz és korcsolyázos hívei a legszámosabbak.

A legfényesebben bizonyítja a férfinem e hódolatát és a korcsolyázás elterjedését a fővárosi korcsolya-egyesület tagjainak nagy száma. A magyar testgyakorlati egyletek közt e körülbelül háromezer taggal bíró egylet e tekintetben páratlanul áll. — A vidéki korcsolya-egyesületek is mind a legnépesebbek a többi más egyletekkel szemben, és pénzügyi helyzetük is a legrendezettebb, Mig akár a torna, akár az atletikai, akár csónakázó-egyletek nagyobb része adóssággal van terhelve, addig valamenynyik korcsolya-egyletnek már tiszta alaptökéje is van.

Tekintetbe véve a korcsolyázó sportnak ifjúságát és ily rohamos elterjedését, be kell ismernünk, hogy mind az egészség, mind a multság tekintetében nagyon elől áll a számos testgyakorlatok közt. Mint multságos testedzés pedig a legelső helyet foglalja el. A korcsolyázó már az első pár gyakorlat után nem igen gondol a testedzésre, hanem csak multság kedvéért megy a jégre. És az ily észrevétlen egészségtani munkásságnak van a legáldásosabb hatása.

A lélek a gyors futásban, mint a műkorcsolyázásban felfrissül. A test elveszti a sima jégen terhes lomhaságát és lelkünk is elevenedik, érezve, hogy mily engedelmes szolgálójává lett a földön oly lomha test.

A korcsolyázás erősítő hatása, nemcsak mint gondolnánk a láb izmaira hat, de edzi és ügyesíti az egész testet. Az egyensúlyozásban a test minden izma igénybe van véve. A tüdő a fris légben erős munkában lévén, ép úgy erősödik, mint általa felfrissül vérünk. És mind ez általános erőltetett munkásságában testünk nem érzi a más sportoknál oly megszokott lankadtságot. A futás, járás, velocipédezés, tornázás és úszás után izmaink

A «HERKULES» TÁRCZÁJA.**Amerikai gladiátorok.**

Az amerikai nemzeti jellemnek vannak bizonyos sajátosságai, a melyek a bevándorlónak szinte érthetetlenek s miktől az idegen néha borzalommal fordul el. S különös, hogy e nemzeti vonások oly hódító erővel bírnak, hogy még a bevándorlottak is rövid idő alatt elsajátítják. Sok európai ember kezdetben utálattal fordul el bizonyos amerikai szokásoktól s később ő lesz legnagyobb bámolója és védője.

Az amerikai élet gáncsra méltó ferdeségei között tán legkiválóbb, hogy az amerikai ember szerfőlött szeret kegyetlen játékokban és viadalokban gyönyörködni. E kegyetlen viadalok között pedig legelső helyet foglal el a pénzért való ökölvívás.

Vannak, kik e sokszor véres multságot a deákok vívási és párbajozási kedvteléseivel merik összehasonlítani és mindkettőt egyenlő fokra helyezik. Ily felfogás ellen határozottan tiltakoznunk kell.

Igaz, hogy korunkban a párbajozási mánia hallatlan mérveket öltött s az erkölcsöknek egyik megmételtyezője, mindazonáltal nem hasonlítható még össze az amerikai ökölvívásokkal. A párbajozásban van mégis bizonyos lovagiasság, mi a kenyérekeregetből üzött kegyetlen ökölvívási versenyekben egyáltalán nem található. Azután a vívás gyakorlása esetleg kitűnő szolgálatokat tehet a hazának s a nemzet védőképességét emeli.

Az amerikai ökölvívók sok ezernyi tömeg által körülvéve állnak egymással szemközt. A nép, közte asszony, férfi, gyermek, feszült várakozással néz a versenyző jelenetre. A két vaddá vált ember szörnyű pillantásokat vet egymásra s áll, várva a perczre, mikor egymásnak állkapcáját zúzhatja szét, vagy pedig szemgolyóját ütheti ki fejből. Minden csapat a tömeg rémítő ujjongással fogad s nagy pénz-összegekben fogadnak. Minden húszczafat, mely a vívók arczáról lecsúng, ujjongást vagy mormogást von maga után, a szerint, a mint valamelyik vívó a közönség kegyét bírja.

De hát, fogja az olvasó közönség kérdezni, nincs-e törvény az ily kegyetlenségek ellen? Természetesen van. Amerikában tudva-

levőleg minden társadalmi baj ellen számtalan törvény létezik, de sajnos, többnyire nem alkalmazhatók, minthogy a nemzeti szellembe ütköznek, mely Amerikában korlátlan ur. A mit a nép kedvel, az ellen hiába van törvény. Fékezhetlen szenvedélyei ellen az amerikai nép nem enged korlátot emelni. Hisz a lincbnek is Amerikában van hazája.

Az amerikai ökölvívók két részre oszlanak. Vannak reguláris ökölvívók és könnyebb súlyu boxolók. Az utóbbiakhoz tartoznak mindazok, kiknek testi súlya nem több 140 fontnál, míg a reguláris boxolók súlya a 140 fontot felülhaladja.

Mielőtt egy ökölvívó nyilvános sorompóba lép, előbb rendes kurzust kell «hallgatnia», vagy helyesebben mondva túrnie. A veterán vívók a tehetséges és reményekre jogosító ifjúságnak igen szívesen ingyen tanfolyamot adnak. Ha oly küzdelemnek kell történnie, melyre ezer dollárnyi díj is van kitűzve, még az idős, kipróbált vívóknak is két-három havi előkészítő gyakorlatnak kell alávetni magukat. Ez idő alatt a boxoló következő szabályokat tartozik követni: Hat órákor föl kell kelni és korpa-fürdőt vennie. Miután teste durva kendőkkel jól keresztül van dörzsölve, másfél mértföldnyi sétát tesz. Ezután következik a reggeli. A reggeli áll nyers vagy félig nyers beefsteakból, ürü-cotelettből vagy hasonlóból, kétszersültből vagy kenyérből és könnyű theából. Kávé, zsiradék, fűszer élvezete egyáltalában nincs megengedve, főzelékből pedig csak igen kevés van engedélyezve. A reggeli vívás követi, ezt pedig nyolcz kilencz angol mértföldnyi séta. A séta után ismét jól meg lesz dörzsölve a test, még pedig keztyűkkel, mik a legélesebb kefékkel vannak ellátva. E dörzsölés addig tart, míg a test izzó piros, mint a főtt rák. Az ebéd a reggeléhez hasonló. Általában az étkezés elve: sok hús és kevés hozzávaló. Itálnak, bár az ökölvívók nagy része kiválóan iszákos, csak angol alé van megengedve, minthogy erősebb liqueurök élvezete a boxolót könnyen idegessé teheti.

Délután egy-két órai pihenés jön, melyet vívási gyakorlatok követnek. Vacsora és séta zárja be a napi «munka»-programot. Kilencz óra 30 perczkor lefekszik az ökölvívó s alszik békén, mint bármely más ember, ki munkásságát a hazának szentelte.

Naponkint bizonyos savas praeparatum, melynek «pikle» a neve, lesz alkalmazva, hogy a boxoló kezének külső bőrét keményítse,

lankadsága sokszor kellemetlenül hat, míg a korcsolyázás után még a megerőltetést is könnyen kipihenjük.

Mint minden munka és minden testgyakorlat, úgy a korcsolyázás is a társaságban még élvezetesebbé válik. És a jég tükre e tekintetben ép oly kedvelt tér a két nem találkozására, mint a tánczterem. — A nagyobb korcsolyakirándulásoknál, melyenket a Fertőn s Balatonon lehetne rendezni, a férfiak önfeláldozó barátsága is próbatevéssre kerülhet. — Ugyanis a legnagyobb vigyázat és előrelátás mellett is megesik néha, hogy a biztosnak hitt jég beszakad és csak mások segítségével menthető ki a vízbejutott.

A korcsolyázás e veszélyessége mellett legtöbbször emlegetik a különben ritkán előforduló in-rándulásokat és csont-töréseket. A bajt, a korcsolyázás veszélyességét csökkenteni lehet, de végleg megszüntetni nem. — A testgyakorlatok a terhes munkának felelve meg, ennek veszélyességétől nem menekülhetnek meg a legjobb vezetés a leghiggadtabb gyakorlat mellett sem. «Ez a veszélyesség, meg a munkának nehezen végezhetősége erőnköt fokozza, lelkünköt feleleveníti, ingert ad a testi megerőltetésre. Az önértet emeli a végzett munka nehézsége épugy, mint veszélyessége.» («Master.») A korcsolyázás fokozatos tanulása és a higgadt meggondolás a legnehezebb gyakorlatok veszélyességét is oly kis mértékekre szállítja le, hogy a bekövetkezett bajokat tisztán a véletlennek tulajdoníthatjuk. A jégen szerencsétlenség nem is igen ér mást, mint a meggondolatlan szeleskedőt és hiúságos bravurkeresőt.

A korcsolyázás terjedését nagyon elősegíti olcsósága, hisz az aránylag olcsó korcsolyán kívül alig is van valami költség e sportnál. Az egyletek rendezett anyagi helyzete meg arról győz meg, hogy a mesterséges jég-készítés nem olyan költséges, mint sokan gondolják.

Mindez előnyök mellett is a korcsolyázást még csak a közel-múltban is a nevelők és apák ép úgy mint a hatóságok félelmes istenkisértésnek tartották és rendeletekkel tiltották le a jégről az

ifjúságot. Napjainkban meg mindenki egyesült erővel segíti elő a korcsolyázás terjedését, erről tesz bizonyosságot az évről-évre szaporodó korcsolyázók és korcsolya egyletek száma.

A korcsolyázás mellett a tél sportörömei közt a hegyről való szánkázás nálunk csak a gyermekek mulatsága szokott lenni, míg az északi vidéken a nagyok is kedvvel siklanak le kis szánkaikkal, vagy fatalpokon a meredek hegyekről.

A közelgő télre a fővárosban mint vidéken már minden korcsolya egylet készül s nincs más kívánni valónk, mint a síkos kemény jég.

Egy félreértés és egy sajtóhiba.

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Becses lapja 33-ik számában a «Csónak-egyletek életéből» czím alatt megjelent cikkemre vonatkozólag a «Néhány úr» egyike f. hó 13-án hozzám intézett barátságos levelében azon aggodalmának ad kifejezést, hogy cikkem azon kitétele: «De kérdés, hogy mindenki correctnek fogja-e tekinteni stb.» alkalmat nyújthatna az illető «Néhány úr» jellemét érintő következtetésekre. Én ugyan ily következtetésre alapos okot már cikkem irányánál fogva sem látok, mert az a «Néhány úr» tetteit csak mint egyleti sport tevékenységet e szempontból vette kritika alá, de minden félreértés kikerülése végett és a «Néhány úr» megnyugtatósa szempontjából ezt itt szívesen ki is jelentem, mert hisz a differentiak, mely körül a vita folyt, nem egyéni jellegűek s így a «Néhány úr» egyéni jellemére vagy gentleman voltára nem is vonatkozhatnak.

Kapcsolatban ezzel arra is kérem a tek. szerkesztő urat, hogy egy sajtóhibát szíveskedjék a mondott cikkben kiigazítani: ugyanis a 3-ik lap 2-ik hasáb 7-ik bekezdésében ez az angol szó «unfair» «imfair»-nek van nyomtatva, holott kéziratomban a helyes «unfair» áll. Csak azért kérem e kiigazítást, nehogy valaki rám találja olvasni Deák Ferencznek általam idézett mondását.

Budapest, 1884. november 14.

Tisztelettel

kész szolgálja
FÜLEPP KÁLMÁN.

Az itt leirt procedurának minden ökölvívó napról-napra rendszeren aláveti magát.

Mihelyt valamely ökölvívó a társadalom egy a boxban kiváló tagját kihívja, mi rendszeren az ökölvívók organumában a «New-York-Clipper»-ben történik erre az egész országban lázas izgatottság vehető észre. Majd mind az angol lapok sietnek a kihívást s az elfogadást olvasóiknak hírül adni s mindegyik helyre hozhatlan hibának tartaná az érdekes hírt csak egy nappal is később hozni. Tudósítók lesznek ki küldve, hogy a gladiátorok viszonyait, külsejét a helyszínén tanulmányozzák s a közönségnek a legkimerítőbb tudósítást juttassák kézhez. E kimerítő tudósítás után a közönség véleményt alkot magának s kezdődnek a fogadások.

Számtalan bevezető verekedések fordulnak elő, melyek több nyire kés-szúrások és revolver-lövések kíséretében történnek.

Jellemző egy angol lapnak egy híre, melyet valamely ökölvívási párbaj alkalmával hozott:

«A nézők hajóra szállása alkalmával megtörtént, hogy a vívókat illetőleg a hajón vélemény-különbség támadt, minek következménye általános verekedés volt. Egy idegen úr és B. Aaron, tekintélyes polgár ez alkalommal életüket veszítették. Egyébb baj nem történt.»

Az előkészületek után a küzdelem helye lesz megállapítva, de csak megközelítőleg. Szükséges óvintézkedés ez a rendőrség félrevezetésére. Mihelyt a küzdelem tere meg van állapítva, az Union minden részéből útra kerekednek a műkedvelők, hogy ideje korán elérjék a hajókat, mik már elébb a vívók ágensei által ki lettek bérelve. Egy jegy ára 5—6 dollár. Az ár azért van ily drágára szabva, hogy a rendőrség ne szálljon hajóra, mert nem akad oly mihaszna, ki ennyi pénzt fizessen le. A hajókat előlegesen lefoglalni szintén lehetetlen, minthogy a kapitány kijelenti, hogy közönséges kirándulásra lett telfogadva.

Közönségesen oly vidékeken történnek a viadalok, hol két állam széles folyó által van elválasztva. Ily esetben, mihelyt a hajók a rendőrség hatalmán túl vannak, hamar kikötnek. A küzdelem véghez megy, hamar hajóra ülnek s ujjongva indulnak az átel- lenes partra. Az állam, melyben a boxolók kikötnek, semmit sem tehet, minthogy nem területén történt a viadal; míg azonban a másik állam a törvény-szegők elfogatása iránt lépéseket tesz, (ami

mindeddig még ritkán történt) addig a boxolók rég árkon-bokron túl vannak.

Sokszor szigeteken szokták az ököl-viadalokat megtartani, még pedig olyan szigeteken, melyek két állam hatásköre között fekszenek s így a boxolók kényelmesen folytathatják viadaljaikat.

A viadal letolyása körülbelül következő: Mihelyt a hajók kiköttek, egy arra alkalmas teret tuskókra feszített ponyvával vesznek körül. Már e kör képzése közben is tolokodnak, verekednek a nézők, hogy minél jobb helyet biztosítsanak maguknak. Ez általános küzdelem a tulajdonképeni előadás előjátékának tekintendő. Ha már mindenki helyet szorított magának s a csend némileg helyre állt, az ökölvívók segédek kíséretében a küzd-térre lépnek. A segédek száma rendszerint négy. A vívók könnyű térdig érő nadrágot, fehér harisnyát, csatos cipőt öltenek magukra, felső testrészüket egészen meztelen. Miután minden rendben van, a négy segéd quadrille-alakban előre, a tér középig halad, ott jobbot nyújtanak egymásnak s a kör széleig vonulnak vissza. Most a vívók lépnek elő, elébb barátságosan kezet szorítanak, majd positurába helyezkednek. Az elnök ekkor «time»-t kiált s kezdődik a viadal. Kezdetben a vívók csak graciózus box-alakokat csinálnak; hirtelen az egyik csapást mér, mit a másik természetesen viszonz. A vér patakokban folyik le a csupasz vállakról. Az izgalom irtóztató, míg a vívók egyike földre esik. Ekkor véget ér az első menet. Az ezután beálló szünetben a segédek a vívók testét eczetbe mártott szivacsokkal dörzsölik. A vívók pálinkát isznak s kezdődik a második menet. Ily menet harmincz, sőt negyven is lesz produkálva, míg a vívók arca inkább hasonlít egy nyers hústömöghez, mint az isten képmásához. S ha már az egyik vívó állni se tud, úgy hogy a segédek tartják, még akkor is tovább folyik a viadal, míg végül az egyiknek álkapczája nincs széjjel zúzva, vagy valami más baja nem történik, mi a viadal tovább folyását lehetetlenné teszi. — Ha a boxolás eddig fejlődne minden ellenőrzés daczára is, úgy nem volna mért irigyelnünk az angoloktól e kiválóan erősítő testgyakorlatot, de a magyar higgadtabb vérmérséklet ez elfajulástól hiszszük, megmenti nálunk a boxolást.

A torna-versenyek eredményeinek mérése.

(Folytatás és vége.)

Sokan kérdezik nálunk a torna-versenyeken, hogy miért kell a tornászokat még a versenyek alkalmával is oly sokoldalú képességet igénylő verseny-nemekben egyszerre küzködtetni egy díjért is. Erre azt mondja a német tornász: a tornázás nem lehet olyan, mint a mesterségek, hogy egy nemben remekelve, a többiekhez ne is értsenek az illetők. A tornász a versenyek alkalmával nem árulni viszi a portékáját, hanem csak bemutatni szorgalmának eredményét, egész teste épségét, erejét; ezt pedig nem eléggé tüntetheti fel, hacsak nem működte a versenyekben is egész teste minden tagjait. A torna-versenyek legelső feladata az, hogy valamennyi versenyző valódi tehetségének megfelelő sorba helyeztessék, hogy legyen köztük mindég egy kimagasló első győztes és utána győzelmi rang-fokokatban a többiek. De ezen rang-fokokat felállításának tökéletesen hibátlanok kell lenni, az erők és ügyességek mérlegelésének módja szinte csalahatatlannak kell hogy legyen. Ezen okokból a német torna-versenyek jelenlegi saját-sága és az eredmény mérések saját-ságos módja indokolt.

Mindezekkel szemben nézzük most a fenti rendszereket a mi hazai szemüvegeinken át. Azt mondják, a magyar semmivel sem szeret sokat tekerőrizni; hogy ha szenvedélye fellángol, rabja annak, szeles a hol higgadtnak kellene lennie, bátor a hol ova-kodnia kellene, vakmerő ott, hol a bátorság is sok, és kényelem-szerető, lomha, a hol közvetlen szükség nem sarkalja munkára. Ám legyen így, vagy legyen ellenkezőleg, mindenképen a saját-ságos magyar természetből kell levezetni azt, hogy egyik-másik nemzet vagy népfaj szokásaitól, modorától, életmódjától vagy társadalmi intézményeitől leküzdhetlenül idegenkedik, vagy némelyikéhez vonzódik.

Ilyen benső okok jelenlétét kell feltételeznünk a testedzési téren is magunk között, midőn látjuk azt, mily nehezen ver gyö-keret egy egy testedzési mód, míg más némelyik egyszerre meg-honosul. Erőszakot a természeti hajlamokon nem lehet tenni. Ha látjuk, hogy például a velocipédeszés mily rohamosan honosult meg nálunk minden költséges volta mellett is, vagy hogy például az angol u. n. Criquet játék vagy részben a boxolás is mily kis körben lel otthont nálunk még most is, lehetetlen feltennünk azt, hogy hajlamainkkal egyeznie kell minden testedzési dolognak, melyet meghonosítani akarunk.

Ilyen formán vagyunk mi a tulajdonképeni német torna-verse-nyekkel is. Nem csodálkozunk azon, hogy mily általános közked-veltséggel, mily lelkesültséggel tornáznak a németek, szegény és gazdag, falun és városban, gyermek, ifjú és öreg egyaránt. A tornát mi magyarok is kedveljük, idővel tán mi is fogunk rajon-gani még jobban is érte. De most még felkelti csodálkozásunkat az oly mérvű tornázási szenvedély, melyet például a német torna-versenyeknél látunk.

Öszintén szólva, kissé unalmasnak és czélszerűtlennek tűnik fel azon általánosan elterjedt német versenyzési mód, midőn nem is az ünnepélyes hangulatban lévő nagyközönség előtt, nem is kedélyes multság módjára végzik a tulajdonképeni versengéseiket, hanem a délutáni nyilvános dísz-tornázást megelőzőleg a reggeli, délelőtti órákban, a legkomolyabb munkálkodással, a komoly verseny-bírák és tagtársaik jelenlétében vándorolnak kisebb csoportonként szerekttől szerekhez. Mindenütt teljes erő-megfeszítéssel és bonyo-dalmas számítási tételek fölött okoskodva, egyes pontok felett kőtekedve, vitatkozva végzik egész sorát a legkülönbözőbb gy-a-korlatoknak. Mindegyik verseny-bíró kezében a számítási módnak táblás kimutatása, minden gyakorlat után jegyezgetés, végül a táblák összeszedése, a jegyzett pontozatok összegezése, egybe-vetése, sorozása . . . . ., mindez oly kevésbé versenyszerű, a mily mértékben az iskolai vizsga. És végül is az eredmény az, hogy minden versenyző kap egy szám-egyveleget, a melyből még ő maga sem képes kiokoskodni azt, hogy ő tulajdonképen mek-korát is ugrott, mily gyorsan futott, mily erővel emelte a súlyo-kat, vagy minő osztályzatba eső módon végezte egyéb gyakor-latait.

Hiszen szép az, mikor bemutatják a dísz-tornázáskor a nagy-közönségnek azt az ifjút, a ki legderekabb valamennyi között; de az csak olyanforma eljárás, mint mikor ketrecben mutogatnak egy oroszánt és hirdetik nyomában, hogy ilyen meg olyan erős, ügyes, bátor volt — délelőtt, mikor t. i. neki bősztítették a torna-szerszámoknak.

Nem ilyen versengés való a magyar természethez. Annak nem elég az, ha tudja, hogy majd hire megy dicsőségének; neki azon gyönyör is kell, hogy tetteinek érthető számadatai, ismertetése hozzá tapadjon a híréhez. A ki valami kiváló dolgot prudukál, annak az a dolog büszkesége, először is ezt kell úgy jegyezni fel, hogy mindenki tudja, mily fokú képesség kellett annak végbe-

vitelére. Erre pedig a pontozati kifejezése az eredményeknek nem alkalmas.

A versenyző magát működése közben láttatni akarja, mert azon kelletlen érzések leküzdésére, mik egyik-másik erőltetett gyakorlat alkalmával csüggeszteni kezdik, felette alkalmas a tudat, hogy tömegben sokan érdeklődve nézik, tehát ha már belefogott, lelkesednie, szoritania kell. Ez oly rugó, melylyel nem csak az egyesek, hanem maga az ügy is emelhető és épen ezt nem kapja egész teljében az a versenyző, a ki csak a kartársai körében és órákon át kénytelen dolgozni névsorolvasás szerént.

Hiszen dicső lehetett az ó-görögöknél is, midőn egy ember minden verseny-nemben győzve, elmondhatta magáról, hogy nincs egy parányi izom sem, mely különb ne volna akármelyik verseny-társa azonos izmáénál; de a mi életmódunk mellett talán nem kellene súlyt fektetni az illetőket az ó-kori büszkeségek magunkba nevelésére, mint arra, hogy egyáltalán kedélyvidítóan edzük testünket.

Ha tehát lehet a torna-versenyekbe kedélyességet önteni, miért ne tennők ezt. Ha viszont ki is lehet ölni abból minden mulat-tatót, miért ne ovakodnánk az ennyire jutástól. Katedrai böl-cességgel ne verjünk tehát bilincseket ifjaink szenvedélyeire, midőn játszva törekszik a kívánt jó úton előre. Ne legyenek a mi versenyek testgyakorlati iskola-vizsgák, hanem éltető, edző multságok. Ne tartsanak 4–10 órahosszant azon versenyek, mik tulajdonképen csak egyenkénti pontos erőfelvételek, koszorú-díjak és elismerő okmányok kiosztá-ával. Ne vétessenek egybe annyiféle külön gyakorlatok, hogy ne húzódozzanak vissza a versenyre lépéstől az egy-két gyakorló nemből kevésbé jártas ifjak. Az általános és egyenletes testedzésre azért épügy lehet törekedni, ha nem is szoritjuk az illetőket a nyilvános versenyekben több gyakorló nemből való versenyzésre. Ha másként nem, hát fel lehet állítani egy általános normalis tehetségi állapotot, melyet el kell érnie mindenkinek, a ki csak egyetlen nemből is verse-nyezni óhajt.

A korcsolyázás multja.

A multságos testedzés legtöbbje a fásasztó munkából alakult. Az állatok és emberek ellen viselt harc és az élet terhes mun-kája a művelt társadalomban a nagy ember üdvös játékává lett.

A civilizáció a természeti s gépi erővel helyettesítvén a nyers emberi erőt, ezt ez által el is satnyítja, de helyreépítésére ugyanarra utal, mely alul feloldott, a testi munkára.

Az élvezetes korcsolyázás multja sem volt más, mint terhes munka; a téli időben közlekedési mód a síkos talajon. Ki az első korcsolyát felkötötte, bizonynyal nem a multságos tovahala-dásnak örült, hanem annak, hogy sietős, fásasztó járását megkön-nyíté és gyorsítá. — A nagy folyamok és tavak vidékein az erős tétben a közlekedési eszközt a korcsolyázás képezi, főleg a sze-gényebb sorsúaknál. A korcsolyázás multja tehát minden való-színűség szerint már az ősrégi korban keresendő főleg a jég-fedett északi vidékeken, hol a természet legerősebben nógatta az embert, hogy keressen magának a síkos talajnak megfelelő köz-lekedési eszközt. S csakugyan a korcsolyázás ősi hazája Skandi-náviában, Hollandiában van. Itt fejlődött ki, itt érte el a bámu-latos tökélyt és innen járta be diadalmasan az egész világot. Hanem azt hisszük, hogy hazánkban is már régen korcsolyáztak. Mert ugyancsak nem hihetjük, hogy a somogyi és baranyai pa-raszatok csontkorcsolyája és az erdélyi székelyek fatalpa, melyeket már régideje használtak, az északi népektől kölcsönözöttetett volna.

Ezzel szemben ugyan sokáig azon nézetben voltunk, hogy a korcsolyázás csak a vas használata óta üzetik, mert nem is tekin-tettük a csont és fa jégen való közlekedési eszközöket a mostani korcsolyák elődjeinek. Ezen nézet azonban helytelennek bizonyult. Németországban ugyanis kőkorszakbeli ásatások alkalmával oly lócsontokból készült élesre fent s két végén átylukasztott szerekre találtak, melyeket nyilván jégen való járásra, helyesebben korcsolyázásra használhattak.

E csont-korcsolyák alkatából azon következtetést lehet vonni, hogy a korcsolyázók csak *hegyes botok segítségével* használhatták a jégen, minthogy a csontkorcsolyák nem eléggé élesek s így, hogy tovább mozdulhassanak, támasztékra szorulnak.

A Bódentón, Reichenau szigetén ehhez hasonló korcsolyázás még mai napig is fentartotta magát. Itt a parasztek ugyanis a tón keresztül úgy szállítják fát, hogy a szánka hátuljára állva, hosszú botokkal mozdítják előre a gyorsan tova lejtő járművet.

S nálunk Erdélyben is, a Maros mentén több helyen így szállítják a fát, csakhogy a szánka orrán állva taszítják előre a terhet.

A csont-korcsolyákról még más emlék is maradt fenn korunk-

nak Anderson György, a londoni Skating-club egykori elnöke Londonról irt régi leírásában ugyanis ezeket mondja: «A City bástyái alatt levő mocsarakon télnek idején játszani szokott a fiatalság. Néhányan neki iramodnak és csúszkálnak a jégen, mások csontot kötnek talpaik alá és hosszú, éleshegyű botok segítségével oly gyorsan lejtnek végig a tón, mint a madár repül a levegőn».

Ezen időben azonban, melyről e sorok szólnak, a korcsolyázás e neme már Hollandiában is üzetett, sőt talán nálunk is. És így nem mondhatjuk egész bizonyossággal, hogy a korcsolyázás legelőbb Hollandiában gyakoroltatott, hanem azt kell feltennünk, mi ily esetekben a legvalószínűbb, hogy ugyanegy időben teljesen függetlenül több helyen egy azon módú művelődési fejlődés állott elő. Ép ilyen ténynyel találkozunk a nyilazás történetében is. Más népek és más világrészekben egészen függetlenül egymástól ugyanegyféle nyilak vannak használatban.

A korcsolyázás a különböző fekvésű helyeken különbözőképp fejlődött ki. Tengerek, tavak és esaternák vidékein, hol télidőn mértföldnyi hosszú jégpályák vannak, a gyors- s a távkorcsolyázás fejlődött ki leginkább. Minthogy az ily vidékeken a korcsolyázás nemcsak kellemes élvezet, de közlekedési eszköz is és nem csak az uri osztály, de a köznép is gyakorolja. Oly vidékeken azonban, melyek sebes folyók és folyamok mentén vannak s oly vidékeken, hol vizek egyáltalában nincsenek s csak mesterséges tavakon, kiöntésen gyakoroltatik a jég-sport; az ily helyeken csak a mű-korcsolyázás indulhatott fejlődésnek. A mű-korcsolyázást különben többnyire nagyobb városokban úzik, hol a korcsolyázók nagy számánál fogva korcsolya-egyletek alakulhatnak.

Magyarországon is a műkorcsolyázás főleg csak a «Budapesti korcsolya-egylet» alakulása óta üzetik. Általában a korcsolyázásnak hazánkban való fellendülése ez egylet alakulásakor kezdődik s virágzása az egylet virágzásával lépést tart.

Régebben, még néhány évtizeddel ezelőtt is, a korcsolyázás mint sport, a német-alföldet kivéve, a férfinem kizárólagos privilégiuma volt. Husz év óta azonban, a jobb korcsolyák behozatalával, a női nem is részt vesz a korcsolyázásban. Kezdetben csak egyesek mertek a jégpályára lépni, de számuk mindegyre nőtt, úgy, hogy mai nap sok helyt fölülhaladják a férfiak számát.

Bár elismert tény, hogy a mű-korcsolyázás alapját, az ívet, a táv- és gyorskorcsolyázó hollandusok hozták először forgalomba, mindazonáltal azt a nagy városokban emelték a legmagasabb tökélyre. Tudjuk, hogy Göthe már a múlt században szerette kiválóan az ív korcsolyázást. E korcsolyázás első szakszerű kiképzését e században nyerte északi Franciaországban és Nagy-Britanniában. Párisban, az idegenek Eldorádójában, egy angol lap állítása szerint, e század első tizedében már voltak híres korcsolya-művészek, kik mutatványaikkal az idegeneket bámulatba ejtették. Körülbelül azon időtájban Glasgowban és Londonban is volt több kiváló korcsolya-művész.

A londoni s a glasgowi Skating-club tagjai voltak az első, kik az első sikerült rendszert bocsátották közre a korcsolyázási ívekről és alakokról. E könyvekből kitűnik, hogy akkortájt már mily magas fokon állt a műkorcsolyázás. Kisebb városokban, mint Nancyban is léteztek már a harminczas években kitűnő korcsolya iskolák. Az európai kontinens más városaiban is lassan-lassan fejlődésnek indult a műfutás. Berlinben, Bécsben, Strassburgban, Budapesten, Münchenben egymásután alakultak korcsolya-egyletek.

Szent-Pétervárott későn indult meg a műkorcsolyázás; az angol telep honosította meg. A táv- és gyorskorcsolyázást ugyan már régebben is gyakorolták az orosz fővárosban, a művészi futás azonban csak igen lassan tört magának útát.

Az új korcsolyák behozatalával a műkorcsolyázás rohamos haladásnak indult. New-York, Chicago, Quebec amerikai városok voltak az első, melyeknek rendezett jégpályáin és szél s hó ellen védett pályacsarnokaiban a korcsolyázás szokatlan és mindaddig nem is sejtett mérveket öltött. Versenyek rendezése által minél nagyobb tökélyre juttatták a jég-sportot. Az erők mérkőzése, mint mindenütt, úgy itt is a művészet tökélyesülésének volt szülőke.

Az 1864-iki év telén Jackson Haynes, amerikai korcsolya-művész, először kelt át az Océánon, Észak-Európa több városában korcsolyázási mutaványokat rendezve. Ekkor vette csak észre Európa, hogy a fiatal Amerika e téren is fölülmulta őt. Szárazföldünk első korcsolyázói Haynest mesterükül ismerték el, bár Amerikában őt is fölülmulták már többen. Haynes megjelelése határozott fordulópontot képez az európai korcsolyázás fejlődésében. A mű-korcsolyázást ez óta minden egyleti jégen főczél-nak tartják s kissé tulságosan is elhanyagolják a kitaró és gyors futást.

Kengyel-hinta.

(Képpel.)

Valahányszor csak eljön azon állapot, hogy nem teljes torna-készlet, hanem csak egy-két tornaszert szerzendő be, — vagyis hogy választani kell a torna szerek között: mindannyiszor előtérbe tolokodnak azon kívánalmak, hogy sok pénzbe se kerüljenek, sok helyet se foglaljanak el és sokfélekep használhatók legyenek a beszerzett torna-szerek.

Mivel pedig *látszólag* mindezen három kívánalomnak elég van téve akkor, ha egy vasgolyópár, (súlyzó) egy fa- és egy vasbot, egy ugródeszka és mérce és egy gyűrűs hinta esetleg rudas-hinta szerzetetik be: azért rendszeren csak ezen szerekkel találkozunk majd mindenütt, hol házilag szobákban üzetik a tornázás és a hol nem hozzáértő egyén választja meg a szereket.

A legtöbb esetben nem arra figyelnek az illetők, hogy minő fajta testmozgások a legszükségesebbek a tornáztatás alá bocsátandó bizonyos egyéneknek; hanem csak úgy hirtelenében beszerzik ama 15–20 forintba kerülő, általában használt szereket; a melyek segítségével aztán, hogy miként történjék a tornázás, az legyen az esetleg alkalmazásba vett torna-tanító dolga.

Ilyen esetekben aztán az történik, hogy az illető torna-tanító használatlanul heverteti egyik-másik beszerzett szert, míg a szükségelt, de hiányzó szert kénytelen egy pár székkal vagy más egyéb házi butor darabbal pótolni; vagy a hozzá nem értők kívánsága és kedvéért elve ellenére is, első sorba helyezi azon szer használatát, a mit másod sorba sem kellene helyeznie, vagy éppen tán egészen mellőznie kellene, éppen az illetők érdekében.

Pedig mily könnyen érthetők és határozottak eme tornatételek: gyermeknek minél több szabad-gyakorlat és játék kell, azonkívül függjön sokszor s támaszkodjék keveset karjain, a legtöbb függés és támasz úgy történjék, hogy egy időben a lábak is tartsák a testsúly egy részét. A serdültebbek pedig a mily mérvben szélesednek és kevésbé nőnek test-hosszúságban, azon mérvben mindig több tiszta függési- és támasz-gyakorlatokra bocsáthatók és ezek már felső testők súlyát is terhelhetik az által, hogy kezökben vas-súlyokat tartva, működtetik testöket; tehát legalább anynyi szer-tornázás, a menynyi szabad-tornázás. A felnőttekre nézve támasz-gyakorlatok a legfőbbek, nyomon követik ezeket a függési- és ugrási-gyakorlatok, tehát leginkább a szer-tornázás mellett arányos munkabeosztás mindenben.

Ezen általános tételekhez kellene alkalmazkodni mindazoknak, kik torna-szerek beszerzését teljesítik, akkor nem találunk a 6–10 éves gyermekek torna-szerei között sem «kézi-szereket» sem korlátot, míg ugyanezen szereket okvetlen feltalálnók a felnőttek szerei között; akkor ritkán történne meg az, hogy valaki el megy egy bolti kirakat előtt, meglát egy gyűrűs kötélféle tornaszert, eszébe jut az orvos tanácsa, nyomban haza viteti és ajtója tokjába fent felilleszteni, legyen most az fiú vagy lány, gyermek vagy felnőtt, a kinek ez leend esetleg minden tornaszere.

Mindennek daczára ha egyáltalán nem engedik a körülmények és helyi viszonyok azt, hogy a gyermek megkaphassa az ő tám-fáját, létráját, mászó póznáit és köteleit, úgy szintén, ha a felnőtt sem juthat az ő korlátjához, lovához és nyújtójához: ez esetekben szerzettessék be a *kengyel-hinta*.

Sajnos, hogy ezen tornaszert könnyen válhatik a hozzá nem értő kezei között káros hatású kinzó szerré; de örvendetes, hogy ezen szer birtokában a szakértő tornász nélkülözhet majd minden más tornaszert.

Szeresse be tehát mindenki ezen kengyel-hintát, de szeresse be hozzá a torna-tanítót is, mert lehet ugyan minden izmát működtetni a testnek itt is, de igen könnyven megeshetik az, hogy pl. inrandulás vagy veszélyes benső sérv vagy esés lesz a következménye valamely rosszul alkalmazott gyakorlatnak. Még szerencsének mondható az, hogy igen sokan az állva hintázáson kívül egyéb gyakorlatot a kengyel-hintán nem ismernek, de azért az sem mondható szerencsétlenségnek, ha a tanításra alkalmazottak némelyike bővebb ismereteket szerez magának, csak az ne legyen általa sohasem elfeledve, hogy különösen a támasz-gyakorlatoknál és a kengyel-szíz rövidítésével megnehezített függállási gyakorlatoknál a segítő keze mindig lehető közel legyen az illető működtetőkhöz és hogy a hintázással mindig a lehető egyszerű gyakorlatok köttessenek össze.

A gyakorlatok anyag-halmazából az itteni képben három külön-nemű gyakorlat van előtűntetve. Az egyik alak jobb lábával áll a jobb kengyel-vasban, bal kezével fogózik a bal karikában, ezen helyzetben diagonális irányban működnek az izmok, hogy a test megtarthassa dönt helyzetét, a láb, kar és a derék izmai erős rögzítésben vannak olyképen, hogy a test felső baloldala az alsó jobb oldalával jó együttes működésbe. Az ezen fajta gyakorlatok hatása szinte gyógyerejű. Könnyebbek azok, miknél nem bocsátja el sem a kéz a karikát, sem a láb a kengyelt és úgy

történik ellenoldalú kar- és láb-hajlítás és nyújtás (feszítés) előre (vagy hátra vagy oldalt). Különös elővigyázattal történjenek az oldalt láb-terpesztések, gyermekeknél csak akkor engedhető ez, ha a kengyel mélyen le van eresztve, hogy testük súlyát inkább a karok tartásák; támaszban láb-terpesztés és karok oldalt kinyújtása csak felnőtteknél alkalmazandó. Épúgy óvatosan kell a fekvő függésekbe is lebecsátkozni a függve állásokból, különösen akkor, ha a kengyel-szíz rövid és ha előre akarunk dőlni. Általában minél közelebb esik a kengyelvas a gyűrűkhöz, annál nehezebb rajta tornázni. A könnyebb gyakorlatok közé soroltatnak a függve állásban guggolások és lábnyújtások, a melyek segélyével történik a hintázás is.

A nehezebb gyakorlatok közé tartoznak a hintázásban végzett különféle láb- és kar-gyakorlatok, továbbá azok, miknél a gyűrűket egy kereszttrúd helyettesíti, vagy azokba egy bot keresztül van dugva. A kengyel-hintának ilyen móddal rúd-hinta gyanánt használása megvan könnyítve épen a kengyelek által, a kép is lábfej-fü gést tüntet fel, úgy, hogy a kar kengyelbe fűzetett. Az ezen helyzetbe fejjel bebecsátkozásakor a kezek a kengyel-szijen csúztak le, a felemelkedéskor szintén abba fogódnak. Épígy lehet a rúdon térd-csüngés, vagy arra felhúzódás ülésbe. De mindenképp nagy vigyázattal, mert a bot és a gyűrűk csak lazán érintkeznek.

A kengyel-hintának ugró-szerűen való használhatóságát tünteti fel a képünk másik alakja. E szerint nélkülözhető az ugró-mércze is, mert a kengyel-szíz apró likaiba lehet különféle magasságban is zsinort húzni keresztül, a karikák ez esetben külön zsinorral egymástól szét vannak húzva annyira, hogy köztök

Bár a mi tornászaink is gyakorlataiknál kiválóan a *hogya* fektetnének súlyt és ne kizárólag a *mit-re*.

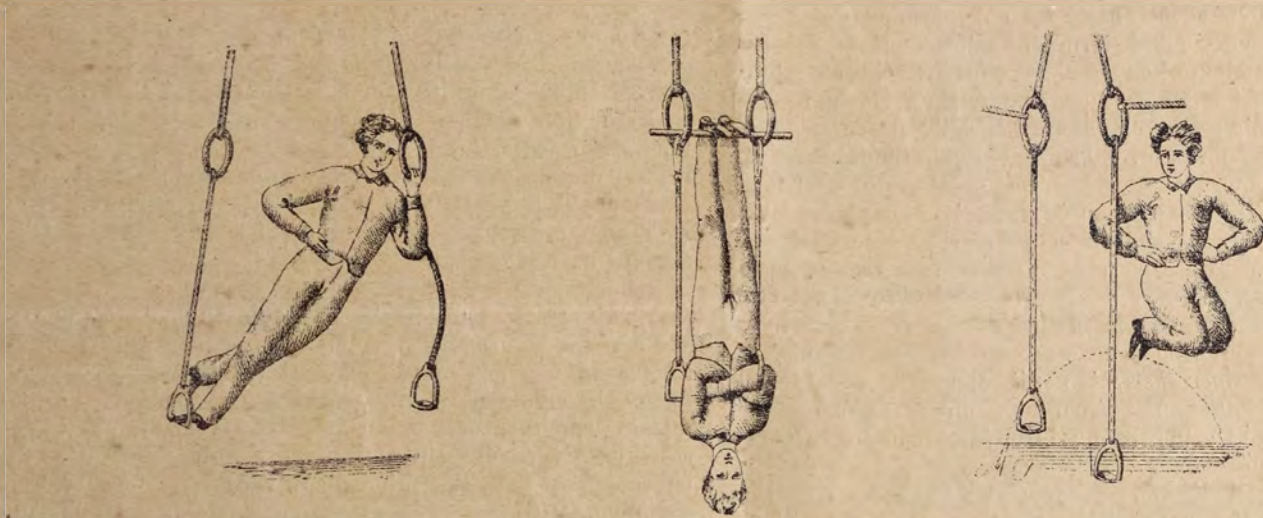
Gyermekek és ifjak, ki a természettől ép tagokkal, szabad és erőteljes termettel, helyes felfogási képességgel lettek megajándékozva, sok mutatás nélkül is correct tartásban fogják keresztül vinni a nekik mutatott gyakorlatokat. De ilyenek csak igen kevesek vannak, kiknek a természet különös adományai jutottak osztályrésztül.

Tanulóink nagyobb száma kevésbé szerencsés. Vannak sokan, kiket a természet erős testtel ajándékozott meg, de e mellé mozdulataik ólom-neheznek. Mások eleven mozdulatuak, de a mellett igen gyengék. Vannak végül igen sokan, kik gyengék is, megnehézkesek.

Nagyon fárasztó, sőt gyakran hálátlan munka volna a tanítótól a kevés, sőt semmi képességű tanulókat odáig vinni, hogy a gyakorlatokat, a mennyire csak lehetséges, test-tartási hibák nélkül, legyenek képesek véghez vinni. De egy tanító vagy tornász se mulasztja rendelkezésére álló minden eszközzel e cél megvalósítására törekedni.

Mielőtt az eszközökre térnék át, melyeknek segélyével szép test-tartás idézhető elő, előbb a szép test-tartás megismertető jeleit akarom megállapítani.

A mi a szabad-gyakorlatokat illeti, rendkívül fontos a tanítványokat merev, mozdulatlan állásra tanítani, mely nemcsak kezdet előtt, de minden gyakorlat befejezése után szem előtt tartandó. Régi tapasztalat szerint a tanulók nem a láb-, de a felső-test-tar-

KENGYEL-HINTA.

mintegy méternyi ugrási tér van. A kép alakja oldal-állásból ugrik át a zsinor fölött, de tetszés szerint lehet arc-állásból is, futam-mal is.

Ismételjük tehát: a kengyel-hinta kitűnő tornaszer a hozzáértők kezelése mellett, de nem az a rossz vezetés mellett.

A test-tartásról.

FROHBERG V. (D. T. Z.)

Ha valaki, legyen az tornász, vagy sem, arról nyilvánítja véleményét, hogy mily hatást tett rá mások tornászatának nézése, közönségesen tapasztaljuk, hogy véleményére nem a működés *nehézsége*, de a gyakorlat *módja* hat döntőleg. E tény minket tornászokat, de kiválóan minket torna-tanárokat arra tanítson meg, hogy figyelmünket ez irányban és miképp terjeszszük ki.

Ha akarjuk, hogy a tornászat napról napra nyerjen terjedelemben s a társadalom minden rétegeit áthatolja, kiválóan e tekintetet kell figyelembe vennünk: A nagy közönségre nem hat annyira a makacs erő, rettenthetlen bátorság, melylyel a tornász gyakorlatait végzi, de inkább a *szép érzék*, melyet mutat. Azért tehát gyakorlatainkban kiválóan a szép után kell törekednünk.

De nem csak a műkedvelő közönség kedvéért kell ezután törekednünk, de magukért a tornászokért is. A torna-téren nyílik a legjobb alkalom a tanulóknak a szép-érzék felkelteni, minthogy saját testén kell a szép törvényeit keresztül vinnie.

Az ó-korból halljuk, hogy a győzők a görög ötös-viadalban mindig a legszebb férfiak voltak s valószínű, hogy a görög művészek halhatatlan remekeiknek modellelt a tornatérén keresték.

tásnál követik el a legtöbb hibákat, azért a tanító figyelme kivált ez irányban terjesztendő ki.

A törzs legyen egyenesen felállítva, a vállak hátra véve, a mell előre kidomborodva. A fej fennen álljon a vállon, az álkapocs kissé közeledjék a nyakhoz, a tekintet egyenest ránk irányuljon. A karok ne legyenek egészen kinyújtva, hasonlóképp a kezek, melyek kissé hátra legyenek tartva, hogy a hüvelyk-ujj a nadrág varrási vonalát érje el.

E tartás minden tornászatnál első kellék s a tornatanárnak erre kellene kiváló figyelemmel lennie.

De menjünk csak és nézzük meg a tornázókat, kik torna-tereken, vagy mezőkön ünnepélyes alkalmakkor fel vannak állítva. Tudatlanságból vagy figyelmetlenségből hányan domborítják ki a mell helyett a hast, hányan csüggesztik le a fejet, hányan állanak lazán, leeresztett mellel!

Most a gyakorlatokat magukat beszélem meg, melyek e mozdulatokon alapúlnak.

Emelésnél a karok *forgatásánál* és *mozgatásánál*, a lábak *terpesztésénél* a tagok teljes kinyújtása a szép kivitel leglényegesebb kellekeiül tekintendők. *Kar-lökésnél* a hajlított karnak gyors kinyújtása (az ökölnék pontosan a lökési irányba kell mozognia) lényeges. *Térd és láb-sark-emelésnél* a térdnek derékszögben való hajlása s az előre irányított lábnak merev nyújtása kívánatos. A térd-emelés az által lesz rosszabb, ha a tornász törzsét többé-kevésbé előre nyújtja; a lábsark-emelés azáltal, ha a lábsarkokat nem hagyja zárva. *Járásnál* végül a karakteristikust tartom szépnek: ez ifjak és férfiaknál nem a lebegő, könnyed lépegetés, de a határozott, erőteljes fellépés, melynél az egész talp érinti a földet.

Most térjünk át a torna-eszközökön való gyakorlatokra. Czik-

künk szűk kerete meg nem engedi, hogy minden torna-eszköz minden gyakorlatáról külön írjunk. De ez nem is lenne szükséges, mert hisz a legtöbb gyakorlatnál a helyes test-tartás jelei egyformák. Azért hát itt csak a legfontosabb alap-gyakorlatok álljanak.

Függő és támaszkodó gyakorlatoknál a tornázó fejét oly egyenesen tartsa, mint mikor áll; a csipő lehetőleg ki legyen nyújtva, hasonlóképp a térd is. Kiváló fontosságú a lábak tartása; ezek nem csak teljesen ki legyenek nyújtva, de még kifelé is legyenek fordítva.

Még mindig találkoznak különben jeles előtornászók, kik azt a hibás nézetet vallják, hogy függő vagy támaszkodó gyakorlatoknál szép, ha nemcsak a két láb sarka, de a két láb oldala egészen egymást érinti. Pedig, kik e nézetet valják, elismerik mind, hogy az ily lábtartás a szép törvényeivel ellenmondásban van.*

A legfőbb gyakorlatnál a csipő a lábak s a kezek kinyújtása, vagy pedig a nevezett tagoknak hajlásból kinyújtásba való többé-kevésbé gyors átmenete a szép tornászás leglényegesebb feltételei közé tartozik. Összetett, kombinált gyakorlatoknál ezenkívül kellemes kikerekítése az egész gyakorlatnak is szerfölött lényeges.

Térjünk most az eszközökre, miket a tanítónak, vagy előtornásznak használnia kell, hogy a tanulókat szép és szabályos test tartásra oktassa.

E cél elérésére első eszköznek tartom a feladatok célszerű kiválasztását. Ne nyujtsunk az osztálynak, vagy csapatnak többet, mint a mennyit kivinni képesek; mert a tornászó csak akkor képes egy gyakorlatot szépen keresztül vinni, ha teljesen uralkodik fölötte. Ha pedig oly feladatokat szabunk elébe, mik erejét fölülmúlják, a keresztülvitelben minden bizonynyal meg fogja sérteni esztétikai érzékünket.

Sokkal könnyebb és célszerűbb tehát egy csapatnak előtornászni, melynek tagjai mind körülbelül egyenlő színvonalon állanak, mint egy osztálynak, melyben a tanulók körülbelül egyforma életkorúak, de az egyik jobban tornázik mint a másik.

Igen sokszor tapasztalható, hogy egyletek előtornászói is azt a hibát követik el, hogy igen nehéz gyakorlatokat választanak, részint hiányos ismeretből, részint pedig tündökölni akarásból. Mily elégedetlenül távoznak el a tornászók a tornaterről, ha az első gyakorlatokban ugyan még követhették az előtornászt, de később csak hiába való küzdelemmel kellett beérniök. Az ily elégedetlenség elveszi a kedvet, a sikerben való bizalmat s így gyengítik a tökéletesülés felé irányuló belső ösztönt. Az előtornászó tehát fékezze meg tettvágyát és szokja meg hajlamát és kedvét a kötelességnek alávetnie.

«A mérséklésben mutatkozik a mester.»

De őrizkedjék a tanító, hogy ne essék az ellenkező hibába sem, mely abból áll, hogy igen keveset nyújt. Mert ha a tanítvány könnyű feladatokat, miket már régen tud, mindig újból és újból kényszerül gyakorolni, e körülmény bizonyára nem fog képessé-gére fejlesztőleg hatni.

E hiba többnyire iskolákban s nem egyleteknél lesz elkövetve s kivált ott, hol kezdő torna-tanítók adnak oktatást. Az illetők ugyanis kiindulva abból a pedagógiai elvből «a könnyűről a nehézre», minden gyakorlatot annyira a szájába rágják a tanulóknak, hogy az elveszti minden kedvét s a tornázzást nem élvezetnek, de tehernek tartja.

Sokszor voltam tanuja az ilyetén úntató, fárasztó tornatanításnak s mindannyiszor tapasztaltam, hogy az ifjú szivekben mint fészkelte be magát a lelket ölő unalom.

A torna-tanár ne kövesse a legszigorubban a nevelési sablónokat s folytonos lassú átmenetek helyett csapjon át gyakran más gyakorlatokba.

Az előbbieken kifejtettük, hogy a torna-tanár egyrészt mint kerülje a túlságos nehéz feladatokat, másrészt mint mellőzze a systematyság sablónokat. Most pedig ki akarjuk mutatni, hogy jeles torna-tanításhoz a gyakorlandó tan-anyag mérséklése is rendkívül szükséges, hogy a tanítványokat jeles kivitelre oktassa.

Tornászszanak sokat, de ne sokféle. Ne tanulja egy osztály egy év alatt mind a torna-eszközökön való gyakorlatokat, mert ez szétforgácsola erőnket. Így például célszerű, ha a legelső tanfolyamban, melyen körülbelül 10 éves fiúk vesznek részt, a bakon való gyakorlatok egészen kimaradnak, hasonlóképp a nehezebb ló-ugrások. E helyett azonban műveljék a tanítványok minél többet a mászó-szereken s a létrákon való feladatokat. Hasonlóképp történjék a mozdulat-játékokkal is, melyek nagyon könnyen kisebb

* Az író ez állítását a lábfejek szétfeszítésére nézve épen nem osztjuk. Mondhatnánk egyszerűen, hogy az ily kérdések eldöntése főleg a jó ízlés körébe vág, mely határozottan az összetartott lábfejek mellett szól, de tisztán test-edzési szempontból is jobb a nyújtott lábknál a lefeszített lábfejeket összeszorítani, mert így az egész láb merev, erőltetett tartása jobban kivihető. A éorna hazájában, Németországban, tényleg a legjobb tornászok fő törekvése épen oda irányul, hogy a lábak e szép tartását lehetőleg minden gyakorlatában kivihessék. — A lábak természetes szögállását ép úgy nem vehetjük itt mérvadónak, mint nem a kézfej és ujjak lanyha tartását a kar-szabadgyakorlatoknál.

s nagyobb tanulók szerint gruppirozhatók. Csak oly tanítási rendszer mellett lesz lehetséges az ifjúságot az egyes gyakorlatokra alaposan megtanítani s a tanulóknak a biztonsági érzetet, önbi-zalmat felköltetni.

A gyakorlatok számának megszorítása azonban ne csak az egész tantervre általában legyen mérvadó, de minden órában is szigoruan keresztül legyen vive. A tanító minden tanórában határozott eredményt törekedjék elérni! Ne akarjon egy óra alatt sok eredményt elérni, elégedjék meg kevéssel is, de e kevés aztán alapos legyen. Bizonytalan lebegés egy torna-eszközről a másikra, vagy ugyanazon eszközön egy gyakorlatról a másikra legkevésbé sem alkalmas biztonságot s evvel jó test-tartást előidézni. Azért tanítsunk czéltudatosan.

Fontos, nagyon fontos a tanításnál, hogy egy feladatot többször ismételjünk. Nem elég az, ha a tornászó egy feladatnak többé-kevésbé gyakori ismétlése által azt meglehetősen elsajátította; okvetlenül szükséges, hogy folytonos ismétlés révén az egyszer kivított eredményt továbbra is megtartsa, örökös tulajdonává tegye.

Sokszor a jó tornász éveken keresztül művel egy gyakorlatot és csiszolja egyre, hogy a szép követelményeinek eleget tegyen. Hány tornász tudott bizonyos gyakorlatot már tíz éves korában s még 20 éves korában sem sikerült azt helyes tökélyvel véghez vinnie. Így van ez a legtöbb torna-szernél.

Bizonyos, hogy a tanítónak örködnie kell a fölött, hogy minden ismétlésnél a régi hibák, csiszolatlanságok tűnjenek. E célra üdvös, ha egy órában egy gyakorlatot kétszer, sőt többször egymásután megcsináltat.

A sport és annak nevei.

«Komoly munkásság, víg szórakozás» minden ember legfőbb életfeladata. Ezek nélkül sem ép test, sem ép lélek nem képzelhető. A munka-kerülőt a dologtalanság teszi tönkre; azonban az is, ki folyton dolgozik s izmainak kellemes tüdülést nem szerez, tapasztalni fogja, hogy idegei s izmai ellankadnak s ha mihamarabb szórakozást nem kap, okvetetlen felemésződik.

Mindenki tapasztalhatja magán, mily enyhítőn, erősítőn hat reá, ha a nap fárasztó munkája után játék mellett fellelegzik. Joggal mondja az angol nép:

«All work and no play
Makes Jack a dull boy.»

Nem mindig elegendő azonban a kedélyes, egyszerű játék szórakozásunkra. Részint az emberek lényegéből, részint a számos, külső viszonyokból, részint egyesek hangulatából az idők folyamában számos szórakoztató multság támadt, melyeknek mind sok közös vonásuk van a játékkal, sokban azonban nagyon is eltérnek a társas élet mindennapi kedvteléseitől. Annyiban hasonlók a játékokra, hogy az emberi kedvből származnak. Semmi szigorú törvény nem írhat elébök paragrafusokat, minden külső kötelezettség lényegükkel ellenkezik s elrontja élvezetüket.

De míg a kedélyes játék végső célját magában leli s a komoly világtól szinte elkülönített terrenumot képez, addig ama multságok sokban érintkeznek a komoly élettel. Középhegyet foglalnak el munka és játék között; majd az tolu előtérbe, majd ez, de soha nem hiányzik egyik vagy a másik teljesen.

Gyakran e multságok lényegük szerint csak munkát kívánnak s csak az választja el a komoly munkától, hogy önkaratból, kedvből erednek s nem az élet céljainak teljesítéséből.

Gyakran azonban találkoznak az élet legjelentékenyebb oldalával, hogy azonnal lehet köztük s a játék közt különbséget tenni. Így korunk vadászata végső ágazata egy nagy kulturfejlődésnek, mely ezredék előtt kezdődött.

Alig lehet a vadászathoz hasonló jelenséget találni, melyben az egész emberiség kulturfejlődése jobban ki legyen fejezve. Eleinte a vadászat a létért való küzdelemből eredt, az ember magát védte a természet ősi fenevadjai ellen; idők folyamában azonban, mikor az ember már legyőzte az állatvilágot, sporttá lett.

A lovaglás, kocsizás, lóverseny, melyet ma mint szórakozást üznek, tulajdonképpen nem egyéb, mint az ember és legjobb társa a ló közti viszony nemesítése és magasabb aesthetikai szempontból való felfogása.

Egy lóversenyért ma többé nem tekinthetünk pusztán szórakoztató helyül, mert az tulajdonképpen próbatere az ország lötenyésztesének.

A tornászás nem csak örömteli szórakozás, de egyszersmint nevelő, aesthetikus és orvos is. A tornászás fejleszti a kedélyt és a testet, egészséges és tetterős nemzedéket nevel, megifjítja a hazát.

A táncz, a vívás, az úzás, az evezés, a korcsolyázás, a versenyfutás s a többi sportnemek mind nemcsak kellemes mulat-

ságul szolgálnak a munkától ellankadt embernek, de mindegyikben van még valami, a mi a játékból átesap a komoly életbe.

Nem könnyű ez egymástól oly különböző foglalkozásoknak egy közös nevet találni. A magyar nyelv, mely különben oly gazdag kifejezésekben és szólásmódokban, ez esetben cserben hagy bennünket. Átvettük tehát az angol «sport» szót, melyet már minden nyugati nemzet úgyis elfogadott.

Sportnak ma minden oly foglalkozást nevezünk, mely a szabad szórakozások sorába tartozik, de még sem oly primitív, hogy játéknak lehetne nevezni. Sport tehát ép úgy a czimerek és bélyegek gyűjtése, mint a nemesített vadászat; ép úgy az egerek szelidítése, mint a telivér lovak fékezése.

A «sport» szó angolban annyit jelent, mint tréfa, játék, szórakozás, vidéki multság, testi erőgyakorlat; a többes számban (sports) azonban vadászatot és halászatot jelent.

Amaz előkelő körökben, melyeket tulajdonképen a sportköröknek szoktunk tekinteni, e két kifejezés «turf» és «sport» a legáltalánosabb használata. A «turf» szó tulajdonképen mezőt, gyepet, gyepes helyet jelent, átvitt értelemben pedig, oly szórakozásokat értünk alatta, melyeket szabad téren szoktak véghez vinni. A lóversenyek, versenyfutások tehát a «turf» fogalom alá tartoznak.

Több azonban a szórakozás, mely a sporthoz tartozik, több és különfélébb, mint a turfhoz tartozó. Abban azonban mind meg egyeznek, hogy czéljuk az élet szépítése, finomítása és harmonikus egészszé való kiképzése.

A sportot két fő részre lehetne osztályozni. Az első osztályba tartoznak az oly sportnemek, melyek a *testi mozgás* elvén alapulnak, a második osztályba azok, melyek inkább *szellemi, aesthetikai* irány felé törekednek.

A *testi mozgás* elvén alapuló sportnemeket ismét két főbb részre oszthatjuk. Az elsőbe tartoznak a torna, a birkózás, vívás, táncz, korcsolyázás stb.; a másodikba sorozzuk a vadászatot, lovaglást, kocsizást, lóversenyt stb. E két osztály sokban találkozik egymással, sőt egyes sportnemei érintkeznek is, a meny nyiben az első, tehát gymnastikai rész mintegy alapja a másíknak.

(Folyt. köv.)

Labdajátékok.

Parittyá-labdázás.

(Folyt. és vége.)

A parittyával, valamint a nagylabdával — jelenkorunkban is ugyanazon játékok játszatnak, mint a minők az ó-korban s legújában más nemzeteknél szokásban voltak és vannak. De itt nem is annyira a játék menete, mint inkább a parittyával bánásmód a fontos; s már az magában kellemes érzetet kelt a játszóban, ha látja, miszerint — minden nagyobb megerőltetés nélkül s csupán ügyességére támaszkodva — oly mérvű dobásokat tehet, minőket szabad kézből a legkitünőbb játékos sem képes tenni.

Parittyának nevezünk két szál fonálra kötött bőrdarabot; — ezen bőrdarab alakjára nézve egy tojásdad körlepet képez, melynek hosszabani átmérője 6—10 ctm. (a mily nagy a labda kerületének kétharmada) — és széltében 4—6 ctm.; — ezen simitatlan puha bőrlapnak közepe táján — a labdának biztosabb fekvése végett — egy kisebb diónyi lyuk van kimetszve és a két csúcsban vannak a zsinagszálak megerősítve. A parittyánál használni szokott labdák, kisebb-féle nagyságban (4—10 ctm. átmérővel) s begöngyölt kavicscsal kitöltve — színes bőrből készítettnek. A zsinagek egyikének oly hosszúnak kell lenni, mint a milyen nagy a távolság, az egyenesálló helyzetben lenyújtott kéztől és a föld között. (Csak a gyakorlott játékosok vehetnek hosszabb fonalú parittyát kezökbe); — a másik fonalág pedig emennél mintegy 30—40 cm.-rel legyen hosszabb.

A parittyát a következő módon kell használatba venni: a hosszabb fonálnak fölös része (a mennyivel t. i. hosszabb a másíknál) reátekergetik a jobb (b.) kéznek mutató és közép ujjaira, a rövidebb fonálnak vége pedig — a rajta lévő kis csomónál fogva — a jobb (b.) kéz hüvelyk és mutató ujjának második izperce között becsíptetve tartatik s a labda az ily módon vízszintes helyzetbe jutott bőrdarabba — a „parittyá-ágyba“ vagy „nyeregbe“ — bele tétetik.

Minden dobást megelőzőleg a jobb (b.) kézzel párszor körben kell forgatni, a labdával megterhelt — u. n. „felnyergelt“ — parittyát, még pedig eleinte a vállakkal keresztben és fent hátracsapódással; azonban az utolsó körivet gyorsabban, nagyobb kiterjedtségben, a mell s majd a fej felé emelt karral úgy kell kezdeni, hogy az iménti haránt körzés némileg rézsutos oldal körzésbe menjen át a fej körül, — mihelyt pedig a labda a fej és a jobb váll mögé érkezik, azonnal egyenes irányban (v. rézsút) előre lefelé erős karvágást kell tenni, hogy azáltal a labda — majdnem vízszintessé vált körmozgásából (fent előre csapódással) egyszerre s újólág átvetessék a ha haránt — de az elsőleges körökkel ellenkező irányú — körútba, — most ezen pillanatban

kell a játékosnak minden ügyességét kifejtenie, s finom érzékkel kiszámítani, hogy mily nagyságú ívben kell röpítenie a labdát, hogy azzal czélt találjon, vagy hogy a kellő távolba vagy magasságba eldobhasson. — akkor kell labdájá körívének azon pontját eltalálnia, a melybe midőn beleérkezett, a rövid fonal végét is el kell bocsátania: — ezen karvágás mozzanatában kell a kirepítést a megelőzőleg a labdát helyes irányba is hozni; — a karvágásnak ereje összeegyeztetendő a kirepítendő labda röpívének szándékolt magassága és távolságával, és mindennekfelett szükséges az, hogy a labdának emelkedési magassága a rövidebb fonalvégnék korai vagy későbbi elbocsátásával szükségszerűleg szabályoztassék, t. i. a labda a végső körnek más és más pontjából röpítessek ki. Elővigyázati rendszabály a parittyázásnál az, hogy a dobóhoz közelben, különösen oldalt vagy éppen elől ne álljon senki, s hogy a játékhely nagyobb síkú térség legyen.

104-ik játék. „Parittyá péczezés.“ A játékos két pártra oszolnak és a térség közepén felállanak. Mindenkinek van egy parittyája s az összes játékosnak két vagy több rikitott színre festett labdájuk. Egyik pártnak egy tagja, a labdát a milyen messzire csak bírja kidobja, erre a másik párt felveszi, a másik labdát, s oda megy a hova az első labda leesett, s egyikök azon helyről — lehetőleg az ellenpártnak felvett állásán túl vissza dobja a 2-ik labdát. Minden pártnak van egy zászlója, a melylyel minduntalan meg kell jelölni azon helynek, a hova a legutóbb dobott labda leesett, illetve: a hol az megállapodott, s a honnan köteles az illető visszafelé dojni. E szerint az ellenfélnek mindazon dobása, mely által a labda a földre szúrt zászlón túl hajtatott: egy nyeresést („egy pénzt“) számít; — s ha már mind a két pártnak tagjai felváltva — megállapodás szerint — 10-szer dobtak volt: akkor a játszma befejezetnek tekintetik. s az egyik pártnak nyerő dobásait a másíkból leszámítva, a maradt összeg képezendi a nyereseményt, (péld.: ha a zászlóknak minden túldobása 4 kr, s egyik pártnak van 30 jó dobása, míg a másíknak csak 18: akkor a 18-at a 30-ból leszámítva, a nyerő pártnak marad 12 dobásnyi = 48 kr nyeresége, — s azt a vesztes párt tartozik fizetni, — azaz „mindenki pótol.“

105-ik játék: „Parittyá czéldobás.“ A parittyával czélba is szoktak dojni, s ezt a következő módon eszközlik: a játékos két pártra oszolnak, s egymástól — 200—1000 lépésnyi távolságban — szembe állanak; — (minél nagyobb a czéltábla, annál távolabbra) — kimért felállási helyöket földre szúrt zászlóval megjelölik, a kézben csak egy labda van, s ezzel mindkét pártbeliek egyenként és felváltva dobnak a pályatér közepén felállított czélba: — a czél rendszeren egy több négyszög méternyi nagyságban összeragasztott s két fldbeszúrt magas karóra szétfeszített papír lap. Ha valamelyik dobás a papírlapon lyukat üt, akkor az ezen dobást tett párt, rögtön behúzza az összes betéteket, s mint nyereseményt tagjai között szétosztja. (Mind tag betehet p. o. egy egy dobáson 1 krt.) Ha azonban már mind a két párt összes dobásait kidobta volt, s a czéltáblán még sem sikerült lyukat szakítaniok: azon esetben a betétek (p. o. ismét 1 krral) szaporítottanak, s rájátszatik egy vagy esetleg több játszma.

Ha a labda a czélt megérinté, de meg nem repesztette: ez nem számít s ily kétséges dobások után s a lyuk szakítás esetében mindkét pártból alakított „deputatiónak“ — küldöttségnek — kell a czélpont-hoz kimenni, s megállapítani a dobás minőségét, s a kéznél lévő ragaszszal helyre hozni a megrongált czéltáblát.

Különfélék.

A magyar atletikai club f. é. november 12-én gróf Esterházy Mihály elnöklété alatt tartott igazgató választmányi ülésén, elhatározta, hogy szokásos «szárkövű házi viadalát» f. é. december 13-án (szombaton) este a nemzeti lovardabeli rendes gyakorló helyiségében ez évben is megtartandja. E házi viadala kibocsátandó meghívók, egyuttal belépti jegyül is fognak szolgálni. Verseny sorozat a következő: 1. Felvonulás futással (művonulások). 2. Csapatgyakorlatok: Gerely-vetés, korlát, ugrás, nyújtó. Roham-deszka. Buzogány gyakorlatok. 3. 100 méteres síkfutás (juniorok részére). 4. Súlyemelés. 5. Gátverseny. 6. Vívás (tőr és karddal). 7. Nagy síkfutás. 8. Boxolás. 9. Akadály verseny. 10. Magas ugrás. 11. Ikrek versenye és faláb-verseny. 12. Svájcezi zsák birkózás. 13. Kötélhúzás verseny. 14. Versenydíjak ünnepélyes kiosztása. E házi viadal iránt az illetékes sport körökben, már is a legnagyobb érdeklődés mutatkozik, s hallomás szerint a budapesti (budai) torna egyesletnek tagjai is testileg részt veendnek a gyakorlatokban.

A győri csónakázók egyesülete a telen a most megalakult athletikai club számára építendő csarnok javára bált fog rendezni.

A csíkszeredai korcsolyázó egyesület f. évi nov. 1-én közgyűlést tartott. A közgyűlés tárgya a tisztújítás volt, mely választás utján alakított meg.

Mihalkovics Tivadar a jövő tavaszi bécsi skiff versenyre szándékozik felmenni. «Mióta Beach — írja levelében — mint hat gyermek apja leverte a hires Haulant, kedvet kaptem egy végküzdelemre.» — Szép példaul szolgál nálunk Mihalkovics arra, hogy a testgyakorlatok üzése és a verseny nem vonnak le semmit a meglett férfi érdeméből, sőt sokszorosítják. Kedvet kitarást kíván mindenki Mihalkovics trainingjéhez.

Burrows Tamás és Sullivan Lawyer közt mult hó 18-án Worcesterben az «Agricultural Grounds»-on egy «hop—step—and jump» verseny folyt le. Ezen már

némileg elavult verseny következőkép lesz keresztül víve: Egy határozott ponttól a versenyzők tíz yardnyi futamot vesznek, először is egy távugrást tesznek, ezután egy nagy lépés következik, mely után ismét egy távugrást jön. Ki ily módon a legnagyobb távot elérte, az a győző a versenyben. — Burrows mindjárt az első kísérletnél 14.834 méternyi eredményt ért el s Sullivan ellen győző maradt, ki csak 13.73 méternyi távot ért el.

Az angol velocipédisták száma. Mily nagy mérvben terjed Angliában a vasparipa sport, mutatja egy angol lap statisztikai kimutatása, mely szerint Angliában tavaly *háromszázezer* velocipédista volt.

Szent Pétervárott mult hónapban velocipéd-meeting volt. Mintegy 25,000 személy volt jelen s a program négy bicycle és egy tricycle-versenyből állott. A verseny helye a városban fekvő nagy Zarczyn-tér (Mars-mező) volt. A befolyt jelentékeny összegek jótékony célokra fordítottak.

G. M. Hendeé, az amerikai amateur velocipédisták egyik legjelentékenyebbje mult hó 16-án a springfieldi Hampden parkban kísérletet tett a velocipéden 2 p. 39 mp. alatt behozni az egy mértföldet. A kellemetlen időjárás azonban meggátolta Hendeét céljának keresztülvitelében, úgy, hogy $2\frac{1}{5}$ másodperczel a nevezett legjobb rekord mögött maradt, 2 p. $42\frac{1}{3}$ mp. alatt hajtva be az egy angol mértföldet.

Hatezer angol mértföldnyi gyalogút. Harrimann, ismert amerikai gyalogló hatalmas gyalogútra vállalkozott, szeptember 28-dika óta, mely napon Denver város Colorado államban elhagyta, útközben van. Útjának célpontja Augusta város Maine államban, s így útjának távolsága körülbelül *6000 mértföldet* tesz. Harrimann e nyáron fogadást tett, hogy e roppant utat *110 nap alatt* fogja megtenni. Hogy eredményének valóságához semmi kétely se férjen, útján három bizalmi férfi kíséri.

A világ bajnoka. Az Astley által alapított hat napi versenyjárás (goas-vou-please) naponkiúti 12 órányi járási idővel e hó 24-én fog megtartatni Londonban. A világ bajnoka győzelmi jelvényül az «Astley Belt»-et nyeri.

Littlewood György, Sheffieldből ez övet már kétszer nyerte el; s ha az ez évi versenyen is elnyeri az öv kizárólagos tulajdonosa leend. Day Samut Birminghamból s Mason György Londonból egyszer-egyszer szintén megnyerték már a győzelmi jelvényt.

Helyreigazítás. A kolozsvári gyalogversenyről való tudósításunkban (mely alá tévedésből szedeteit Dr. B. H.) Borbély György és Odescalchi Liviusz herczeg keresztneve helytelenül iratott.

TARTALOM.

A tél sportja. — Egy félreértés és egy sajtóhiba. (Fülepp Kálmántól.) — A torna versenyek eredményeinek mérése. — A korcsolyázás múltja. — Kenygel-hinta (képpel). — A test-tartásról. (Frohberg V.-tól.) — A sport és annak nemei. — Különfelék. — Tárca: Amerikai gladiátorok.

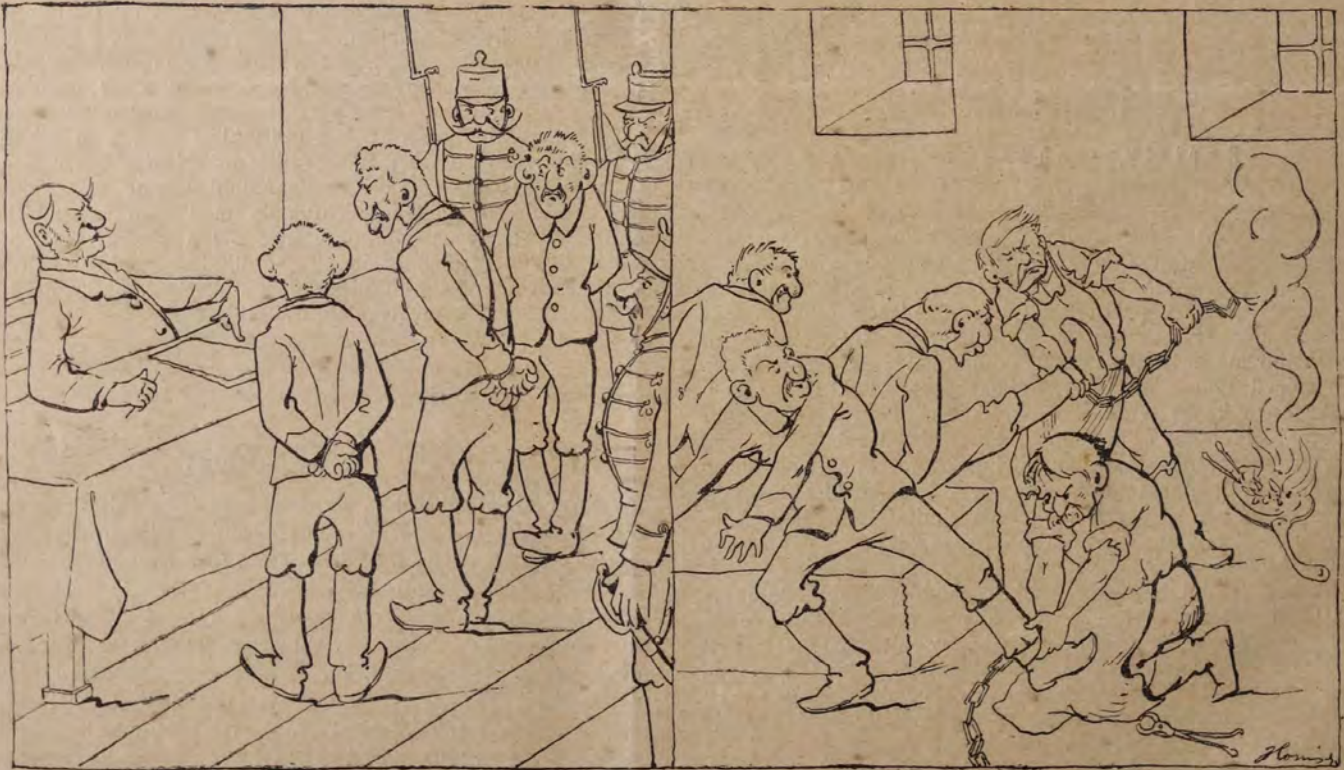
Egy teljesen jókarban levő, jeles angol készítményű

SKIFF

jutányos áron eladó.

Felvilágosítással e lapok szerkesztősége szolgál.

Az „Üstökös” legujabb számából: A RENDŐRSÉG SZENNYESE.

Ha folyik a «nagymosás», —

talán joggal várható, hogy lesz «vasalás» is.

A minden vasárnap megjelenő „Üstökös” élczlap előfizetési ára negyedévre 2 frt.

Az előfizetési pénzek így czimezendők: „Üstökös — Budapest”.

Kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 1.
Aigner Lajos könyvkeres-
kedése.

Előfizetési díj:

Negyedévre ..... 2 frt.
Félévre ..... 4 frt.
Egész évre ..... 8 frt.

Egyes szám 20 kr.

Hirdetések díja: két hasábos
petit sorért 25 kr.

HERKULES

TÉSTGYAKORLATI KÖZLÖNY

SZERKESZTIK

PORZSOLT JENŐ PORZSOLT KÁLMÁN

KIADJA AIGNER LAJOS.

Szerkesztőség:

Budapest, VIII. Nagykörút-
utca 13.

Kéziratokat vissza nem
küldünk.

Bérmertetlen leveleket nem
fogadunk el.

A «BALATON-EGYLET», A «BUDAPESTI KERÉKPÁR-EGYLET», A «BUDAPESTI TORNA-EGYLET», A «BUDAPESTI VASPARIPA-EGYLET
ELŐRE», A «GYŐRI CSÓNÁKÁZÓ-EGYESÜLET», A «HUNNIA CSÓNÁKÁZÓ-EGYESÜLET», A «MAGYAR ATHLETIKAI CLUB», AZ «Ó-BUDAI
TORNA-EGYLET», A «PANNONIA CSÓNÁK-EGYLET», A «SZABADKAI TORNA-EGYLET» ÉS A «SZEGEDI TORNA-EGYLET»

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Növendékek díszturnája a kiállításkor.

Az üzletember, a munkás vagy munkáltató, a termelő, sőt még a tüzetes foglalkozás nélküli magán ember is, érdeklődéssel várja a jövő évi országos kiállítást. Mindenki van bensejében valami, a mi erre vezet gondolatait. Egynek a nyereszkesedési, másnak a feltűnési vágya, harmadiknak az ezerféle dolgok iránti kíváncsisága, tanulási és tapasztalási vágyai ébrednek fel és készítenek tervekkel. Mindenki szeretné bemutatni szélesebb körben, a mi büszkeségét képezi. Mindenki a legjobb portékáját válogatja össze, hogy kiállítsa. Kinek nincs mit kiállítania, még az is egy sokat érő portékájával jó a kiállítási porondra: az ipar és szorgalom iránti hódolatával.

Ha nem volna honfui kötelesség a hazai dolgoknak a külföld előtt előnyös színben való feltűntetése, ha nem is származna még közvetve sem semmi anyagi vagy morális haszon minden egyesre nézve ezen kiállítási ügyből, még az esetben is nagy fontossága van ennek társadalmi beléletünk minden rétegére nézve. Mert ez egy nagy alkalom-nyújtás arra is, hogy a szétszóródott eszmék, egyéni működések, óhajok és tervek itt góczpontjukat leljék.

A társulás, az eszmékben és cselekvésekben létesített csoportosulás tünteti fel leginkább a különféle ellentéteket, a mikből sokkal könnyebb levonni a tanulságot, mint az egymagában való tűnődéssel és próbálgatással.

Ha már most van a mesterségeknek, van a művészeteknek,

sőt van a tudományoknak is szükségük kiállítási csoportosulásra, miért ne lenne a testedzés ügyének is?! Talán kevés oly közérdekű dolog van hazánkban, mely annyira igényelné az eszmék, eszközök és erők összetömörülését mint épen ezen ügy. Ha valahol, hát most hazánkban igen helyén van az összetartó együttműködés, az egymáshoz közeledés, mert csak vállvetett munkássággal leszünk képesek tanujelét adni életképességünknek, előrehaladottságunknak. Csak így lesz haszonnal ránk az egész kiállítási dolog.

Képviselve kell lenni tehát a kiállításon a szó szoros értelmében minden testedzési dolognak is, úgy egyénekként, mint tárgyakkal, eszközökkel is. Az egyének fejtsék ki ott tanaikat és módszereiket, lehetőleg tényekkel. Az eszközök pedig az elvek és módszerek tetteiként hirdessék és mutassák a tényleges állapotokat.

Örvendjünk, a fent jelzett mozgalom már itt is, ott is megindult. Tornatanárok, tanítók, művezetők, egyleti választmányok már mozognak a fővárosban. Egyre másra pattognak elő a legkülönbözőbb tervek. De mindez csak úgy előpóttácul a levegőbe puffogatva. Vajjon nem volna még itt az ideje a külön testedzési testületeknek kiküldöttokről, együttes ülésezésekről, programkészítésről is gondoskodni? Vajjon komolyan akarunk-e valami rendkívüli munkásságot fejteni ki a kiállítás tartamára, vagy talán meg akarunk elégedni egy-egy díszturnával, athléta versenynyel, tűzoltó produktiókkal és egyéb idényszerű sporttervekkel?!

A «HERKULES» TÁRCZÁJA.

Magyarország sportja.*

Irta: PORZSOLT KÁLMÁN.

Egyik ember arról ítéli meg valamely nemzet műveltségét, hogy mennyi szappant fogyaszt, a másik, hogy hány könyvet vásárolt évenként s a harmadik, hogy hány színháza van? A nemzetek e műveltségi kriteriumai közé a szappan-fogyasztás mellett kétségkívül be lehet venni a nemzetek sportját is. S Magyarországnak ily különböző mértékekkel való mérlegelése is — azt hisszük — ugyanazon eredményre vezet, hogy t. i. Magyarország útban van a nyugat-európai nagy államok kulturájára felé, mindezeknek össze-ményeit bírja ugyan már, de csak kicsiben, fejlődő-félben s többé-kevésbé rendezetlenül.

Hogy Magyarország sportja mily állapotban van, ennek megítélésére a legelső jellemző adat az, hogy a megítéléshez szükséges legfőbb kellék, a hivatalos statisztikai kimutatás — hiányzik. Nincs a sportnak talán egyetlen neme sem, melyet Magyarországon ne üznének, de a sport egyetlen neméről sem állítottak össze hiteles statisztikát. Egyébként erre nincsen feltétlen szükség, mert Magyarország sportja eddigelé csak oly terjedelmű, hogy egy ember fejébe is megfér az ismerete s hivatalos számadat nélkül is lehetséges hí ismertetése. Sőt épen a statisztika adná legkevésbé hí képét Magyarország sportjának: mert sport-statisztikát csak a sport-egyletek összeírásával lehet készíteni, jelenleg pedig

épen azt a korát éli sportunk; melyben minden hónapban alakul egy új sport-egylet és minden hónapban egy régi fel is oszlik; továbbá sok helyen rendszeresen üznek egy sport-nemet, a nélkül hogy egyleté alakulnának. Így aztán, ha a statisztika után akarunk megítélni az ország sportját, igen furcsa következtetéseket vonnánk ki abból; mert pl. a míg Magyarországon köztudomás szerint a vívás sportja mindenütt általános divatnak örvend, addig az a statisztika hiteles adatokkal kimutatná, hogy Magyarországon egyetlen vívó sincs, — mert persze Magyarországon egyetlen vívó-egylet sincs. Hiteles sport-statisztikát tehát nálunk legfeljebb csak úgy lehetne készíteni, ha a népszámlálásnál mindenkitől a nevének, foglalkozásán kívül azt is megkérdeznék, hogy «Milyen sportot űz?» a mire pedig legalább egy pár századig nem lehet kilitás.

Magyarország sportja szerintem két szempontból fontos és érdekes: közgazdasági és közegészségügyi szempontból, a mint vagy «állat-sport» vagy «ember-sport». Az állat-sporthoz számítom a lovaglást, kocsizást, vadászatot, agarászatot s az ezek üzésére alakult egyleteket. Az ember-sporthoz tartozik pedig a sport mind ama faja, melynek célja az emberi test erősítése, így tehát az atletika, torna, úszás, csónakázás, korcsolyázás, velocipédezés, vívás stb.

Az állat-sport Magyarországon mondhatni mindig virágzott, mert hiszen őseink eledelőket vadászattal s hazájukat lóháton szerezték; csak hogy a lovaglásnak és vadászatnak igazi sporszerű üzése inkább csak e századtól számítható. Közgazdálkodásunkban a lókvitel fontos tényező s ez maga is bizonyítja ló-sportunk virágzását. Budapesten jelenleg két egylet szolgálja e sportot: a «Pesti lovar-egylet», mely a ló-versenyeket rendezi s a «Lótenyésztés emelésére alakult társaság», mely az üggető-versenyeket rendezi. Mindkettő külön verseny-pályával bír s versenyeiket évről-évre szaporítják

* A Szathmáry György által szerkesztett «Szabadelvűpárti Naptár» ez évi folyamából. Az ország e legértelmesebb naptárának jövő évi folyamára hazánk kulturájának hí képét adja több cikkben s ezek sorában a fenti cikk az ország sportjáról ad számot.

Valóban aggódás-féle fog el, ha meggondoljuk, mit és mennyit kellene tenni és még arról sem lehetünk biztos megnyugvásban, hogy fővárosi egyleteink és intézeteket vezető és növendékeket működtető szakembereink ez alkalomra legalább teljes egyetértéssel összeállnak és együtt működni fognak.

Legnagyobb bizalmunkat helyezzük azonban a vezéregyéniségek ügybuzgalmába és a szakférfiak munkaszeretetébe. Csak azon egyetlen szerény megjegyzést kockáztatjuk itt, miszerint legalább két nagyobb szabású testgyakorlati ünnepély rendezését okvetlen kívánatosnak tesz testedzési ügyünk. Egyikben látnia kell a külföldnek a mi felnőtteink küzdőjátékait és ebbeli fejlettségünket, a másik ünnepélyben iskolai tornaszatunk nagy képét kell bemutatnunk. De e kettő aztán legyen az, a minnek lennie kell. Imponáljon abban a tömeges részvét, a tökéletes rendezés, az összhangzó működés. — Ezen két dologban ne legyen semmi személyes kicsinyeskedés. Ne legyen felvetve se az a kérdés, ki legyen az első, a főfaktor, a főrendező. Bizassék meg két három szakférfiú tervkészítéssel, döntsön ezek felett az egyleti főbb egyének és a meghívott szakférfiak gyűlése. Osztassék fel több kijelölt egyének között a technikai munka. A végzett munka és a megfelelő tehetségek aránya szerint osztassanak fel a vezetési, segédkezési és gyakorlási szerepek. Egyenlő igényűek között egy szerep kiosztásakor döntsön a sorsvetés.

Jól esik remélnünk azt, hogy legalább az iskolai növendékek nagy torna-ünnepélye rendeztetni és sikerülni is fog. Erre, ha egyéb nem is, elegendő garantiát nyújt az, hogy a szokásos májusi és júniusi tornavizsgákban is kitűnő rendezői tehetségről tetek tanubizonyosságot úgy az egyleti tanítók, mint az egyes iskolák tornatanítói. És ha tekintetbe vesszük, hogy a kellő időben rendezett ünnepélyre bizton remélhetni a főváros összes iskola-növendékeinek részvételét és hogy a helybeli képesített tornatanítók nagy száma és készsége és a helyi akadályok könnyen legyőzhetése folytán nagyobb nehézségekkel nem kellend megküzdeni; mindezeknél fogva némi megnyugvással tekintünk előre, ha ugyan megnyugvának lehet tekinteni azon útszínáló munkájára, ki csak akkor rakosgatja le köveit, midőn már a vonat dübörgése közéről hallatszik.

A magyar kényelemszeretet igen közel van a semmittevéshez. Ne legyünk oly kényelemkeresők, midőn most dolgoznunk kell jövőbeli kényelmünk eszközeiért.

EGY TORNATANITÓ.

A testgyakorlatok physiológiai jelentősége.

Sokszor említettük már, hogy a gimnasztika mily lényeges szerepet játszik az ember nevelésében. Szóltunk a tornaszat szerepéről nemzeti, közegészségügyi s egyéb szempontokból. A tornaszat physiológiai jelentőségéről is irtunk már itt-ott egyetmást, részletesen azonban mindeddig nem tárgyaltuk.

Jelen cikkünkben, a mennyiben lapunk kerete megengedi elemezni és kimutatni akarjuk ama jó hatást, melyet a torna az emberi testre gyakorol.

Ez elemzés megértésére azonban szükséges az emberi test szerzetének lényeges vonásait ismerni. Nem adhatunk e cikkben teljes anatómiát, mi bizonyára nem is érdekelné olvasó közönségünket. Különböző tudványú közönségünknek, kiválóan pedig torna-tanárainknak ajánljuk dr. Günther A. F. könyvét «Az ember anatómiája művészek és torna-tanárok számára», továbbá dr. Richter H. Eb. «Az emberi test» című munkáját.

Az emberi test figyelmes szemlélete megtanít bennünket arra, hogy az edények művészi összekötéseiből áll, melyek a testen szétágazó izom-szálak által lesznek mozgásba hozva. Ez az izomszövet, melyet közönséges nyelven húsnak neveznek, fehér, rugalmas szálakból áll, melyekben idegek, erek és nyirk-edények húzódnak keresztül s melyek inak által vannak a csontvázhoz csatolva.

Minden egyes izom kisebb-nagyobb izomcsomókból, izomszálakból és izomszálacskákból áll s ez alkatrészek sima, csúszós lepellel vannak körülvéve, mely körülmény a mozgás könnyűségét lényegesen előmozdítja.

Az egész izomrendszernek, mely 347 egyes izmokból áll rendeltetése az egyes vagy az egész test mozgását az izomszálak összehúzása által létre hozni.

E célra az izmok az idegekkel a legszorosabb összeköttetésben állanak s mozgásuk függ az agyvelőtől, mely mint uralkodó az élet birodalmában, az emberi test egész gazdaságát rendezi és vezeti.

Az izmok a rendeltetés mellett, hogy a testet vagy egyes részeit mozgásba hozzák, még több célra felelnek meg, így például ők adják a testnek az alakot, ők védelmezik az edény- s az idegrendszert, mélyedések falait ők képezik.

Az agyvelőtől függő izmokon kívül, melyek az ember akaratja szerint hosszabbúlnak vagy rövidülnek s önkénytelen izmoknak nevezetnek, vannak még önkénytelen izmok, melyeknek hosszabbítása vagy rövidítése az emberi akaratától független. Az önkénytelen izmokhoz tartozik a szív, a gyomor, a belek stb. izmai.

Az önkénytelen és önkénytelen izmokon kívül vannak még oly izmok, melyek a két osztály közt közepes állást foglalnak el; ilyenek például a lélegzés s a nevetésnél működő izmok.

Az izmok gyakorlata és munkássága az ember egész testi és

A vidéken keletkezett lóverseny-egyletek nincsenek egyenes összeköttetésben a budapesti egyletekkel, mint ez a külföldön szokott lenni. A vidéki városok közül a verseny-sport tekintetében első helyen állanak Kolozsvár, Pozsony, Nagyvárad, Debreczen, Szeged stb. A vidéki lóversenyek nagy részét azonban nem e célra alakult «lovar-egyletek» rendezik, hanem első sorban a kormány segítségével alakult «lótenyésztési bizottság»-ok, továbbá a vidéken állomásozó katonatisztek és a «gazdasági-egyletek». Évenként átlag 30—40 lóversenyt rendeznek Magyarországon s versenylovaink a mily nemesítő hatással vannak rendes lóállományunkra, addig a külföldi gyepekről évenként jelentékeny összegeket hoznak be a verseny-díjakból.

Vadászatunk hasonlóképen virágzik s a vadászati törvény létesítése óta és mióta Nádasdy Ferencz gróf és Keleti Károly az «országos vadászati véd-egylet»-et megalkották, a vadászat sportja teljesen rendezettnek mondható. Jelenleg mintegy 50 vadászati egylet van az országban s a vadászatot a legnagyobb mértékben űzik, a nélkül, hogy ez a vadállomány kárára történnék. Külön kell azonban itt megemlítenünk, hogy Budapesten alakult egy «galamblövész-egylet» is Esterházy Mihály gróf kezdeményezésére. A galamblövész-sport ellen a külföldön az állatvédő-egyletek iniciatívájára több helyen mozgalom indult meg s egy-két város hatósága be is tiltotta azt: de nálunk e sport kedvelői a legkisebb háborgatást sem szenvedik. A vadászat sportjához tartoznának a lövész-egyletek is, de nálunk a vadászok legnagyobb része csodálatos módon visszahúzódik a lövész-egyletektől. Kétségtelen, hogy a lövészet — e városi sport — kevesebb érdeklődéssel bírhat a szenvedélyes vadászra, mint a rengetegben egy medve-vadászat; de a mig pl. Németországban a lövész-egyletek ünnepélyei mindig országos ünnepélyek s a legelőkelőbb közönség is részt vesz bennök, addig nálunk sokan csak «nyárs-polgári» mulatságnak tekintik a

lövészetet s bár a fővárosban három lövész-egylet is van, a lövész-egyletek inkább csak a vidéken virágznak, mint pl. Aradon, Nagyváradon, Kassán, Pécsen stb.

A sportnak fontosabb és általánosabb érdekű része, az ember-sport az utóbbi évtizedek alatt nagy lendületet nyert s a legkülönbözőbb sport-nemek rohamosan terjednek és népszerűsödnek Magyarországon. A Matolay Elek által német mintára meghonosított torna-egyletek közül hazánkban mintegy tizenöt van jelenleg. Ebből a fővárosra három jut: a «Nemzeti torna-egylet», mely az anya-egylet, továbbá a «Budapesti (budai) torna-egylet» s az «Ó-budai torna-egylet». Állandó saját torna-csarnokkal csak a két előbbi bír s a kormány e kettőben torna-tanítói tanfolyamot tart fenn. Általában a tornázás sokkal inkább terjed a kormány azon intézkedése folytán, melylyel kötelező tantárggyá tette az iskolákban, vagyis a törvény kényszere folytán, mint társadalmi úton az egyletek által. A vidéki torna-egyletek közül legnagyobb tevékenységet fejt ki a szabadkai, azután a szegedi, nagyvárad, aradi, magyaróvári; van még torna-egylet Pécsen, Kanizsán, Selmezbányán, Debreczenben, Sátoralja-Ujhelyen, Kolozsvárott stb. A kolozsvárinak czíme «torna-vívóda», de ép oly keveset vívnak benne, mint tornásznak.

Az Esterházy Miksa gróf által angol mintára nemrég meghonosított atletikának a fővárosban csak egy egylete van, a «Magyar atletikai-club», de a főváros több különböző című egylete s a vidéki torna-egyletek legnagyobb része tényleg az atletikát űzik. Zentán régebben, Körmenten ez évben alakult egy atletikai-club s Szegszárdon most indult meg a mozgalom. A fővárosi atletikai clubnak nincs saját helyisége; gyakorlatait a «Nemzeti lovarda» épületében tartja s versenyeit az Orczy-kertben; báljaiban azonban általában több athléta vesz részt, mint versenyjeiben.

A vízi sportból a csónakázást és korcsolyázást űzik leginkább

lelki életére jótékony befolyást gyakorol, minthogy az egy élet-processus nevezett szerveinek működésére fejlesztőleg és élesztőleg hat.

Az egész emberi test élete egyes anyagjainak folytonos változásától függ. Ez anyagok úgy változnak és nyúlnak meg, hogy bizonyos idő lefolyása után más alakot öltenek. Az anyagváltozás határozott törvények szerint megy s az élet-processusai: mint lélegzés, táplálkozás és vérkeringés által lesz előidézve.

Az élénk tűzött kérdés megvilágításához elég lesz e körfutás egyes processzusainak rövid átnézetét nyújtani s viszonyát a tornászathoz szemléltetővé tenni.

Kezdjük a táplálkozási s az emésztési szervezettel, mely a táplálkozási anyag átváltozását első sorban idezi elő.

Miután az élvezett eledel a gyomorban a gyomornedv s a pepsin behatása alatt szétesz, felbomlott, alkalmas arra, hogy a nyirk- s a véredényekben, mint tápláló folyadék czirkuláljon. E célra azonban az átváltozott tápláléknak az étcsatornákon keresztül még nagy útat kell tenniük, miközben még sok változáson mennek keresztül s még más anyagokkal vegyülnek, míg végül hússá és vérré alakulnak vagy használatuk után az anorganikus természetbe visszatérnek. Az itt működő szerveknek, hogy nehéz funkcióknak megfeleljenek kiváló erős és jóalkotásuaknak kell lenniük. A természet már gondoskodott, hogy e szervek folytonos gyakorlat által épen, egészségesen tartassanak fenn. *A természet eme működését nagyban elősegíték az izom-gyakorlatok.*

Már a legközönségesebb tapasztalat is bizonyítja, hogy a testi mozgás jó étvágyat szerez. Az oly emberek, kik keveset dolgoznak és sem testileg, sem lelkileg nem erőlködnek, általában rossz étvágyról panaszkodnak. Szembetűnőn mutatkozik e jelenség, ha egyébként egészséges embereknél az izommunkásság hirtelen valami akadályt szenved. Így egy fiatal ember, ki testi sérülés miatt teljes nyugalomra volt kárhoztatva, az étvágy annyira lepadt, hogy félannyt sem birt fogyasztani, mint azelőtt.

E jelenségek abban a körülményben lelik magyarázatukat, hogy az izmok a test nagyobb részét képezik s így ezeknek erősebb és tartósabb munkássága az emésztési anyag nagyobb összegét fogyasztja. Az izmok elevenebb munkássága a gyomor s a többi emésztési szervek munkáját természetesen megkönnyebbiti, úgy, hogy Ideler tanár szerint egyetlenegy gyomorerősítő gyógymód van: a fárasztó testi mozgás.

Az étanyagnak a gyomorban való assimilációján kívül szerfölött lényeges annak a beleken keresztül való szabályos tovahaladása, a mi az egészséges gyomornak egyik leglényegesebb kelléke. E cél elérésére szintén legüdvösebb a testi mozgás, minthogy physiologiai tapasztalatok szerint az önkénytes izmok fokozott munkássága minden szervre átháramlik, mely izmok által lesz mozgattatva. Tagadhatatlan tény tehát, hogy a testgyakorlatok

határozottan üdvös befolyást gyakorolnak az izomszálak által képzett belekre s így az emésztés elősegítésére nem csekély mérvben hozzájárulnak.

Az emésztési processzus a vérrendszerhez vezet bennünket, mely az előbbivel a tejnedvnek vérré való átalakulása által közelebbi viszonyban van. A vér az emberi élet-processus központját képezi s joggal az élet forrásának lőn nevezve, minthogy mind a szervek tápláló anyagot tőle nyernek. Az emberi testnek egészsége azért a vér mennyiségének és minőségének helyes arányától függ.

Mindenki tudja, hogy az izomszálakból alakult szív két kamrájával és ugyanannyi pitvarával a vérkeringés központját képezi. Miután a balkamara a tüdő lételjes levegőjével vegyült vért pitvarjain keresztül magába fogadta, azt a főüterbe, az úgynevezett aortába vezeti, melyen keresztül az üteres s a hajcsóves edények segítségével a test minden részébe eíhatol. A világos vörös színén felismerhető üteres vér a balkamarából kiinduló útján a benne rejlő egész tápanyagot lerakja és sötétvörös színnel a jobb kamarába visszatér, hogy a tüdőben újra élelyt szívjon be magába s körfutását újra megkezdje.

Ily módon a vér szüntelen keringése által a test minden része szükséges tápanyagát nyeri s az elhasznált vér tisztítva és használhatóvá lesz téve. E fő vérkeringéssel még két külön edény rendszer áll kapcsolatban, melyek részint a használhatatlan vértestecskék elválasztására, részint új vér képzésére szolgálnak.

Ha az *izom-mozgás* befolyását a vérkeringésre szemügyre vesszük, az sok tekintetben jelentékenynek bizonyul. Tudjuk, hogy a szív maga is egy nagy izom, melyre közvetlenül ugyan nem gyakorolhatunk befolyást, melynek működését azonban az önkénytes izmok fokozott munkássága által emelhetjük. A torna a szív izomszálaikat erősíti, minthogy minden izom oly fokban erősödik anyagban és kitartásban, a mint tápláltatása erős munka által elő lesz segítve.

Az anatómusok bonczolásoknál azt a tapasztalatot tették, hogy oly emberek, kik foglalkozásuk minősége következtében erősebb testi mozgásra voltak utalva, izmosabb és energikus összehúzásra képesebb szívvel bírnak; míg másoknak, kik foglalkozásuk következtében ülésre vagy szoba-életre voltak kárhoztatva, lankadt, gyenge izmú szívük van.

A szív ama beteges túlnagyobbodása, mely kevés mozgást végző embereknél, kivált asszonyoknál észlelhető, abban leli magyarázatát, hogy a szív a vérnek megakadása folytán nagyobb munkára kényszerül s így kitágul. Megdönthetetlenül szilárdan áll tehát a tétel, hogy a szív kiképzése és erőteljes munkássága szoros összefüggésben áll a testi mozgás fokával.

Ha fontolóra vesszük, hogy a szív minden életműködés központját képezi, meg fogunk győződni az izom-gyakorlat szükség-

sportszerűen. Egyetlen uszó-egylet alakult ugyan egy pár év előtt a fővárosban, de az alakuló gyűlésen kívül teljességgel semmit sem produkált. Az úszás a fővárosban inkább csak az uszodákon belül marad s csupán a «Magyar athletikai klub» rendez évenként egy uszó-versenyt. Balaton-Füreden a «Balatoni vitorlázó-egylet» már többször rendezett uszó-versenyt. A palicsi tavon a «Szabadkai torna-egylet» rendez minden évben uszó-versenyt s ezzel jóformán teljesen ki is merítettük uszó sportunk leírását.

Csónak-egyletünk a fővárosban három van: «Nemzeti hajó-egylet» (ez a legrégebb), «Hunnia csónakázó-egylet» s «Pannonia csónakázó-egylet» (ez a legesőndesebb). A két előbbi egylet minden évben rendez versenyeket, de ha nemzetközi versenyeket hirdetnek, a bécsiek mindig legyőzik a magyar evezősöket. A vidéken jelesebb-csónak egylet a pozsonyi, azután a győri, a szegedi, a komáromi, nagyvárad, keszthelyi (a Balatonon), debreczeni (egy kis tavon) stb. A csónak-egyletek szövetségét Mihálkovies Tivadar kezdeményezésére már két évvel ezelőtt megalakították, de eddig semmi életjelt sem adott magáról. A csónak-sportnak egy igen érdekes faja honosodott azonban meg nálunk az utóbbi két év alatt s ez a vitorlás-sport. Egy Young nevű angol hajóács privát speculációból egy pár vitorlás-yachot épített a Balatonra s miután főuraink megkedvelték e sportot, most már egy «Balatoni vitorlázó-egylet»-ünk is van s a balatonfüredi kikötőt egész kis yacht-flottilla veszi körül. Miután a Balaton kiválóan alkalmas e sport üzésére, igen nagy jövője van a vitorla-sportnak s tekintve, hogy gazdag uraink karolták fel, az egész Balaton vidékére közzgazdasági szempontból is igen sok előnnyel fog járni. Sőt Sopronban is alakult egy vitorlázó-társaság, mely az elhanyagolt Fertőn vitorlázik.

A korcsolyázás sportja a legrégebb időktől kezdve divatozik Magyarországon s még egyes távoli vidékein még ma is az őse-

deti csont-korcsolya egy-egy példányára lehet akadni a parasztlak között, addig a fővárosban több száz híve van a legújabb szerkezetű halifaxoknak. A «Budapesti korcsolya-egylet» az összes fővárosi sport-egyletek között a legtöbb taggal bír s a város-életben csinos állandó csarnoka van; versenyeket azonban ritkán rendez. Általában majdnem minden nagyobb víz mellett lévő városunkban van korcsolya-egylet; de korcsolya-versenyt alig rendeztek. A kerék-korcsolya sem ismeretlen Budapesten, két velocipéd-egyletünk több tagja gyakorolja, de külön egylet nem alakult erre, mint Bécsben s különösen Párisban.

A velocipéd-sport is új Magyarországon, de már is nagy lendületet vett. A fővárosban két velocipéd-egylet van: a «Budapesti kerékpár-egylet» s a «Budapesti vasparipa-egylet Előre». A vidéken egyetlen velocipéd-egylet sincsen, de azért több helyen velocipédeznak, így Szabadkán, Szegeden, Kolozsvárott, Győrött, Nagyváradon stb. A fővárosban a velocipédezők sportja rendőrileg szabályozva van, a vidéken azonban a tudatlan nép sok helyen «garabonczásnak» nézi a velocipédezőket s valóságos támadásoknak teszi ki őket. Holott a velocipéd nemcsak a multság és testedzés, hanem a gazdálkodás szempontjából is igen jelentékeny sport.

Nagy hátránya összes testgyakorló egyleteinknek, hogy nincs meg közöttük az összekötő kapcsolat, nem tudnak a külföldiek jó példájára szövetséggé alakulni. S nagy hátrányuk volt eddig az is, hogy szakközlönyük csak ez évben alakult, a «Herkules», míg az állat-sportot üző egyleteknek évek óta megvan szakközlönyük a «Vadász és Versenylap» s a «Vadászlap».

Tagadhatatlan e téren is a haladás, de ha a rendszeres testgyakorlatok; a testedző sport üzéséről statisztikát lehetne összeállítani, bizonyára sokkal kisebb számot nyernénk, mintha az illető testgyakorló egyletek — deficitjét adnánk össze.

ges voltáról, a mennyiben ez által ama fontos szerv kiképzése lényegesen elő lesz mozdítva.

Erőtlén szív a különböző oldalról, kivált az idegrendszerrel eredő sokféle romboló befolyásoknak nem képes ellentánni s beteges izgatottság és lázas munkásság által az egész organizmust a pusztulás felé tereli. A költői kifejezés «tört szív» így sokszor szószerint is vehető.

Rendesen keresztül vitt torna-gyakorlatok a szív minden beteged si jelenségeit helyre hozzák. Mindenki tartósabb torna-gyakorlat után fokozódott életkedvet fog magában érezni. A torna minden szervünknek új életerőt, új kitartást kölcsönöz s az élet fárasztó harczi ellen megedzi testünket.

Rendszeresen keresztül vitt torna-gyakorlatok azért legbiztosabban őriznek meg bennünket a vérbőségtől, minthogy a fokozódott tevékenység a vérnek nagyobb fogyasztását vonja maga után.

Tornaszerek a versenyeknél.

Nemcsak Németországban, hanem hazánkban is gyakran tapasztalták — különösen képzett tornászok — hogy egy bizonyos tornaszernak ilyen vagy amolyan szerkezete és alkata kevésbé vagy inkább alkalmas bizonyos gyakorlatok végzésére. Tapasztaltatott az is, hogy egy bizonyos alkatú szerhez való megszokottságtól is sok függ, hogy valaki bizonyos fokú tornászati készültiséget mutasson. Így például a korlátfáknak gömbölyű vagy tojásdad karfája, a nyújtórúdnak különböző vastagsága és különböző magasságra helyezése és vasból vagy fából készülte, továbbá a lónak különböző szélessége és hossza és többféle szerkezeti eltérések mindannyiszor mérlegelések és bírálatok alá vétetnek, valahányszor azokon versengésszerű működések történnek.

Egész a kellemetlenségig fejlődnek sokszor az e miatt keletkezett nézeteltérések. Egyiknek az ilyen, másiknak az amolyan tesszik; egyik az ilyenhez, másik az amolyanhoz van szokva; egyiknek az ilyen felel meg inkább testalkatához mérten, másiknak az amolyan. És az a legkülönösebb benne, hogy sok esetben egyszerre mindkét félnek igazat kell adni az ő saját szempontjukból kiindulva. Hogy többet ne említsünk: a rúdugrásnál az ugródeszkának a méretétől való távolhelyezése az ugró egyén testhosszúsága szerint egyiknek előnyös, a mi a másiknak hátrányos; épen úgy a nyújtórúdnak bizonyos vékonysága vagy vastagsága.

Igazságszerint tehát minden versenygőri tornáznál, minden egyfajta szerből többféle elhelyezésű és többféle alkotású szernek kellene alkalmazásba vétetni, kinek-kinek az ő testének és szokásának megfelelő. Csak hogy épen ez a legkivihetlenebb gyakorlatilag, mert sem a vele járó anyagi áldozatokat nem bírta meg a legvagyonosabb tornaegylet sem, sem pedig az u. n. «szokást» nem lehet rendszer gyanánt elfogadni.

Csak egyetlen mód van tehát a temérdek különféle kívánalmak összeegyeztetésére. Ez abból áll, hogy tekintetbe véve minden tekintetbe vehetőt, *álltassék fel minden szerre nézve egy normális állapot*, melyben épen úgy csorbuljon egyik egyénnek az érdeke, mint a másiké, ha már épen kivihetetlen az, hogy általában mindenkinek előnyére legyen akár a szer alkata, akár annak elhelyezése.

Ezen, különösen a versenyornázásoknál fontos kérdést igyekezett megfűteni legközelebb 1884. évi október hóban a német tornászszövetség választmánya, midőn Drezdában a technikai albizottság előterjesztése fölött tanácskozott és véleményét nyilvánította, melyet, ha majdan a szövetségi nagy gyűlés is elfogadna, akkor egész Németországban minden nyilvános torna-versenyenél irányadóul az fog vétetni.

Az alábbiakban közöljük ezen megállapodásokat. Előzőleg még csak azt emlíjük meg, hogy ezen dolgozat nem csupán egy-két szakképzett tornásznak az eszmeszüleménye, mert ezekhez az adatokat és nézeteket Németország összes tornaegyleteitől gyűjtötték. Mintegy 127 ívet küldözgettek szét valamennyi torna-kerületnek és egyes szakemberekhez, minden iven ugyanazon kérdőpontok tétettek fel. A kerületek viszont a területükön levő tornaegyletek véleményét gyűjtötték és összegezve küldötték be a szövetségi választmánynak. Ily módon 67 ív érkezett be részletes feleletekkel. Ezeket tanulmányozva és latba vetve hozta meg az alábbiakban határozatát a választmányi ülés.

1. A *nyújtóra* nézve kimondatott: 1. Úgy legyen az szerkesztve, hogy tetszés szerint alacsonyabbra és magasabbra is legyen helyezhető, mivel nem csupán egyes versenyeknél használtatik, hanem a minta csapat-tornáznál is, mely utóbbinál oly gyakorlatok is vétetnek elő, melyekhez alacsony nyújtó kell. 2. A versenyornázás céljára a nyújtórúdnak a földtől legnagyobb magassága 250 ctm.-ben állapított meg. 3. A nyújtónak legkisebb magassága 80 ctm., ennél alacsonyabb nyújtó nem szük-

séges, mert a fektámaszféle gyakorlatok soha sem lehetnek feladatai a mintacsapatornázásnak a német tornaünnepélyeken, sőt az egyleti tornázásban ilyenek a nyújtónál alig jönnek elő. Keltt azonban 80 ctm. alacsonyságot kimondani azért, mert a két-tós nyújtóhoz vagy esetleg a rohamdeszkának a nyújtóra alkalmazhatásához szükséges. 4. A nyújtó oszlopokon 80 ctm.-en felül minden 10 ctm. emelkedés után a rúd beilleszthető legyen. 5. A nyújtórúdnak kiváltképen vasból legyenek, de egyelőre még készíttessenek fából is, melyeknek közepébe vas vagy aczél pálcza húzassék, mert még sokan épanynyira becsülik a fanyújtót, mint a vasat. A papir-gyurmából készült rudat csak egy egylet ajánlja. 6. Verseny-tornázásoknál vasnyújtó használtassék főként, de legyen ott fanyújtó is. 7. A vasnyújtórúd hossza, illetőleg a két nyújtó-oszlop (két külső oldalának) egymástól távolsága 240–250 ctm. legyen. Jóllehet az egyleteknek mindegyike ennél rövidebbre ajánlja, mégis 240–250 cm. hosszúságot ajánl a választmány, mivel csak ilyen hosszú rudon lehet középen támaszban jobbra és balra nyújtva át feszíteni a lábakat a rúd fölött és mert csak ilyen rudon tornázhat egyszerre két tornász, ez pedig gyakran előjön a minta-csapat tornáznál. 8. A nyújtórúd vastagsága 32, legfőlebb 33 milliméternyi legyen. Ezen vastagság a legcélszerűbb, mert az ilyen vasrud egyrészt nem is tulságos rugalmas, nem is hajlékony, nem is oly vékony, hogy a farudra szokottak is hamar megne szokhatnák, kellőleg feszes is. 9. A nyújtó vont vasból (gewalztet Rundezien) készíttessék, nem pedig aczélból, mert az aczél drágább is, meg törésnek is ki van téve bizonyos viszonyok között. A mi a vasrud felületét illeti, az ne legyen érdes tapintatú se, de fényezett (polirt) se, hanem vonassék be spiritus lakkal (u. n. politur). 10. A nyújtó rudnak az oszlopba való megerősítésnél az a fő, hogy a rúd ne inogjon és könnyen ki-és behelyezhető legyen. Mindezen két czélnak leginkább megfelelő az oly szerkezet, midőn az oszlopba vésett lyukakban illesztetik bele az éppen bele illő rúd vég és abba úgy erősítették meg hogy a rúd véggombja az oszlopon túl ki ne álljon, hanem az oszlopba vésett «fészekbe» bele illjen és abba bizonyos előkészülettel teljesen bele feszíttessék. 11. Ha már éppen használni akarunk fanyújtó rudat is, annyit okvetlen tanácsosnak vélünk, hogy abban vas vagy aczél rúd legyen végig húzva. 12. A fa nyújtó-rúd hossza mindig függ a rúd vastagságától is, mert minél hosszabb és vékonyabb, annál jobban török. Igen rövid sem lehet, mert a rúd fölött való átugrásoknál lenne ez hátrányos. Elég van téve a biztonságának és utóbbi kívánalomnak is azzal, ha a farud nem rövidebb 200 cm. és nem hosszabb 220 cm.-nél. 13. A fanyújtó rúd vastagságára nézve a vélemények 4–5 cm. között oszlanak meg, de a választmány úgy véli, hogy leginkább megfelelő a 32–33 milliméter vastagságú fa nyújtó, középen vassal. 14. A fa nyújtó rudnak az oszlopokba erősítése történhet négyyszögletű lyukakba illesztéssel vagy úgy mint a vasrudé t. i. egyik végén a rudnak vas lemez van rá erősítve, melytől el nem választható és a mely lemez bele illik az oszlopon e célra vájt kis fészekbe, a rúd másik végén pedig csavar sróf szerű készülékkel a rudat teljesen feszes állapotba lehet hozni. 15. A nyújtó oszlopokra nézve ajánlatos, hogy verseny-tornázási ünnepélyeken a nyújtó-rudat tartó oszlopok hordozhatók legyenek, azonban egyelőre még földbe ásott oszlopok is legyenek a tornázó-teren.

(Folyt. köv.)

A sport és annak nemei.

(Folyt. és vége.)

A modern torna-iskola hivatása az embert munkához erősnek és élvezetre képesnek alakítani, testét és szellemét egységessé teremteni és száz meg száz irányba szétforgácsolt népetünket egységes, tömör egészbe összefoglalni. A görögöket vakon követni, rossz kezdet volna, mégis el kell ismernünk, hogy bizonyos irányban a tökély képzelhető legmagasabb fokát érték el s hogy kicsinyben mintegy példát nyújtottak, hogy fejlődjék ki nagyban az egész emberi nem. Két évezredig e példát nem látta az emberiség; más célok, más ideálok foglalták el a lelkeket. A rómaiak durva élet-felfogása, a kereszténységnek lét-ellenes, asketika tanai, végül a 18-ik század egyoldalúan a szellemi felé irányult törekvése nem igen hathatott közbe a görög ideálok felélesztésén s a tornaszat új virágzását nem igen mozdíthatta elő. Így eredt az, hogy az emberi test, a létnek alapja, korunkban annyira elsatnyult, hogy még oly filozófusok is találnak követőket, kik egyetemes öngyilkosságot prédikálnak és az egész emberi nem pusztulásán előre ujjonganak.

De e pessimismusból nem lehet végleges következményeket vonni. Akadnak korunkban is számtalanok, kik a helyes és cél-

szerű fejlődést tűzték ki zászlójukra. A merre nézünk, mindenütt új csirákat látunk fakadni, melyek mind egy jövő kor élet-alapját képezendik. A mi nemes és szép van az emberi nemben új tette ébredt, új virágzás fog beállani. El fog jönni a kor, mikor nemcsak elérjük a görögök gymnasztkai tökélyét, de felül is muljuk, még pedig abban, hogy a gymnasztika egyetemes kincsévé lesz az egész emberi nemnek s nem a mint volt, csak egy nemzetnek.

Testi virágzás — ez a jelszava mindazoknak, kik az emberiség javára munkálkodni készek. Nem annyira az orvos van hivatva az emberi testről gondoskodni, övé csak a tanácsadó szerep, ő csak szükség esetében képez mintegy mentőrévet. Az anya nem csak a gyermekét őrzeni, de annak testi épségére is tartozik figyelni. A *nevelő* pedig nemcsak a lelki, de a testi virágzásra is tartozik súlyt fektetni, hogy tanítványait mind szellemileg, mind testileg a társadalom, a haza hasznos tagjává nevelje.

Ismert tény, hogy a test s a lélek szoros kapcsolatban vannak egymással s az egyiknek elhanyagolása, a másiknak romlását vonja maga után. A nevelés feladata mindkét részét lényünknek egyaránt kiművelni és fejleszteni. A nevelésből indul ki minden emberi viszony javítása. Mit a nevelés elrontott, azt semmi társadalmi alakulás helyre nem hozhatja. Daczára minden államférfiúi bölcseségnek, hadvezéri hősiességnek, politikusi furfangnak, tönkre kell mennie az oly államnak, mely az egyszer kivívott pozíciót helyes nevelési inté. ményekkel nem állandósítja.

E megjegyzésektől, melyek csak színleg térnek el az élénk tűzött feladattól, lényegükben azonban nagyon is hozzá tartoznak, forduljunk vissza a sportnemek felosztására.

A «rural sports», azaz mezei multságok közé az angolok gyakran az «outdoor games», azaz szabadban való játékokat is sorozzák. Ezekhez tartoznak az Angolországban annyira elterjedt labdajátékok, mint a cricket, foot ball, rounders, fives, rackets, golf és tennis játékok.

Mind emez itt elősorolt játékoknak az a közös vonásuk van a *sporttal*, hogy nagyfokú testi erőt és ügyességet kívánnak, milyen a közönséges játékoknál soha sem igényeltetik. Bizonyára több méltánylást érdemelnek e játékok, melyek Angolországban annyira elterjedtek, mint az ugynevezett in-door-games, vagyis szobajátékok.

E labdajátékok mindenesetre jobban veszik igénybe az emberi testet és ügyességet, mint a kártya-, sakk- vagy billard-játékok.

Míg más játékokat leginkább gyermekek művelnek, addig e labdajátékok a fiatalságot szórakoztatják és annak testi virágzására üdítő befolyást gyakorolnak. Így e szempontból tekintve is különböznek a közönséges labdajátékoktól és a sportnemek közt kérnek maguknak helyet.

Bizonyára különösen fog hanzani olvasóink előtt, hogy a *tornázást* is a sportnemek közé sorozzuk. A sportsmanek csodálkozva fogják állításunkat visszautasítani s a magyar tornászok szent borzalommal fognak tőlünk elfordulni, hogy dicső művészetüket holmi szórakozásokkal egy kategóriába helyezzük.

Ezzel szemben hivatkozhatunk az angolokra, kik a testgyakor-

latokat illetőleg bizonyára birácul tekinthetők. Az angol iratokban a tornászatot, melyet az utolsó évtizedekben az angolok is gyakorolnak mindig az úszással, lövéssel, csónakázással, vivással, stb. együtt találjuk említve.

Ez összeállítás bizonyára nem merő véletlen. Az angolok kitárlták, hogy a torna számtalan gyakorlatai nem nevelési eszközök gyermekek számára, de a sport szabad birodalmába tartoznak s felnőttek által kedvteléstől művelendők.

Érdekes és tán nevezetesebb, mint gondoljuk az a tény, hogy az angolok a torna szót nem használják, bár van erre kifejezésük s a helyett inkább a gymnasztika kifejezést hozták forgalomba.

A *vívás* s a *táncz* sokak által mint lényeges nevelési eszközök tekintetnek s a jövő nevelésében nagy szerepet szánnak nekik, bár szerintük, előbb gyökeresen reformálni kellene, hogy a nevelési gymnasztika s a nemesebb népszerű gyakorlatok sorában helyet foglaljanak.

A *vadász* s a *futtató sportnak* igen sok ellenségei vannak. Vannak olyanok, kik egyáltalában létjogát tagadják. Kivált a vadászat ellen írtak és beszéltek már sokat.

Némelyek elvetendőnek tartják azt, hogy az állat halálfelelméből magunknak mulatságot szerezzünk. Bármennyire okadatolt is e gáncs, nevetséges volna, ha oly számalomnak adnánk helyet, mely csak érzelős költők agyában támadhat; — mikor egy nemzetgazdasági forrásról van szó, minden érzélgésnek hátterbe kell vonulnia.

E mélyen gyökeredző fel-fogás nem változtatható meg, legfőlebb, hogy nemesíthetjük. S csakugyan az idők folyamában mind kevesebb és kevesebb állatkinzás fordul elő a vadászatoknál.

A női szertornázás.

(Kloss után.)

A női test kifejlődésének és harmonikus tökélyének czéljára nem elegendő a szabadornázás maga, kivált az érettebb korokban a szertornázás válik szükséggé. Kérdés már most, hogy a női tornázásnál mily szergyakorlatokat vegyünk fel.

A torna-gyakorlat általában a legkülönbözőbb tornaszereket, — mint a függő, támasz és ugró szereket kívánja, a női gyakorlatok azonban csak szűk körben mozognak.

Vajjon a *korlát-gyakorlatok* a női gyakorlatok lényeges alkotó részét képezik-e?

Helyesen mondták, hogy a korlát inkább férfi-tornaszer. Szerkezete inkább a férfiúi test fejlődésére hat jótékonyan. A korlát ugyanis a mellkas szélesbülésére, erősbülésére hat leginkább s a női mellkas, mely szervezeténél fogva kisebb és fejletlenebb, mint a férfié, a természettől nem oly nagy fejlődésre van teremtve. A széles váll s a széles mellkas nem a női-nem tulajdonai közé tartozik.

A korlát tehát nem képezheti alapját a női szertornázásnak, bár némely egyszerűbb gyakorlatok teljességgel nincsenek kizárva a női tornázás köréből.

Kérdés mostan, vajjon a *nyújtón* való gyakorlatok képezhetik-e a női nem tornázásának főgyakorlatait?

A nyújtó tudvalévőleg az a tornaszer, mely a legfőbb mozgást

KATONÁK TESTGYAKORLATA.

lebegést, nyújtást kíván s az emberi testnek majd minden kis izét mozgásba hozza. A legnehezebb situatiók, legbonyolultabb helyzetek a nyújtón vannak. A női test szervezete nem olyan, hogy egészsége hátrányok nélkül ily gyakorlatokat elbirjon.

A nyújtó sem képezheti tehát fő gyakorló szerét a női tornázásnak, bár egyes könnyebb függő és lebegő gyakorlatok meg vannak engedve a női nemnek is.

Vajjon a *bak-ugrás és voltigálás* női gyakorlatok volnának-e? Oly kérdések, melyeket tulajdonképen nem szabadna fel se tenni; ha ugyan már előbb nem követték volna el a hibát, ezeket is a női gyakorlatok közé felvéve.

Mind az ezeknél megkívántató táv- és magasugrások olyanok, hogy nem a női torna keretébe tartoznak. S ha látunk is nyilvános előadásoknál, czirkuszokban nők által ily gyakorlatokat véghez vinni, ez legkevésbé sem szolgálhat nekünk mintaképül. Azok a czirkusz-gyakorlatok több ethikai és hygieniai korlátot lépnek át s így nevelőintézetekben bizonyára nem követhetők.

Az elősorolt példák, úgy hisszük, elegendők arra, hogy megmutassák, mily gyakorlatok zárandók ki a női torna köréből. A mi a női test szervezetével, alkatával ellenkezik, az nem tartozhatik a női torna keretébe.

A női testnek leginkább megfelelnek az oly gyakorlatok, mint a *körfutás, hinta-gyűrű*, a függő és támaszkodó hinta, a rúdak, függélyes és ferde létrák, pálczák, falábak stb. E szerek elég alkalmat nyújtanak a női tornát tökéletessé alakítani. A tanítónak legjobban kell tudnia, mikor és mily terjedelemben alkalmazza az ily gyakorlatokat. Oly gyakorlatok például, melyek támaszkodásnál és függésnél a leány testének egész erejét igénybe veszik, csak a haladásnak egy bizonyos fokánál, a gymnastikai kiképzés bizonyos tökélyénél alkalmazhatók. A csontváz gyenge szervezete nehezebb támaszkodó gyakorlatoknál könnyen egyes csontok kifeszamodását vonhatnak maguk után. Hisz férfiaknál is látjuk, hogy az olyanok, kik a harmonikus fejlődés mellőzésevel, kizárólag a korlát-gyakorlatokat űzik, többnyire idomtalan külsejűek, leginkább pedig nyomott vállúak. Hát a női nemnél mily nagyszámú bajokat teremne az ily egyoldalú tornázás!

Dr. Ammon is ezt akarja jelezni, mikor így szól: «Lányok tornázásánál az oly gyakorlatokat használják inkább, melyek a testet növéseben, karcsúságában fejlesztik s nem azokat, melyek a testet zömökebbé, nyomottabbá teszik.

A gyakorlatoknak a női nemnél megkívántató eme különfélesége bizonyára a női test ama jelenségére vonatkozik, hogy az esetben az ét- s a tejszervek nagyobb fejlődése jön létre. A női gymnastika törekvéseinek e szerint oda kellene irányulniok, hogy általuk az emésztés s a vérkészítés, általában az egész tápláló és alakító proecesszus elősegítve legyen.

Katonák testgyakorlata.

(Képpel.)

A katonaság kiképzésében egy idő óta ép oly gondot fordítanak az általános testgyakorlatra, mint a speczialis katonai foglalkozásokra, mint például a fegyverforgatásokra.

És igen helyesen!

Jó katonát rendszeres testképzés nélkül képzelni sem lehet s maga a fegyvergyakorlat semmikép sem vehető a rendszeres testgyakorlat számába, bár ennek kétségkívül egyik igen jelentékeny kiegészítő része lehet.

Kaszárnyáinkban a rendes tornaszerek egyre-másra szaporodnak s a katonák kiképzésénél meghatározott mennyiségű időt fordítanak az általános testképzésre, a tornázásra.

De a katonák testgyakorlatában azt a speczialis jelenséget észlelhetjük, hogy rendszeres tornázásukat is igyekeznek oly irányba terelni, hogy a képzés módja a gyakorlati érvényesítésnek minél inkább megfelelhessen; vagyis a cél az, hogy lehetőleg oly testgyakorlat vétessék elő mindig, a mit a katona az életben is használhasson.

Igy a katona például az «óriás forgás»-nak mi hasznát sem veheti, nem is tanítják tehát erre, hanem igenis tanítják sánczok ugrására, torlaszok és falak megmászására.

Képünk ép a katonák ily gyakorlati kiképzését ábrázolja s érdekes tanuságul szolgálhat a mi katonai köreinknek.

Mert nálunk ugyanis a katonákat falak mászására csak oly fa-palizádokon szokták tanítani, a melyeken a kezek és lábak számára lyukak vannak készítve, tehát az átmászás igen meg-

van könnyítve s maga a gyakorlat nem tanítja meg a katonát arra, hogy egy csupasz falon miként mászszék fel. Holott képünk épen ezt mutatja meg.

Készítsünk mi is, mint a németek, igazi kőfalakat a katonasági testgyakorló terekre s a természethez minél közelebb álló tornaszerekkel nagyobb eredményeket is fogunk elérni, mert a katonák több kedvvel gyakorolják magukat azokon.

Képünk világosan elárulja azt is, hogy a polgári tornázásnak több gyakorlatát miként lehet érvényesíteni a katonai testgyakorlatban, így például a «pyramidák» egyes alakító részeit a fal-mászásnál.

Viszont nem lehet eltagadni ama törekvés czélszerűségét, hogy a polgári tornázásba a katonai testgyakorlatból egyetmást bevigyünk.

A korcsolyákról.

A testgyakorlatok mindegyike eszközeinek fejlődésével maga is tökélyesbül, mert minél jobban készítik el ez eszközöket, annál inkább megkönnyítik a gyakorlatok kivitelét. A korcsolyázás általános elterjedtségét és közkedveltségét is a korcsolya mostani czélszerűbb és kényelmesebb alakja okozta.

A legrégebb korcsolyák csontokból készültek. Ásatások alkalmával éles, két végén átfúrt csontdarabokra találtak, melyeket csak korcsolyázásra használhattak.

Efféle csont korcsolyák még az én gyerekkoromban is használatban voltak Somogy megyében. — A tovasiklás bár lehetséges e csontokkal bot nélkül is, de rendesen szeges végű bottal taszították magukat a csurgói diákok.

Nem hiszem azonban, hogy e csont-korcsolyázást ne előzte volna meg a fa-korcsolya használata, csak hogy ilyen persze nem találtunk semmiféle ásatásnál sem. Erdélyben még ma széltében használják ez úgy nevezett *csáklját*. Az egész korcsolya nem áll egyébből, mint egy két újjnyi vastag kemény fából, mely elől, hogy a láb le ne csúszszék róla, felfelé van faragva. Elöl és hátul a felkötésre való közmadzag számára egy lyuk van fúrva. A már több gondal dolgozott csákljálnak az orra egészen felkunkorodik a lábfej fölé és talpa vékonyan vassal van kiverve. A csákljázás főleg a lejtőbe való leereszkedésnél élvezetes, mert sík talajon a csákljával is csak bot segítségével lehet gyorsan haladni.

A vaskorszak forduló pontot képez a korcsolya-fejlődésében. A korcsolyák határozottabb alakot kaptak és kényelmesebbekké lettek. Az első vas-korcsolyákat, minden valószínűség szerint Németalföldön csinálták. Itt fejlődött fokozatosan a korcsolya, míg Amerikában fejlődésének tökélyét érte el. Nálunk még a régi szíjjal keresztbe csatolt nehéz és rendkívüli kinzó-korcsolyákat használták, még mikor a Németalföldön már oly előnyös korcsolyákat szerkesztettek, hogy nemcsak kényelmesen és erősen a lábhoz lehetett illeszteni, de segélyükkel súlyos terheket is lehetett szállítani.

A korcsolyák kétféle irányban tökéletesedtek, a táv- és mű-korcsolyázás szerint.

Németalföldön a korcsolya-készítésnél soha sem a mű-korcsolyázást tartották szem előtt; mindig arra fektettek súlyt, hogy minél hosszabb utakat minél kényelmesebben és minél rövidebb idő alatt tehessenek meg. A németalföldiek s a szomszédos friezek korcsolyái tehát a talpon símák és egyenesek.

A korcsolya megítélésénél a következők a mértékadók: a korcsolya hossza, a talp szélessége, a vas eleje és vége hogyan végződik, a korcsolya élének görbülete (tangens), a felkötés.

A németalföldi korcsolya rendkívül hosszú. Aczéltalpa, hogy a gyorsaság célját elérje, keskeny. Ily hosszú korcsolyák segélyével csak nagyobb és hosszúra nyújtott íveket lehet végezni a jégen; az ívekben, pirouettákban, legkülönbözőbb alakokban való mű-korcsolyázásra egyáltalán nem alkalmasak. A németalföldi korcsolya továbbá módfelett alacsony, a mi által a gyorsaság hátráltatva van. Ezért azonban azon kárpótlást nyújtja, hogy nem fárasztja ki a lábat s naphosszat való utazásra igen czélszerű. Két szíj csatolja e korcsolyát a lábhoz s daczára e kötelék egyszerű voltának, a korcsolya se nem nyomja a lábunkat, sem arról le nem oldódik. Ennek okát a korcsolya rendkívüli hosszúságában és alacsonyságában találjuk.

Míg a más országbeli korcsolya-talp élének rendes normális szélessége 7 milliméter, (minthogy nagyobb szélességű talp igaz, hogy az állást biztossabbá teszi, de a jeget nagyon is felvágja) addig a németalföldi korcsolya talpa közönségesen 4–5 milliméternyi szélességgel bír. Míg a más országbeli korcsolya talp-élének tangense, t. i. azon része, melyen a test súlypontja nyug-

Az olympiai játékokról fog felolvasást tartani Fiumeban Mazog István tanár a hó végén. A felolvasások az országos középiskolai tanáregyesület fiúmei vidéki köre által rendeztetnek.

A bécsi «Männer-Turnverein» legutóbb díszturnával és vívási mérkőzésekkel ünnepelte meg 20 éves fennállását. A szabad és rendgyakorlatokban 32 tornász vett részt, azután vívási gyakorlatok történtek vitórral, utóbb karddal. Különösen tetszett a két vívómesternek egymás elleni kardvívása. Tetszetek továbbá a keresztbe állított lovon végzett gyakorlatok. Használtattak korlátbak és ugrószerek is. A mulatság reggelig tartott.

Öt ezer mértföld száz nap alatt lelovagolva. Ezen do'ogra vállalkozott tudvalevőleg E. P. Westons. Most ellenfele akadt. Ugyanis George D. Noremac a scot «tárgyalgóló» neki fogott a legyőzésére, november 3-án Now-Yorkból indult meg.

Londonban nov. 24. tartandó hat napi versenyjárásra eddigelé 19 professionista vállalkozott. Naponta 12 órai versenyidő állapított meg. A győztes az «Astley Belt» nevű díszövet és mesteri címet fogja kapni.

Öreg urak tornász-csapatja a mi hazai egyleteink között is többnek van már, Németországban pedig ez már minden egyetben feltalálható. Legutóbb a tornászövetség választmány egy felhívást bocsátott közre valamennyi német torna-egylethez a végből, hogy a jövő évben Drezdában tartandó nagy torna-ünnepélyre állítsanak ki egy-egy öreg urak csapatját is.

A Themsén, Londonnál, Angolország jelenleg két legjobb professionatus evezőse versenyzett, melyen a Bubear nevű evezős bajnokot könnyű szerrel legyőzte Perkins.

Angolország két híres amateur futója versenyzett egymással Birminghamban velocipéden. Georget megelőzte a czélnál Snook és így utóbbi lett a győztes az egy mértföldnyi útban 3:21 $\frac{1}{2}$ idővel.

Hamburgban január hónapban egy nagy nemzetközi verseny-korcsolyázás fog tartatni, melynek progiammja már röviden megvan állapítva, az ünnepély két napra fog kiterjedni és kiemelkedő pontot képez a műkorcsolyázási versengés.

Leicesterben legközelebb kerék-korcsolya-verseny tartatott a «mester» címért. Egy mértföldnyire terjedő útban könnyen győzött J. Eder 4:23 $\frac{1}{2}$ időben.

Tornászok katonáskodása. Ujabbán ismét mozgalom indult meg Németországban arra nézve, hogy a torna-egyletekben alkalmazott előtornászok és az első csapatok tagjai a katonai szolgálataikban magasabb rangban léptessenek elő. Már egy ízben sikertelenül próbálták meg ezen kívánságuknak általános érvényesíttetését. Most Moltkéhoz fordulnak egy tornászövetség kérvénnyel és Moltkénak nyilatkozatától teszik függővé a további eljárásukat.

Ötven mértföldet 8 $\frac{1}{2}$ óra alatt gyalogolva tett meg Angolországban az ausztráliai Rayner, a ki valószínűleg első kihívója fog lenni Hancocknak az 50 mértföldes verseny bajnokjelöltjének a „Walking Champion Challenge Cup” cím védőjének.

Híres amerikai gyalogló tette le versenyző hevét, illetőleg megnősült. Ez Gale William, a ki 1881-ben azon különös bravourt tette, hogy 6000 negyedmértföldet 6000 egymásra következő időpontokban tíz percével járt meg. Most festészettel foglalkozik.

A londoni német tornász-társaság ez idei verseny-tornázását december 10. és 11. tartja meg. A versenyek nyitva vannak minden amateur számára. Lesz boxolás, távol- és magasugrás, vívás lovon, gyakorlatok korlátton, nyújtón és lovon, birkózások, melyeknél mindentféle fogás érvényes, végül kötélhúzás.

TARTALOM.

Növendékek díszturnája a kiállításakor (Egy tornatanítótól). — A testgyakorlatok physiologiai jelentősége. — Tornaszerek a versenyeknél. — A sport és annak nemei. — A női szertornázás (Kloss után). — Katonák testgyakorlata (képpel). — A korcsolyákról. — Különlélek. — Tárcza: Magyarország sportja (Porzolt Kálmántól).

H I R D E T É S E K.

Egy teljesen jókarban levő, jeles angol készítményű

SKIFF

jutányos áron eladó.

Felvilágosítással e lapok szerkesztősége szolgál.

Schleinz Károly

Budapest, kerepesi-út 34. sz.

HILLMANN HERBERT és COOPER COENTRY vasparipa

(BICYCLE) és TRICYCKLE gyárosok magyarországi főügynöke

ajánlja dúsán felszerelt

vasparipa és tricycle raktárát.

Ezen gyár készítményei szilárd szerkezetűk és csinos kiállításuk által a legnagyobb kelendőségnek örvendenek s az eddigi vasparipa találmányok közt legelső helyet foglalauak.

☛ Kívánatra árjegyzék bérmentve megküldetik. ☛

Aigner Lajos könyvkereskedése.

(Budapest, IV. Váci-utca 1. sz.)

Abafi L. Mikes Kelemen	60 kr.
„ Tréfás népdalok	40 kr.
„ Szerelmi népdalok	40 kr.
„ Gücseji népdalok	40 kr.
Porzolt Kálmán: Szerencsétlen furulyások. Elbeszélések.	1 frt 40 kr.
„ „ Párbaj. Színmű 1 felv. (A nemzeti színházban adatott 1881-ben)	40 kr.
Czakó Zsigmond: Leona	20 kr.
Mayer F.: Czuczor élete és költészete	20 kr.
Rényi R. Petrarca mint hazafi, tudós és költő	20 kr.
Ányos Pál költeményei	40 kr.
Balázs Sándor. Vig elbeszélések 1 frt 50 kr., kötve	2 frt 50 kr.
Endródi Sándor költeményei 2 frt, kötve	3 „ —
Jókai Mór. Észak honából. Muszka rajzok. 1 frt 20 kr., kötve 2 frt, diszkötésben	2 „ —

SPORT-KÖNYVEK.

Kaphatók Aigner L. könyvkereskedésében, Budapesten,
(Váci-utca 1. sz. alatt.)

Brandeiss Handbuch d. Schiess-sport geb.	3.—
Hergsell Die Fechtkunst brosch.	4.—
„ „ „ geb.	5.50
Heydebrand Handbuch d. Reitsport geb.	3.—
„ „ d. Fahrspport geb.	3.—
Meyer Handbuch d. Fischereisport geb.	3.—
Silberer Handbuch d. Rudersport geb.	3.—
Georgens Illustriertes Sport-Buch	4.80
Silberer u. Ernst Handbuch d. Bicycle-Sport geb.	3.—
Wilhelm Karl Quelle des Vergnügens	2.40